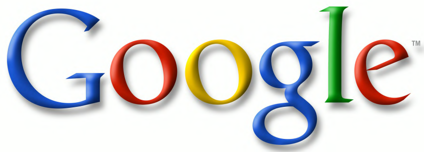
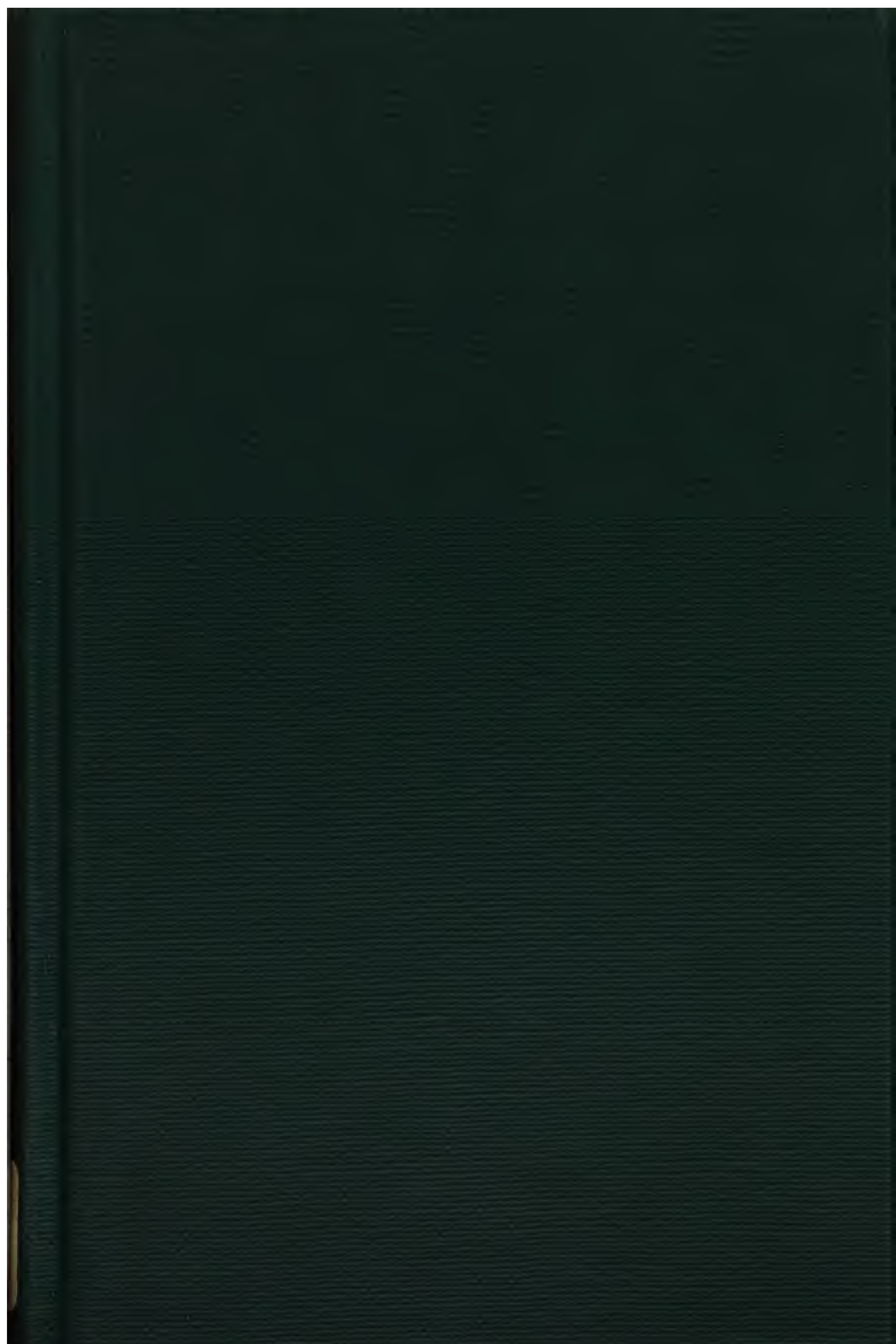
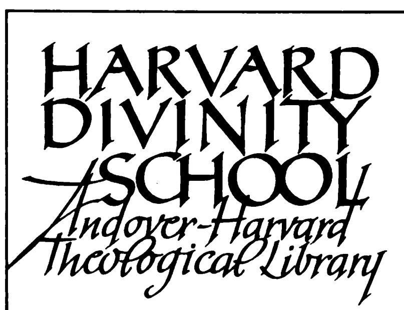

Google

HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
Andover-Harvard
Theological Library

HET ALGEMEEN REGLEMENT

DER

Nederlandsche Hervormde Kerk,

TOEGELICHT EN BEOORDEELD

DOOR

K. G. F. W. HAM,
Predikant te Middelharnis.

Met een inleidend woord

VAN

Dr. J. I. DOEDES.

UTRECHT
KEMINK & ZOON
(over de Domkerk),
1896.

Ex Libris
J.P. de Bie.

HET ALGEMEEN REGLEMENT

DER

Nederlandsche Hervormde Kerk,

TOEGELICHT EN BEOORDEELD

DOOR

K. G. F. W. HAM,
Predikant te Middelharnis.

Met een inleidend woord

VAN

Dr. J. I. DOEDES.

UTRECHT
KEMINK & ZOON
(over de Domkerk),
1896.

VOORBERICHT.

Het „Algemeen Reglement voor de Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden" is, evenmin als eenig menschelijk werk, volmaakt. Bij aandachtige kennisneming blijkt echter zijne onvolmaaktheid grooter te zijn dan noodig is, grooter ook dan redelijkerwijs gedoogd kan worden.

Het heeft tal van overtolligheden en — wat erger is! — meer dan éëne onvolledigheid. Het mist op verschillende plaatsen de vereischte duidelijkheid, is hier en daar met zichzelf in strijd en geeft lang niet overal de bedoeling van den wetgever juist weer. Kan voorts een reglement moeilijk door fraaiheid van stijl uitmunten, zoo kan en moet toch een bepaald leelijke en onzuivere stijl worden vermeden, en ook daardoor wordt genoemd Reglement maar al te vaak ontsierd. Bovendien kon de schikking van zijne artikelen of van de onderdeelen van dezen nu en dan meer logisch zijn.

Geheel onverklaarbaar is dit alles niet. Er is zelfs meer dan éëne oorzaak voor aan te wijzen. De voornaamste is wel déze, dat in ons Reglement — zelf eene herziening van dat van 1816 — na zijne inwerkingtreding op 1 Maart 1852 bij herhaling wijzigingen zijn aangebracht, welke niet allen even gelukkig werden geredigeerd en waarbij evenmin altijd zorgvuldig genoeg op zijn overigen inhoud werd acht geslagen. M. a. w. ons Reglement draagt al te zeer de sporen van niet aus einem Gusz vervaardigd te zijn.

Op het aanvoeren van bewijzen voor ons ongunstig oordeel zal men hier wel niet aandringen. Wij durven vertrouwen,

dat wie zich de moeite geeft van aan de volgende bladzijden zijn aandacht te schenken het voldoende gestaafd zal vinden.

Wij onderwerpen daarin het Algemeen Reglement aan een nauwkeurig onderzoek en leggen zijne wonde plekken — en plekjes — onomwonden bloot. En wij meenden zulks te moeten doen, omdat ons meermalen bleek, dat de gebreken en leemten die meergenoemd Reglement aankleven óf niet bekend waren óf, als zij werden aangewezen, niet werden erkend, althans niet als zoodanige die herstel vereischen. De practijk nl. die bij het besturen van onze Kerk pleegt gevolgd te worden vindt op menig, menig punt geen steun in hare Grondwet (gelijk het Algemeen Reglement met recht wordt genoemd), of is zelfs met haar letter en zin in strijd. Aangezien evenwel die practijk in vele gevallen geen bezwaar oplevert en zij bovendien reeds jarenlang heerscht, zoo acht men óf niet noodig, óf men ziet op tegen de moeite om hare niet-wettelijkheid of wel onwettigheid weg te nemen. Toch zal iedereen wel toestemmen, dat tusschen wet en praktijk overeenstemming behoort te bestaan en dat in het algemeen het bezit van een Reglement met zoo weinig mogelijk gebreken wenschelijk is.

Wij hebben een poging gedaan om daartoe te geraken. Het is wederom een „Ongevraagd advies" dat wij wagen te geven. En ook nu zijn wij verre van ons werk voor onberispelijk te houden of de mogelijkheid te ontkennen dat wij in deze of gene beschouwing dwalen. Daarbij kan het oordeel over eenen arbeid als de onze uit den aard der zaak niet anders dan uiteenloopend zijn. Terwijl de een zal meenen dat wij met onze aanmerkingen al te kwistig zijn geweest, zal een ander allicht van oordeel zijn, dat in het door ons behandelde Reglement nóg meer te verbeteren valt dan waarop wij hebben gewezen. Wanneer wij intusschen met ons onderzoek mochten blijken den stoot te hebben gegeven om eene grondregeling voor het bestuur onzer Kerk tot stand te doen komen, welke beter dan de tegenwoordige de eischen bevredigt die er aan gesteld mogen worden, dan zou ons dat reeds tot groote voldoening zijn.

Bij onze beoordeeling hebben wij ons zooveel mogelijk op het standpunt van den wetgever-zelf geplaatst en zijn wij, naar

ons beste weten, overal uitgegaan van zijne bedoelingen en de door hem gehuldigde beginselen. Onze kritiek gaat dus over de wijze waarop die bedoelingen uitgedrukt en die beginselen toegepast zijn, alzoo over het f o r m e e l e element van het Reglement, en niet dan bij uitzondering spraken wij over zijnen m a t e r i ë e l e n inhoud een oordeel uit.

Intusschen bepaalden wij ons niet tot beoordeelen, maar gaven ook, waar zulks ons noodig dacht, toelichtende aanteekeningen, hopende daardoor tot recht verstand van het Algemeen Reglement mede te werken en alzoo eenigen dienst te doen aan hen die in de eene of andere betrekking met het bestuur der Kerk zijn belast, met name aan de jongeren onder hare predikanten.

Bij het afschrijven van de verschillende artikelen van het vigeerend Reglement hebben wij ons nauwkeurig gehouden aan den a u t h e n t i e k e n tekst, zooals men dien vindt in de circulaires welke, wat het oorspronkelijk Reglement aangaat, door de Regeering, en wat de later ingevoerde veranderingen betreft door de Synodale Commissie zijn uitgevaardigd. Daarentegen hebben wij gemeend in de verbeterde redactie van het Reglement, die wij de vrijheid namen aan het eind van ons geschrift aan te bieden, de „thans gebruikelijke taal en spelling" te moeten volgen — als welke men ons vergunnen moge de door de HH. De Vries en Te Winkel voorgestane aan te merken — ook wat het gebruik van hoofdletters betreft.

En hiermede zij onze arbeid aan de welwillende aandacht van belangstellenden en het ernstig oordeel van bevoegden aanbevolen!

Augustus 1896. **H.**

INLEIDEND WOORD.

Een „inleidend woord” werd door den mij bevrienden Schrijver hier wenschelijk geacht, inleidend bij het publiek, waarvoor hij dit zijn werk bestemde, en hij noodigde mij uit, het gereed te maken. Waarom ik eindigde met daaraan gehoor te geven, ik behoef het niet als een geheim te behandelen.

Het Algemeen Reglement onzer Nederlandsche Hervormde Kerk, het beteekenisvolle uitgangspunt onzer Nederlandsche Hervormde Kerkelijke wetgeving, opent de uitgaaf van het Kerkelijk Wetboek, dat wij aan de Heeren J. Douwes en Mr. H. O. Feith te danken hebben. Wie stelt niet de Aanteekeningen op prijs, die er aan toegevoegd zijn? Maar een *afzonderlijke uitgaaf* van het Algemeen Reglement, „toegelicht en beoordeeld” door een bekwame hand, is daarom volstrekt niet overtollig, kan integendeel ook uitnemend goede diensten bewijzen. Van deze overtuiging uitgaande bestudeerde de Heer Ham bedoeld Reglement, om het *in zijn geheel* te beoordeelen, op de bijzondere deelen het noodige licht te laten vallen, de schaduwzijden, zoowel als de lichtzijden, op den voorgrond te brengen. Het Algemeen Reglement kritisch met ons te lezen, door aanvulling, wijziging, meerdere consequentie, waar zij noodig bleken, tot een zuiverder tekst te komen, daarbij alle willekeur buiten-

sluitende, dit bedoelde de Schrijver. Toen ik door hem in de gelegenheid werd gesteld om met zijn arbeid kennis te maken, kon ik niet anders dan voor zulk een uitgaaf, als hij beoogde, sympathie hebben. Ik verwachtte er meer van dan van eenige opmerkingen over sommige Artikelen, waarbij het Reglement in zijn geheel buiten bespreking bleef.

Bij nadere kennismaking met des Schrijvers toelichting en beoordeeling van ons Algemeen Reglement zal men bemerken, dat hij er „geen doekjes om windt". De lezers zullen bij eventueel verschil van gevoelen dit ook wel niet doen. Ik durf er niet voor instaan, dat er niet na eenigen tijd interessante discussiën zijn te gemoet te zien. Zoo hier of daar de vrees mocht geboren worden, dat er eindelijk weinig van ons Algemeen Reglement zal overblijven, wij herinneren ter geruststelling gaarne aan onze lezers de bepaling: „In dit Reglement kan geen verandering gemaakt worden dan door de Synode". Brengt men daarbij in rekening wat op die woorden volgt... er komt dan plaats voor de gedachte, dat het zoo'n „vliegende vaart" niet zal behoeven te nemen — en dat strenge kritiek hier zeer wel aan den bloei der Nederlandsche Hervormde Kerk dienstbaar en bevorderlijk kan zijn.

UTRECHT,
Augustus, 1896.

J. I. DOEDES.

VERBETERINGEN.

Blz			
2,	in r. 11 v. b.	Lees i. p. v.	voor alsnog: vooralsnog.
7,	„ „ 24 v. b.	„ „ „ „	meent: neemt.
9,	na „ 30 v. b.	Voeg in:	Het geheele art. eindelijk volge ordeshalve onmiddellijk op art. 2.
10,	in „ 11 v. b.	Lees i. p. v.	de kerkeraden: kerkeraden.
20,	„ „ 23 v. b.	„ „ „ „	is er: is.
23,	„ „ 1 v. o.	„ „ „ „	1 Dec.: 31 Dec.
35,	„ „ 8 v. b.	„ „ „ „	toekomt: toe komt.
38,	„ „ 13 v. o.	„ „ „ „	dus: aldus.
40,	na „ 5 v. b.	Voeg in:	Voorts, in dit art. komen ***niet*** voor „de bepalingen" die er volgens art. 16 in voor moesten komen omtrent bijzondere reglementen voor de gemeenten. Deze onvolledigheid worde dus hersteld!
43,	in „ 7 v. o.	Lees i. p. v.	naar het: naar de bepalingen van het.
44,	„ „ 2 v. o.	„ „ „ „	In geval: Ingeval.
47,	„ „ 8 v. o.	„ „ „ „	worden: worde.
71,	„ „ 14 v. o.	„ „ „ „	Bruma: Bruna.
80,	„ „ 20 v. o.	„ „ „ „	veorstel: voorstel.
90,	„ „ 1 v. b.	Voeg toe na '12, en evenzeer aan 't eind van elken volgenden regel: Enz.	
93,	„ „ 10 v. b.	Lees i. p. v.	vervangen: doen vervangen.
102,	„ „ 20 v. o.	„ „ „ „	personen: met kerkelijke personen.
109,	„ „ 14 v. b.	„ „ „ „	dus: aldus.
111,	„ „ 9 v. b.	„ „ „ „	al. 5: al. 4.
122,	„ „ 4 v. b.	„ „ „ „	secundus: secundus-lid.

Overige misstellingen verbetere de welwillende lezer zelf!

ALGEMEEN REGLEMENT

VOOR DE

Hervormde Kerk in het Koningrijk der Nederlanden.

Van dezen Titel schijnt verandering wenschelijk. Vooreerst is hij niet volkomen juist met het oog op art. 1 van de „Grondwet voor het Koningrijk der Nederlanden," volgens hetwelk dat koninkrijk ook omvat „de koloniën en bezittingen" buiten Europa; en in onze Oost- en West-Indië zijn wel „Protestantsche Kerken," maar geen gemeenten van „de Hervormde Kerk". Ten andere worde de juistheid van den titel der Grondwet voor onze Kerk niet afhankelijk gesteld van eenen bepaalden regeeringsvorm in ons vaderland. Beter daarom: „Algemeen Reglement voor de Nederlandsche Hervormde Kerk."

I. ALGEMEENE BEPALINGEN.

ART. 1. De Nederlandsche Hervormde Kerk bestaat uit al de Hervormde gemeenten in het Koningrijk der Nederlanden, Waalsche, Presbyteriaansch-Engelsche en Schotsche, zoowel als Nederduitsche.

De gezamenlijke Hervormde gemeenten in ons vaderland maken dus de Nederlandsche Hervormde Kerk uit en vormen een geheel (zie art. 16). In plaatsen nu, waar geen andere Hervormde

gemeente bestaat dan die van Hollandsch sprekenden, heet die gemeente eenvoudig: „de Hervormde Gemeente te .....” Waar echter wél nog één of meer andere Hervormde gemeenten bestaan, b.v. eene „Eglise Wallone,” of een „Presbyterian” of „Scottish Church”, wordt, ter onderscheiding van deze, de gemeente der Hollandsch sprekenden genoemd: „de Nederduitsche Hervormde Gemeente te .....”

ART. 2. Tot elke bijzondere gemeente behooren:

die op belijdenis des geloofs tot lidmaten zijn aangenomen;

die voor alsnog alleen door den doop in hare gemeenschap zijn ingelijfd;

die door geboorte uit Hervormde ouders, of door den overgang hunner ouders tot de Hervormde Kerk, gerekend worden tot eene bijzondere gemeente in betrekking te staan;

die in eenige Evangelische gemeente, hetzij hier te lande, hetzij elders zijn erkend, als behoorende tot de Hervormde Kerk, en van hunnen doop of hunne belijdenis door behoorlijke bewijzen hebben doen blijken.

De bedoeling van den wetgever is hier ver van juist weergegeven Nu staat er in de *eerste* zinsnede, dat wie op belijdenis des geloofs tot lidmaat is aangenomen „tot elke bijzondere gemeente behoort.” Dat is natuurlijk ongerijmd. Bedoeld is, dat wie tot lidmaat is aangenomen, behoort tot de bijzondere gemeente binnen welker ressort hij woonachtig is. Voorts: „tot lidmaten aangenomen”. Hier had wel mogen staan: „tot lidmaten der Kerk”, of „der Nederlandsche Hervormde Kerk”, opdat eens voor al de verkeerde meening wierd afgesneden, alsof men, door aangenomen te worden, lidmaat wordt van eene bijzondere gemeente. Immers, men wordt daardoor lidmaat der Kerk en komt als zoodanig te behooren tot die bijzondere gemeente binnen welker ressort men metterwoon gevestigd is.

De *tweede* zinsnede; „door den doop in hare gemeenschap ingelijfd” zou volgens het zinverband beteekenen: ingelijfd in de gemeenschap der bijzondere — plaatselijke — gemeente. Dat is echter onjuist en kan niet bedoeld zijn. Door den doop toch

komen de kinderen niet enkel in betrekking met de plaatselijke gemeente, waar óf de doop geschiedt óf hunne ouders woonachtig zijn, maar met de Nederlandsche Hervormde Kerk, als waartoe al de bijzondere gemeenten behooren (ja eigenlijk met de Kerk in nog meer algemeenen zin, nl. met de Christelijke Kerk). Ware het anders, dan zou b.v. een in de gemeente te A. gedoopt kind, kwam het later te B. te wonen, ophouden met eenige gemeente of met de Kerk in betrekking te staan.

Ook de *derde* zinsnede laat aan duidelijkheid te wenschen over. Want door „geboorte uit Hervormde ouders" of door den „overgang hunner ouders tot de Hervormde Kerk" kunnen de kinderen wel gerekend worden met die Kerk, maar niet met eene bijzondere gemeente in betrekking te staan. Het laatste hangt wederom alleen af van het feit, dat men onder het ressort van die gemeente woonachtig is.

Eindelijk is almede de *laatste* zinsnede vrij duister. Wat wordt hier bedoeld met „eenige Evangelische gemeente"? En wat met „de Hervormde Kerk"? Men zal door de eerste uitdrukking hebben te verstaan: de eene of andere Protestantsche (maar niet tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behoorende) gemeente, en door de andere — niet de Nederlandsche Hervormde Kerk, maar —: de geheele Protestantsche afdeeling van de Christelijke Kerk. En dan zal de bedoeling van den wetgever (deels op te maken uit de redactie van art. 1 van het Reglement van 1816, en voorts in overeenstemming met een Besluit der Synode d.d. 20 Juli 1819) déze zijn, dat, wanneer iemand behoort tot eenig Protestantsch kerkgenootschap in of buiten het vaderland, van hetwelk op de plaats waar hij zich metterwoon gevestigd heeft geen gemeente bestaat, de kerkeraad van de Hervormde gemeente te dier plaatse, als zulks door bedoelden niet-Hervormde wordt begeerd, zijn kerkelijke attestatie of zijn doopbewijs moet aannemen, in de betrekkelijke registers inschrijven met vermelding van het kerkgenootschap waartoe de belanghebbende behoort, en bij vertrek weder uitleveren. Alzoo komt zoodanig persoon te behooren tot de Hervormde gemeente zijner woonplaats. Nu rijst de vraag, of zijn betrekking tot die gemeente dan geheel dezelfde is en of hij dus dezelfde voorrechten geniet, rechten bezit en verplichtingen heeft als zij die in de drie vorige zinsneden van art. 2 zijn bedoeld? Heeft hij b. v. toegang tot het Avondmaal? Dat zeer zeker: het is zelfs hoofdmotief geweest voor bovengenoemd Besluit van 20 Juli 1819. Maar verder: staat hij niet alleen onder 's kerkeraads opzicht, maar ook onder diens tucht? Kan en moet de Diaconie hem

in geval van hulpbehoevendheid ondersteunen? Kan hij aangeslagen worden in den hoofdelijken omslag? Is hij benoembaar tot eenige kerkelijke bediening (koster, voorzanger, organist), tot de betrekking van notabel of kerkvoogd, tot het ambt van ouderling of diaken?... Op die vragen geeft het Reglement geen antwoord. Wij zouden meenen, dat het antwoord bevestigend moet luiden, en wel omdat de aansluiting van bedoelde personen bij de Hervormde gemeente hunner woonplaats hunnerzijds een geheel vrijwillige daad is geweest, en andererzijds de kerkeraad tot hunne aanneming verplicht was. Met ééne beperking evenwel, die haren grond heeft in de omstandigheid, dat zij wel behooren tot de bijzondere gemeente binnen welker ressort zij metterwoon gevestigd zijn, maar niet tot de Nederlandsche Hervormde Kerk. Van zulke rechten dus die hen tot die Nederlandsche Hervormde Kerk als zoodanig in betrekking zouden kunnen brengen, zijn zij uitgesloten en alzoo niet benoembaar tot lid van kerkeraad of kiescollege. Anders toch zouden zij kunnen medewerken aan de beroeping van predikanten, afgevaardigd kunnen worden tot de classicale vergadering, ja benoemd in classicaal of hooger kerkelijk bestuur, 't welk alles rechten zijn die alleen kunnen toegekend worden aan hen die door lidmaatschap aan de Nederlandsche Hervormde Kerk verbonden zijn. [1])

Opdat nu de vierde zinsnede van ons artikel, nog afgezien van de eischen der duidelijkheid, ook een behoorlijk antwoord bevatte op de vraag omtrent de rechten en plichten van de daarin genoemde personen, is eene gewijzigde redactie er van noodig. Om 's wetgevers bedoeling zuiver weer te geven, zouden wij meenen, dat art. 2 moet luiden als volgt:

„Tot elke bijzondere gemeente behooren de onder „haar ressort woonachtigen, die:

„op belijdenis des geloofs tot lidmaten der Neder„landsche Hervormde Kerk zijn aangenomen;

„voor alsnog alleen door den doop in hare ge„meenschap zijn ingelijfd;

---

1) In zooverre vereenigen wij ons dus met de verklaring, door de Synode ten jare 1879 (*Handd.*, blz. 113) in overeenstemming met de desbetreffende meening van de Synodale Commissie gegeven, dat »door de [bij bovengenoemd besluit van 20 Juli 1819] bevolen aanneming van de attestatiën en inschrijving in het lidmatenboek.... niet de rechten van de lidmaten der Hervormde Kerk verleend worden." Heeft de Synode daarmede echter de uitsluiting van alle rechten (en dan ook plichten) bedoeld, dan houden wij die meening voor onjuist.

„door hunne geboorte uit Hervormde ouders of „door den overgang hunner ouders tot de Neder-„landsche Hervormde Kerk gerekend worden met „die Kerk in betrekking te staan;

„door doop of belijdenis lid zijn van eenig Protes-„tantsch kerkgenootschap waarvan ter plaatse geen „gemeente bestaat, en, met overlegging van doop-„bewijs of attestatie, verklaren tot bedoelde Her-„vormde gemeente, zoolang zij binnen haar ressort „wonen, te willen behooren, als wanneer zij in al „de daaraan verbonden rechten en plichten deelen, „uitgezonderd de benoembaarheid tot lid van den „kerkeraad of het kiescollege."

ART. 3. Deze allen blijven tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behooren, zoolang zij niet door woord of daad ten duidelijkste toonen, zich van haar af te scheiden, of door haar van hunne betrekking tot de Kerk vervallen zijn verklaard.

Hier is meer dan ééne vraag te beantwoorden.

1°. Hoe toont men ten duidelijkste „door woord" zich af te scheiden van de Nederlandsche Hervormde Kerk? Nog anders dan door eene ondubbelzinnige verklaring daarvan — mondeling of schriftelijk — aan den kerkeraad? Indien alleen daardoor, dan ware toch beter gezegd: „zoolang zij niet duidelijk verklaard hebben, dat zij zich van haar afscheiden" (gelijk de Synode in 1869, maar zonder verder gevolg, heeft voorgesteld)! Indien nog anders, b.v. door betuigingen of verklaringen elders gedaan, dan rijst de vraag, door wie beoordeeld moet worden, of die betuigingen en verklaringen van zóódanigen aard zijn, dat daarmeê duidelijk getoond wordt dat men zich afscheidt. En op die vraag luidt het antwoord: Het oordeel daarover komt den kerkeraad toe.

2°. En welke „daden" zijn het waardoor men ten duidelijkste toont zich af te scheiden? Als men b.v. zijn kinderen in een ander kerkgenootschap laat doopen, ter catechisatie gaan, aannemen? Of als men zelf niet bij eigen kerkgenootschap, maar geregeld elders ter kerk gaat? Of als men werkdadig deelneemt aan het z.g. „doleeren"? Dat alles wordt wederom door den kerkeraad beoordeeld en uitgemaakt. Wat met name het laatste betreft, dat is vóór eenige jaren meermalen als zulk eene „daad"

aangemerkt. De Synode nl. had eene circulaire aan de kerkeraden gericht d.d. 22 Aug. 1887, N° 166, waarmede zij nader toelichtte de bedoeling en beteekenis van eene circulaire der Synodale Commissie d.d. 11 Mei bevorens, N° 1344. Zij gaf in dat schrijven te kennen, dat, waar bedoelde daad werd gepleegd, de kerkeraden — wanneer te vergeefs beproefd was de gebleken verkeerdheid door raadgeving en terechtwijzing in den geest der broederlijke liefde uit den weg te ruimen — eerst op de schuldigen, wegens verstoring van orde en rust en wegens ontrouw aan eenmaal afgelegde beloften, het zesde der bij art. 4 Regl. voor Opzicht en Tucht enz. genoemde tuchtmiddelen, d. i. ontzetting van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk, hadden toe te passen en, zoodra dan de daartoe gedane uitspraak kracht van gewijsde had bekomen, in eene wettige vergadering hadden te constateeren, dat de betrokkenen door woord en daad ten duidelijkste getoond hadden zich van de Kerk af te scheiden en mitsdien niet langer tot haar behoorden. Door niet weinig kerkeraden is dan ook dienovereenkomstig gehandeld, o. a. door dien te *Dongjum* op 27 Febr., te *Midlum* op 20 April, te *Ransdorp* op 16 Jnni 1890. Vooral dient hier genoemd te worden de kerkeraad te *Klundert*, die niet alleen 491 lidmaten eerst (op 21 Oct. 1891) ontzette van het lidmaatschap der Nederlandsche Hervormde Kerk en later verklaarde, dat bedoelde personen, voormalige lidmaten der gemeente, zoowel door woord als door daad getoond hadden zich van de Nederlandsche Hervormde Kerk af te scheiden, en dat zij mitsdien niet meer tot haar behoorden, maar dat laatste ook verklaarde „ten aanzien van eenige andere personen, die alleen door den doop of door geboorte uit Hervormde ouders tot de Hervormde Gemeente te *Klundert* in betrekking stonden" (Zie Kerkel. Cour., 1891, N° 45, 48).

3°. Wat wordt bedoeld met „iemand van zijne betrekking tot de Kerk vervallen verklaren"? En is er nog onderscheid tusschen dit laatste en het „verklaren" of „constateeren, dat iemand niet langer tot de Kerk behoort"? Wel duidt art. 3 met zijn „of" twee verschillende zaken aan, maar men lette er op, dat het niet spreekt van verklaren of besluiten, dat iemand toont zich af te scheiden, maar van dat toonen-zelf. Het noemt twee wegen of manieren, waardoor men ophoudt tot de Nederlandsche Hervormde Kerk te behooren. De eerste is, dat men duidelijk door woord of daad toont dat men zich van haar afscheidt; de tweede, dat men van zijne betrekking tot haar vervallen wordt verklaard. In het eerste geval is men actief, in het tweede is men passief en handelt de Kerk. Intusschen moet er ook in het eerste

geval iemand zijn — en dat is *in casu* de kerkeraad — die, zoo niet altijd t. a. v. het „woord", dan toch zeker t. a. v. de „daad", beoordeelt óf en al dan niet uitmaakt dát daardoor ten duidelijkste wordt getoond dat men zich afscheidt. En wat is zulk uitmaken eigenlijk anders dan het „vervallen verklaren van de betrekking tot de Kerk"?....

Maar — zoo vraagt men wellicht — is het niet bedenkelijk, gelijk de Synode in hare bovengenoemde circulaire kennelijk bedoelt, dat het laagste bestuurscollege in de Kerk de bevoegdheid heeft, om uit te maken of iemand zich van haar afscheidt, en te constateeren dat hij dus niet meer tot de Kerk behoort? Staan daardoor lidmaten en leden niet bloot aan willekeur en misbruik van macht?... Men zou kunnen antwoorden: Neen, want wat de lidmaten aangaat, zij hebben het recht om van des kerkeraads tuchtuitspraak, waarbij zij van hun lidmaatschap zijn ontzet, in hooger beroep te komen, en daarna nog van de in hooger beroep gedane uitspraak vernietiging aan te vragen; en voor de leden zet art. 14 van het Algem. Regl. de gelegenheid open om, zich door het besluit van den kerkeraad bezwaard gevoelende, deswege hun beklag te doen bij het classicaal bestuur.

Toch, als men bedenkt: 1°. dat die leden niet hooger op kunnen gaan dan bij het classicaal bestuur, als hetwelk „eindbesluit" meent; 2°. dat het toch, wat de lidmaten betreft, niet aangaat, dat zij eenvoudig bij kerkeraadsbesluit van hunne betrekking tot de Kerk vervallen kunnen worden verklaard, omdat dan ook hún slechts één weg ter verdediging zou openstaan (want de Synode geeft in haar meergenoemde circulaire wel aan, dat het constateeren dat iemand niet meer tot de Kerk behoort voorafgegaan moet zijn door eene de kracht van gewijsde bekomen hebbende uitspraak van ontzetting van het lidmaatschap, maar dat staat toch in ons art. 3 niet te lezen [1]); 3°. dat die vervallenverklaring bij het Regl. voor Opz. en T. enz. niet bekend is en ook werkelijk den naam van tuchtmiddel moeilijk kan dragen, en dat zij veel verder reikt dan de toepassing van het zwaarste der tuchtmiddelen, nl. ontzetting van het lidmaatschap: dan schijnt alleszins aanbeveling te verdienen, dat in deze de wetgever de noodige waarborgen tegen willekeur en machtsmisbruik geeft, b.v. door te bepalen, *vooreerst* dat lidmaten

---

1) In 1888 verklaarde dan ook de Synode, dat een besluit, naar het eerste gedeelte van art. 3 genomen, ook waar geen toepassing van tucht was voorafgegaan, rechtsgeldigheid had. Zie *Handd. v. d. j.* blz. 184.

niet zonder voorafgegane ontzetting van hun lidmaatschap vervallen kunnen worden verklaard van hunne betrekking tot de Kerk, en *ten andere*, dat die vervallenverklaring in allen gevalle — en dus ook t. a. v. de leden — de bekrachtiging van het hoogste kerkbestuur noodig heeft. Wij zouden daarom art. 3 aldus willen doen luiden:

„Deze allen blijven tot de Nederlandsche Her„vormde Kerk behooren, zoolang zij niet óf duidelijk „hebben verklaard zich van haar af te scheiden, óf „door haar, op grond van in woord of daad ten „duidelijkste gegeven blijken dat zij zich afschei„den, van hunne betrekking tot de Kerk vervallen „zijn verklaard. Deze vervallenverklaring kan echter „ten aanzien van lidmaten alleen geschieden, „wanneer zij vooraf van hun lidmaatschap zijn ont„zet en de daartoe gedane tuchtuitspraak kracht van „gewijsde heeft bekomen, en geldt in allen gevalle — „ook ten opzichte van de leden — alléén wanneer „de Synode, of in haren naam de Synodale Com„missie, haar bekrachtigt."

Art. 3*. Stemgeregtigde leden eener gemeente zijn alle manslidmaten, die onder haar ressort wonen, den ouderdom van 23 jaren bereikt hebben, en ten minste één jaar geleden, hetzij bij den Kerkeraad geloofsbelijdenis hebben afgelegd, hetzij op ingediende attestatie of bewijs van lidmaatschap als lidmaten der gemeente erkend zijn.

Geen stemrecht wordt uitgeoefend door hen, die onder censuur of curatele staan, of in het jaar, dat aan de stemming of verkiezing voorafgaat, door eenig armbestuur zijn bedeeld geworden.

Ad al. 1. Bij dit op 1 Febr. 1874 in werking getreden artikel is men blijkbaar bedacht geweest op den in art. 2 niet vermelden eisch, dat men, om tot eene bijzondere gemeente te kunnen behooren, binnen haar ressort woonachtig moet zijn. Werd nu art. 2 geredigeerd zooals wij hierboven hebben voorgeslagen, dan zou, om herhaling van dezelfde woorden te vermijden, art. 3* aldus kunnen beginnen:

„Stemgerechtigde leden eener gemeente zijn al „hare manslidmaten, die den ouderdom .... enz."

„bij den kerkeraad geloofsbelijdenis afgelegd". Onjuist. Na afgelegde geloofsbelijdenis wordt men tot lidmaat aangenomen. Maar dat geeft nog geen lidmaatsrechten. Om die te hebben, moet men openlijk als lidmaat zijn bevestigd (art. 42 Regl. op het Godsdienstonderwijs). Daarom worde in art. 3* na „bereikt hebben" gelezen:

„en ten minste één jaar geleden, hetzij na afge- „legde geloofsbelijdenis in de gemeente als lidmaat „bevestigd, hetzij op ingediende .... enz."

Ad al. 2. „in het jaar dat aan de stemming .... voorafgaat." De bedoeling — trouwens ook de zin — dezer woorden is, dat het op den dag der stemming (of verkiezing) minstens één jaar moet geleden zijn, dat men bedeeld werd.

Niet onwenschelijk ware in dit art., tot voorkoming van onzekerheid en geschil, de bepaling, dat predikanten en kerkeraadsleden als zoodanig tot de stemgerechtigde leden hunner gemeente behooren. Ten opzichte van de predikanten is zulks betwist, wanneer zij nog geen jaar in hunne gemeente stonden. En ten aanzien van diakenen geldt, dat zij meerderjarig moeten zijn naar de burgerlijke wet (Regl. voor de Kerkeraden, art 3, al. 2), zoodat het voor kan komen, dat iemand die nog geen 23 jaren oud maar b.v. gehuwd is, diaken is maar geen stemrecht heeft. Toch moet het een tegenstrijdigheid heeten, dat de voorzitter of een lid van den kerkeraad — *casu quo* ook van een kiescollege — niet mee zou mogen stemmen bij het benoemen van gemachtigden, terwijl hem wel het hoogere recht toekomt om deel te nemen aan het benoemen van kerkeraadsleden, ja zelfs het beroepen van predikanten.

ART. 4. Het bestuur der Nederlandsche Hervormde Kerk wordt uitgeoefend:

1°. over de gemeenten, door Kerkeraden;

2°. over meer gemeenten vereenigd, door Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen;

3°. over al de gemeenten te zamen, door de Synode.

De belangen der Oost- en West-Indische Kerken zijn een voorwerp van de aanhoudende zorg der

Synode van de Nederlandsche Hervormde Kerk. De betrekking dezer Kerken tot de Synode wordt nader geregeld. Intusschen wordt zij onderhouden door tusschenkomst van den Secretaris der Synode als lid der Commissie voor de zaken der Protestantsche Kerken in Neêrlands Indiën.

Ad al. 1. „Het bestuur der Kerk wordt uitgeoefend: 1°... door kerkeraden". Zonderling en onjuist uitgedrukt! Beter:

„In de Nederlandsche Hervormde Kerk wordt het „bestuur uitgeoefend:

„1°. over de gemeenten, door de kerkeraden... enz."

„3°. over al de gemeenten te zamen, door de Synode." Maar wordt ook niet door de Synodale Commissie het bestuur over al de gemeenten te zamen uitgeoefend? Ongetwijfeld. Ook zij, in art. 66 een „college" genoemd, is een b e s t u u r scollege. Immers zij gaat onmiddellijk uit van de Synode; zij behartigt tusschen de vergaderingen van de Synode „in haren naam" de belangen der Kerk, terwijl hetgeen haar bij art. 70 onder de meeste der daar voorkomende 8 nrs. wordt opgedragen haar onmiskenbaar tot een besturend lichaam stempelt. 1) Maar dan had zij ook in art. 4 genoemd moeten worden en behoort dit art. sub 3° te luiden:

„over al de gemeenten te zamen, door de Synode „of, in haren naam, door de Synodale Commissie."

In overeenstemming met de redactie van art. 4 sub 3° spreken wij hier eenvoudig van „de Synode." In art. 5, al. 2 echter, en ook op andere plaatsen in ons Reglement, wordt dat lichaam genoemd „Algemeene Synode." Deze ongelijkheid van spraakgebruik is niet aan te bevelen. Waarom ook de Synode „Algemeen" genoemd? Nu er geen provinciale synoden meer bestaan, is dat epitheton geheel overbodig. Wij laten het dan ook voortaan weg; en wij doen evenzoo met de Synodale Commissie, die almede in ons Reglement nu eens wel en dan weer niet „Algemeen" heet.

Ad al. 2. Waarin — zoo vraagt men hier — bestaat of openbaart zich die „aanhoudende zorg" der Synode, waarvan „de be-

---

1) Toch is zij, gelijk ons later zal blijken, geen kerkelijk bestuur geheel in denzelfden zin als waarin de kerkeraden enz. dat zijn. Men kan haar een »besturend lichaam," een »bestuurscollege" noemen; maar, om verwarring te voorkomen, stelle men haar niet op ééne lijn met de eigenlijke k e r k e l ij k e b e s t u r e n.

langen der Oost- en West-Indische Kerken het voorwerp zijn"? Wat doet de Synode *quâ talis* ten bate van die belangen?

Bij haar wordt — vroeger telken jare, thans meestal om de twee jaren — door de Commissie voor de zaken der Protestantsche Kerken in Neêrlands Oost- en West-Indiën een Verslag omtrent die Kerken ingediend, hetwelk zij eenvoudig voor kennisgeving aanneemt. Dit laatste nu kan hoogstens „belangstelling," maar mag geen „zorg" heeten.

Trouwens dat wijden van hare zorg aan de belangen der Indische Kerken is der Synode vrij wel onmogelijk gemaakt. De vierde van de bekende Reserves bij de Koninklijke goedkeuring van het tegenwoordig Algemeen Reglement ontzeide aan de Synode alle „bevoegdheid tot regeling van die belangen"; en ook toen die Reserves werden opgeheven, werd in het daartoe betrekkelijk Koninklijk Besluit van 22 Juli 1870 uitdrukkelijk gezegd, dat zij waren „vervallen, voor zoover zij het Rijk in Europa betreffen", terwijl ten overvloede door den Minister op eene hem daartoe gedane vraag werd te kennen gegeven, dat „de Indische Kerken onder het bijzondere toezicht van den Staat behooren te blijven en de daarvoor gestelde Commissie het karakter van Staatscommissie behoudt". [1])

Dit nu zoo zijnde, schijnt de vraag geoorloofd, of de eerste zinsnede der 2e al. van art. 4 wel iets meer is dan eene rhetorische figuur, en zouden wij meenen, dat zij weg moet vallen.

De tweede zinsnede spreekt over de betrekking van de Indische Kerken tot de Synode. Volgens genoemd Koninklijk Besluit van 7 Dec. 1820 was de Secretaris der Hervormde Synode als zoodanig lid van de Commissie voor de zaken der Protestantsche Kerken in Neerlands Oost- en West-Indiën (art. 13) en vertegenwoordigde die Commissie bovendien het bestuur van genoemde Kerken bij de Synode door het committeeren van een harer leden ter bijwoning van de jaarlijksche Synodale vergadering (art. 10).

Hierin bestond dus de betrekking tusschen de Synode en de Indische Kerken. Het laatste is intusschen, vooral ten gevolge van de hierboven aangehaalde verklaring des Ministers n. a. v. de intrekking der Koninklijke reserves, opgehouden, sedert bij wijziging van art. 56 Alg. Regl. daaruit de woorden wegvielen:

---

1) Wij herinneren, dat bedoelde »Commissie voor de zaken der Protestantsche Kerken in Neerlands Oost- en West-Indiën" bij Koninklijk Besluit van 7 Dec. 1820 werd ingesteld, en dat hare leden, geheel buiten de Synode om, door den Koning werden — en nog altijd worden — benoemd.

„ook door de Commissie voor de Zaken der Oost- en West-Indische Kerken wordt, overeenkomstig het slot van art. 4, een lid naar de Synode afgevaardigd.” Bedoeld slot luidde: „De betrekking dier [der Indische] Kerken tot de Synode blijft op den tegenwoordigen voet, tot dat zij nader meer kerkelijk kan worden geregeld.” Het werd gelijktijdig met art. 56 veranderd en verkreeg toen — 16 Juni 1874 — den vorm dien het thans heeft.

Daarin echter maken de woorden: „worden nader geregeld” den indruk alsof men aan die regeling bezig is. En dat is niet het geval. Wel is zulk eene nadere regeling — eene „meer kerkelijke” — meermalen ter sprake geweest en de wensch er naar door de Synode te kennen gegeven; maar zij is steeds uitgebleven, en wie zal zeggen of zij ooit, en zoo ja, wanneer zij tot stand zal komen? Wij zouden daarom de 2e al. van art. 4, met geheele weglating van hare eerste zinsnede, eenvoudig aldus willen lezen:

„De betrekking der Synode tot de Indische Kerken „wordt, zoolang zij niet nader is geregeld, onder-„houden door tusschenkomst.... enz.”

ART. 5. De leden dezer besturen worden benoemd door de Kerk, op de wijze, welke verder in de verschillende hoofdstukken van dit reglement is opgegeven.

Met uitzondering alleen van die der Kerkeraden worden deze leden benoemd voor den tijd van drie jaren. Jaarlijks treedt een derde of zoo na mogelijk een derde af, en wel wat de Algemeene Synode aangaat op den derden Woensdag van de maand Julij, bij de Provinciale Kerkbesturen en de Classicale Besturen op den 1sten Januarij.

De leden van het Classicaal Bestuur worden gekozen uit de predikanten en uit de ouderlingen of oud-ouderlingen wonende binnen het ressort.

Tot leden van het Provinciaal Kerkbestuur zijn alleen die predikanten en ouderlingen benoembaar, die leden zijn of geweest zijn van een Classicaal Bestuur.

De leden der Synode worden gekozen voor zoover zij predikanten zijn, uit de leden der Provinciale Kerkbesturen en hunne secundi; de ouderlingen uit hen, die als zoodanig in de Provinciale Kerkbesturen en in de Classicale Besturen zitting hebben of gehad hebben en uit de secundi der eerstgenoemden.

Niemand kan ten zelfden tijde lid zijn van een Classikaal Bestuur en van een Provinciaal Kerkbestuur.

Een lid van eenig Classikaal Bestuur, geroepen wordende tot een Provinciaal Kerkbestuur, treedt, bij aanvaarding van deze benoeming, in de eerste betrekking af, en wordt door zijnen secundus vervangen.

Ad al. 1. „benoemd door de Kerk." Dus is sedert 1852 het bestuur over de Kerk zuiver „kerkelijk." Anders was het onder het Reglement van 1816. Toen hadden o. a. in de Synode zitting „met rang en stem als lid" een Secretaris en een Quaestor, beiden benoemd door den Koning, terwijl de Synodale vergaderingen werden bijgewoond door den Minister van Eeredienst, desverlangd geassisteerd door zijn Secretaris, of door een of meer Commissarissen-politiek, die de Koning benoemde. Toen werden ook de leden der provinciale kerkbesturen — zij het dan ook uit drietallen, door die besturen geformeerd — benoemd door den Koning. Toen benoemde de Koning telken jare voor ieder provinciaal kerkbestuur een president „uit de predikanten, leden van hetzelve" enz. enz.

Met het oog op het opgemerkte in de noot op blz. 10 zal in deze al. — en ook verder waar zulks noodig is — het woord „besturen" door een ander vervangen moeten worden.

Ad al. 2. „Met uitzondering van die der kerkeraden." Naar de letter dezer bepaling zouden kerkeraadsleden niet voor drie jaren mogen worden benoemd. Toch staat dat vrij en heeft het plaats. Maar dan worde de bepaling ook anders geredigeerd. Dewijl voorts in deze al. nu ook gedoeld wordt op de Synodale Commissie, maar van dit lichaam alleen de gewone leden voor drie jaren worden benoemd, behoort zulks te worden aangeduid. Tevens worde ter wille der orde en volledigheid ook hier (en

niet later bij art. 68) voor die leden het tijdstip van aftreding vermeld.

Eindelijk is ook hier de plaats voor eene bepaling over de herkiesbaarheid van de leden der verschillende besturen, waaromtrent tegenwoordig — althans voor de classicale besturen, de provinciale kerkbesturen en de Synode — onze wetgeving niets zegt. Daarom worde de tweede al. gelezen als volgt:

„Van de besturen boven den kerkeraad, alsook „van de Synodale Commissie (met uitzondering van „haar moderamen), worden de leden niet anders be„noemd dan voor den tijd van drie jaren. Jaarlijks „treedt een derde of zoo na mogelijk een derde af, „en wel bij de classicale besturen en de provinciale „kerkbesturen met den 1en Januari, bij de Synode „met den 3en Woensdag van de maand Juli, terwijl „de gewone leden der Synodale Commissie aftreden „bij sluiting van de gewone jaarlijksche vergadering „der Synode. De laatsten zijn eerst na twee jaren, „de leden van alle andere bestuurscolleges zijn ter„stond herkiesbaar."

Ad all. 3 *en* 4. De woorden „classicaal bestuur" en „provinciaal kerkbestuur" worden hier met het bepalend lidwoord in het enkelvoud gebruikt. Dat zou juist zijn, als er maar één classicaal en maar één provinciaal bestuur was (gelijk in de 5e al. het woord „Synode" terecht in het enkelvoud staat). Nu echter hadden die woorden — evenals in de 2e al. het woord „kerkeraden" — het meervoudig bepalend lidwoord moeten hebben, of had nog liever het lidwoord van eenheid gebruikt moeten zijn.

Uit de bewoordingen van de 4e al. zou afgeleid kunnen worden, dat voor de leden der provinciale kerkbesturen niet, zooals voor die der classicale besturen, de bepaling geldt dat zij binnen het ressort moeten wonen. Toch is dat zoo. Ook zouden volgens deze al. in een provinciaal kerkbestuur geen oud-ouderlingen zitting mogen hebben. Toch heeft dat laatste plaats en staat het vrij, ja, is het bedoeld volgens eene verklaring der Synode in 1851 (*Handd.*, blz. 317) Maar dan worde dat ook duidelijk gezegd en all. 3 en 4 b.v. gelezen als volgt:

„Tot leden van een classicaal bestuur zijn alleen „benoembaar de dienstdoende predikanten en de „ouderlingen of oud-ouderlingen, wonende binnen „het ressort.

„Tot leden van een provinciaal kerkbestuur alleen „die dienstdoende predikanten en ouderlingen of „oud-ouderlingen binnen het ressort, die lid zijn of „geweest zijn van een classicaal bestuur."

Ad al. 5. In de eerste zinsnede worde i. p. v. „predikanten" liever gelezen: „predikant." Maar zuiverheid van stijl vordert een anderen zinbouw, opdat die van de tweede zinsnede met dien van de eerste parallel loope, nl. deze: „Van de leden der Synode worden de predikanten gekozen uit . . . ., de ouderlingen uit hen, die . . . . enz."

Verder: mag een provinciaal kerkbestuur iemand tot lid der Synode benoemen, die niet bij dat kerkbestuur-zelf, maar wel bij een ander provinciaal kerkbestuur ouderling of secundus-ouderling is geweest, of die niet in eenig classicaal bestuur van het eigen, maar wel van een ander provinciaal ressort als ouderling zitting heeft gehad? Art. 56, al. 3 geeft met zijn: „De [provinciale] kerkbesturen bepalen zich in hunne keuzen tot hun eigen ressort" op die vraag een ontkennend antwoord. Intusschen schijnt die bepaling beter dan in art. 56 hier op haar plaats, aangezien de wetgever hier handelt over de personen die al of niet in eenig bestuur van de Kerk benoembaar zijn. Daarom luide de geheele 5e al. van art. 5 liever aldus:

„Van de leden der Synode worden de predikanten „gekozen uit de leden der provinciale kerkbesturen „en hunne secundi, de ouderlingen uit hen die als „zoodanig in de provinciale kerkbesturen of de daar„onder ressorteerende classicale besturen zitting heb„ben of gehad hebben, en uit de secundi der eerst„genoemden."

(Met die „secundi der eerstgenoemden" worden bedoeld zij die secundus zijn (of geweest zijn) van ouderlingen die in een provinciaal kerkbestuur zitten (of gezeten hebben). Want alleen van zúlke secundi is het zeker, dat zij werkelijk zitting hebben gehad in een classicaal bestuur; en voor een ouderling-lid der Synode is het minstens noodig, dat hij deel heeft uitgemaakt van een bestuurscollege boven den kerkeraad).

Ad al. 6 Onder het Reglement van 1816 was elk lid van een provinciaal kerkbestuur praeses, en zijn secundus assessor bij het classicaal bestuur van zijn ressort. Deze machtsconcentratie is dus bij het tegenwoordig Reglement vervallen.

Ad al. 7. „bij aanvaarding van deze benoeming." Neen, niet

bij het aanvaarden van zijn benoeming, maar van de betrekking waarvoor iemand benoemd is, treedt hij in de door hem bekleed wordende betrekking af. Wordt eenig lid van een classicaal bestuur in het provinciaal kerkbestuur benoemd ter vervulling van eene aldaar periodiek ontstaande vacature, dan treedt hij, na in de classicale vergadering van Juni benoemd te zijn, den 1en Januari d. a. v. in zijne nieuwe betrekking op, en dus krachtens de vorige al. te gelijk áf als lid van het classicaal bestuur. Maar iemand die lid is van het classicaal bestuur kan te gelijk secundus zijn van een lid van het provinciaal kerkbestuur, en als nu zijn primus tusschentijds aftreedt, dan wordt hij „geroepen tot het provinciaal kerkbestuur" en aanvaardt zijn betrekking aldaar (niet zijn „benoeming", want deze is vroeger geschied en door hem aanvaard, en was bovendien slechts eene benoeming tot secundus) op hetzelfde oogenblik dat zijn primus haar verlaat; en op datzelfde oogenblik ook treedt hij natuurlijk áf als lid van het classicaal bestuur. De tegenwoordige redactie zou, bij drukken op de letter, aanleiding kunnen geven tot onzekerheid of geschil bij de berekening van het aandeel dat iemand als bestuurslid toekomt in de te verdeelen defroiementsgelden, zoowel van het bestuur dat hij verlaat, als van dat waarin hij optreedt.

Dat men, bij aanvaarden van zijn betrekking in het provinciaal kerkbestuur, in het classicaal bestuur door zijn secundus wordt vervangen, had aan het slot van deze al. niet behoeven gezegd te worden, want het staat in de 3e al. van art. 6.

Eindelijk schijnt verkieslijk, dat van all. 3—7 een afzonderlijk art. wordt gemaakt, aangezien daarin een geheel ander onderwerp wordt behandeld dan in all. 1 en 2.

ART. 6. Aan elk der leden van de besturen boven den Kerkeraad wordt een secundus toegevoegd, die de vereischten heeft om als lid op te treden.

Bij tijdelijke ontstentenis van den primus treedt de secundus voor hem op als gewoon lid.

Bij aftreding tusschentijds van den primus, wordt de secundus gewoon lid, gedurende den diensttijd van den primus.

De secundus van den secretaris of den scriba vervangt alleen in het laatste geval den secretaris of scriba in zijne bijzondere betrekking.

Als een secundus gewoon lid geworden is, verkiest de eerstvolgende vergadering van het bevoegde Collegie een ander tot zijn secundus.

Dit artikel handelt over het secundaat, eene instelling waardoor de wetgever het voltallig blijven van de bestuurscolleges zooveel mogelijk heeft willen verzekeren. Wel te verstaan: van de colleges boven den kerkeraad. Waarom hij voor de leden van den laatste geen secundi noodig acht, is gemakkelijk in te zien. Wanneer toch uit een kerkeraad één of meer leden door overlijden, vertrek uit de gemeente of andere oorzaken tusschentijds uitvallen, dan kan die kerkeraad — en tegenwoordig evenzeer *casu quo* het kiescollege of de stemgerechtigden, maar die kende de wetgever van 1852 nog niet — gemakkelijk na korten tijd samenkomen, om ter voorziening in de ontstane vacatures benoemingen te doen. Maar de leden der classicale besturen en provinciale kerkbesturen, gelijk ook die van de Synode en Synodale Commissie, worden slechts éénmaal in het jaar gekozen nl. die van de twee eerstgenoemde besturen op de classicale vergaderingen, die van de Synode in de voorjaarsvergadering der provinciale kerkbesturen (zie art. 56, al. 3) en die van de Synodale Commissie op de vergadering der Synode. En omdat het nu zeer goed zou kunnen gebeuren, dat die besturen in den loop van een jaar, door tusschentijds uitvallen van leden, in niet gewenschte mate onvoltallig wierden, zoo wordt, om zulks te voorkomen, naar de 1e al. van ons art. aan elk van de leden dier besturen een secundus toegevoegd, opdat de zetel, die bij uitvallen van een primus ledig wordt, terstond door zijn secundus kunne worden bezet. Deze secundus moet de vereischten hebben om als lid te kunnen optreden, zoodat b.v. tot secundus van een lid van het provinciaal kerkbestuur niet verkiesbaar is iemand, die alleen secundus, maar geen lid van een classicaal bestuur is of geweest is.

Het schijnt niet overbodig hierbij op te merken, dat een secundus niet kan geacht worden lid te zijn geworden door het feit, dat hij eens of zelfs meermalen is opgeroepen geweest tót en heeft deelgenomen áán een vergadering des bestuurs waarvan zijn primus lid is. Zulk oproepen heeft, volgens art. 3, al. 1 van het Reglement op het Examen, plaats bij die provinciale kerkbesturen welker ressort uit niet meer dan drie classen bestaat. Wanneer die besturen een examen hebben af te nemen, worden de secundi der predikanten — des noodig zelfs de tertii — daartoe mede opgeroepen. Zoo wordt ook, volgens art. 63 van

het Regl. voor Opz. en T. enz., wanneer bij de beoordeeling van geschillen de stemmen herhaaldelijk staken, de secundus van het oudste lid opgeroepen, opdat er eene beslissing kunne genomen worden. Het is intusschen duidelijk, dat in beide genoemde gevallen de secundus wel de bestuursvergadering — en zulks nog maar ten deele — bijwoont, maar dat hij dat doet als secundus en niet als primus-lid, want het primus-lid wordt niet door hem vervangen, maar is zelf óók present. Veel minder nog wordt zulk een secundus door het deelnemen aan een vergadering lid van het college. En evenmin is dit het geval, wanneer, volgens art. 18 van het Regl. voor Opz. en Tucht enz., een secundus ter vergadering wordt opgeroepen, omdat zijn primus wegens bijzondere omstandigheden de bevoegdheid mist om mee te handelen en te beslissen in eene zaak van tucht, of ook wanneer, volgens art. 3, al. 2 van het Regl. op het Examen, een secundus moet komen examineeren, omdat de primus te na verwant is aan den examinandus. Ofschoon hier de secundi werkelijk komen ter vervanging van hunne primi, zoo wonen zij slechts voor een bepaald doel, en dus slechts ten deele, eene vergadering bij. Is de zaak waarvoor zij opgeroepen werden afgehandeld, dan is hun taak als secundus op die vergadering afgeloopen, en zij kunnen geenszins geacht worden door dat deelnemen aan een vergadering primus-lid van het college te zijn geworden. [1])

Dat onze 1° al. bedoelt, dat elk lid zijn eigen afzonderlijken secundus moet hebben, behoeft schier niet te worden gezegd. Toch gebeurt het soms, dat in eenig kerkelijk bestuur eenzelfde persoon secundus is van meer dan één lid tegelijk. De Synode heeft in 1858 terecht verklaard, dat zulks in strijd is met de kennelijke bedoeling der woorden van onze al.

In all. 2—4 nu van art. 6 wil de wetgever de wijze regelen, waarop secundi een primus-zetel gaan bezetten in de gevallen dat zulks noodig is. Hij onderscheidt twee van die gevallen.

1) Het oproepen van secundi pleegt ook bij vele classicale besturen, misschien bij alle provinciale kerkbesturen, alsmede bij Synode en Synodale Commissie, te geschieden, wanneer een of ander lid van die colleges verhinderd is een vergadering er van bij te wonen. Maar.... hoe algemeen die gewoonte ook moge zijn, en geheel afgezien van de vraag of zij goed is: onze kerkelijke reglementen schrijven dát oproepen van secundi nergens voor, zoodat besturen waar die gewoonte wordt gevolgd geacht moeten worden irreglementair te werk te gaan. (Men zie zulks door ons betoogd in het *Theologisch Tijdschrift*, 1896, blzz. 168—189).

Vooreerst: „tijdelijke ontstentenis van den primus." In een bestuurscollege nl. kan eenig lid tijdelijk zijn zetel moeten ontruimen. Dat heeft b.v. plaats, als een predikant of een ouderling voor bepaalden tijd wordt vervallen verklaard van de bevoegdheid tot aanvaarden of geschorst wordt in het waarnemen van een bediening (3e en 4e der tuchtmiddelen, genoemd in art. 4 van het Regl. voor Opz. en T. enz.) [1]), of als op een predikant een van de artt. 35; 36; 37, all. 2 en 3 van het Regl. op de Vacaturen van toepassing is. In al die gevallen houdt de titularis niet op bekleed te zijn met de betrekking van bestuurslid die hem is opgedragen: hij mist alleen voor zekeren tijd de bevoegdheid of geschiktheid om haar waar te nemen. Tijdelijk wordt dus de bestuurszetel door hem ontruimd, laat hij dien onbezet, ontbreekt hij daarop. Er is alzoo „ontstentenis van den primus" (*ontstentenis*, afgeleid van *ontstanden*, verl. deelwoord van het werkwoord *ontstaan* in den zin van „ontbreken". Zie Woordenboek der Nederlandsche Taal, Dl. X, kol. 1990). Maar die ontstentenis is slechts tijdelijk, want de primus ontbreekt niet voor goed. Zoodra toch óf zijn vervallenverklaring of schorsing is opgeheven, óf zijn willekeurige verwijdering uit zijn dienstwerk (Regl. Vacat., art. 35), óf zijn toestand van ziekte (Ib., art. 36) of van gekrenktheid van geestvermogens na een half of een geheel jaar (Ib., art. 37, all. 2 en 3) een gewenscht einde heeft genomen, herkrijgt hij zijn recht en herneemt hij zijn plaats als bestuurslid.

De wetgever nu wil de plaatsen in het bestuur, die in een van de genoemde gevallen door hare primi tijdelijk worden ontruimd, niet onbezet laten blijven; en daarom bepaalt hij bij de 2e al. van art. 6, dat, in geval van tijdelijke ontstentenis van den primus, diens secundus voor hem als lid optreedt — natuurlijk zoo lang als de tijdelijke ontstentenis duurt, en dus om voor den primus weer plaats te maken, zoodra deze zelf terugkomt.

Het *tweede* geval waarin een secundus den primus-zetel gaat bezetten, is dat van „tusschentijds aftreden van den primus." Dit heeft b.v. plaats, wanneer een bestuurslid komt te overlijden, of het betrekkelijk ressort verlaat, of emeritus wordt, of zijne bestuursbetrekking vrijwillig neerlegt. In al die gevallen is er ook „ontstentenis van den primus", maar geen

1) Zoo mocht b.v. in 1880 de heer S., ouderling te Dordrecht en lid van het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland, toen hij als ouderling werd geschorst, in dat bestuur geen zitting hebben, zoolang zijn schorsing niet was opgeheven.

„tijdelijke". Want de zetel dien bedoeld bestuurslid innam, wordt door hem voor goed verlaten, hij gaat voor goed ontbreken, is voor goed weg. Welnu, ook thans mag die zetel niet ledig blijven, maar moet hij onmiddellijk worden bezet door den secundus van het tusschentijds afgetreden lid, die nu in zijne plaats primus wordt en dat blijft, zoolang de diensttijd van den afgetredene nog zou geduurd hebben. Dat wordt door den wetgever bepaald in de 3e al. van art. 6.

Is er alzoo tweeërlei „ontstentenis van den primus", naar gelang de primus de plaats die hij inneemt óf slechts tijdelijk óf voor goed verlaat, de vraag rijst hier, of er ook ontstentenis van den primus is:

1°. wanneer iemand eene op hem uitgebrachte benoeming tot bestuurslid heeft aangenomen, maar in den tijd tusschen zijn benoeming en de aanvaarding zijner betrekking óf van zijn besluit terugkomt, óf wel door andere oorzaken buiten de mogelijkheid geraakt om zijn betrekking te aanvaarden (hij kan overleden zijn of het ressort waarvoor zijn benoeming geldt hebben verlaten, enz.)?

2°. wanneer tot bestuurslid iemand is benoemd wien, omdat hij in de vergadering die hem koos niet tegenwoordig was, van zijne benoeming kennis moet worden gegeven en die dan, na afloop der vergadering, bericht dat hij de benoeming niet aanneemt?

In deze gevallen is er geen sprake van een zetel, dien de primus, na er langer of korter tijd op te hebben gezeten, ontruimt; neen, de primus is er in 't geheel niet op gaan zitten. Vrage dus, of er ook nu „ontstentenis van den primus" is (welke ontstentenis dan natuurlijk geen „tijdelijke" zou zijn), zoodat naar de 3e al. de secundus primus-lid moet worden gedurende den diensttijd van den primus?

Ons art. beantwoordt die vraag niet *expressis verbis*. Ook geeft de bazuin, die de geschiedenis op dit punt doet hooren, niet dan een onzeker geluid.

In 1858 en 1860 nl. is de zaak aan de orde geweest. De Synode heeft toen echter de twee door ons gestelde gevallen niet uit elkander gehouden, maar zoowel voor het geval dat eene uitgebrachte benoeming niet aangenomen is, als dat eene aangenomen benoeming niet door aanvaarding van de betrekking wordt gevolgd, verklaard, dat de secundus voor den benoemden primus optreedt. [1])

---

1) Hierin waren de Synodale Vergaderingen van 1858 en 1860 eenstemmig. Zij verschilden alleen van meening aangaande den tijd gedurende welken de secundus den primus-zetel zou innemen. Had de Synode in

In 1893 had het Provinciaal Kerkbestuur van Zeeland tot lid der Synode den heer de Wolff en tot diens secundus den heer Siegers benoemd; en, toen de eerste voor de benoeming had bedankt, had het den heer Siegers naar de Synodale Vergadering afgevaardigd. De wettigheid van die afvaardiging werd evenwel in de eerste zitting der Synode betwist; er werd gezegd: geen secundus kan als primus optreden, als er in 't geheel geen primus geweest is; maar met 14 tegen 4 stemmen „wordt de heer Siegers verklaard op wettige wijze als primus te zijn opgetreden."

In 1895 intusschen volgt het Provinciaal Kerkbestuur van Overijsel eene gedragslijn, vlak tegenovergesteld aan die van Zeeland in 1893. Het heeft op 8 Mei de benoeming gedaan van een ouderling tot lid der Synode en van zijn secundus, en, als van den eerste bericht inkomt dat hij voor zijne benoeming moet bedanken, laat Overijsel niet den secundus als lid optreden, maar benoemt in eene op 24 Mei gehouden vergadering eenen anderen primus. Bij de kennisgeving daarvan aan de Synode voegt het deze — zeker opmerkelijke! — woorden: „De interpretatie, in 1893 door de Synode gegeven van art. 6 Alg. Regl., wordt door alle leden voor onjuist verklaard"; en.... de Synode laat zich dat zeggen, zonder er iets op te zeggen, en berust dus feitelijk in eene handeling, die zij alleen dán kon gedoogen, als zij overtuigd was twee jaren vroeger te hebben gedwaald!

Wij voor ons zijn van meening, dat wel in het eerste, maar niet in het tweede van de door ons gestelde gevallen sprake kan zijn van „ontstentenis van den primus". En wel omdat, wanneer eene benoeming is aangenomen — zij het dan ook, dat de betrekking waarvoor zij geschiedde eerst later kan worden aanvaard —, men toch kan zeggen: er is een primus; en wordt nu door dien primus om de eene of andere reden de betrekking niet aanvaard, dan moet o. i. gehandeld worden, alsof hij tusschentijds ware afgetreden, d. i. naar de 3e al. van art. 6 de secundus lid worden gedurende den — nu niet overigen, maar — geheelen (driejarigen) diensttijd van den primus.

Is evenwel de benoeming in 't geheel niet aangenomen, dan kan er niet gezegd worden: wij hebben een primus. En waar in 't geheel geen primus is, waar er niemand is die — zij het

---

1858 verklaard, dat hij zitting hebben moest tot de eerstvolgende vergadering van het benoemend lichaam, in 1860 noemde zij die verklaring een „vergissing" en bepaalde, dat de secundus als primus zitting had voor den geheelen diensttijd van den ontbrekenden primus.

dan ook *pro futuro* primus is geworden, daar kan ook geen sprake zijn van een komen te ontbreken, d. i. van „ontstentenis" van den primus, en dus ook evenmin van eene vervanging van den primus door zijn secundus.

Uit onze opvatting van de wijze, waarop in het tweede door ons gestelde geval gehandeld moet worden, volgt, dat door het lichaam dat de afgewezene benoeming heeft uitgebracht ten spoedigste een nieuwe benoeming van een primus gedaan moet worden. Dit nu leverde in het geval van Overijsel geen bezwaar op; want dit kerkbestuur kon, gelijk het werkelijk gedaan heeft, eene nieuwe — zij het dan ook buitengewone — vergadering houden en daarop de benoeming van eenen anderen primus doen. [1]) Ook levert het geen bezwaar op, waar het de benoeming b.v. van leden der Synodale Commissie door de Synode geldt; want deze laatste, bericht van afwijzing eener uitgebrachte benoeming ontvangen hebbende, kan gemakkelijk in eene harer volgende zittingen eene andere benoeming doen. Maar, waar het benoemingen geldt van leden voor de provinciale kerkbesturen en de classicale besturen, welke door de classicale vergaderingen geschieden, zal, ingeval voor eene uitgebrachte benoeming eerst wordt bedankt nadat de vergadering is uiteengegaan, de primus-zetel een jaar lang onbezet blijven. Dat is zeker een ongerief; maar, zoolang er geen wetsbepaling is die dat verhelpt, is er niets aan te doen. [2])

Eindelijk moeten wij nog opmerken, dat wel „ontstentenis van den primus" alleen kan ontstaan, doordat de primus — tijdelijk of voor goed — zijn zetel ontruimt, maar dat toch niet elk ontruimen van een zetel „ontstentenis" ten gevolge heeft. Wanneer nl. bij het provinciaal kerkbestuur de president, of bij het clas-

---

1) Toch zou men kunnen vragen, of zich daartegen niet verzet de letter van art. 56, al. 3 Algem. Regl., welke zegt, dat de provinciale kerkbesturen de leden der Synode en hunne secundi benoemen in hunne voorjaarsvergadering, d. i. op den eersten Woensdag van Mei.

2) Terecht wees hierop het Provinciaal Kerkbestuur van Overijsel, reeds in 1858, toen het de Synode verzocht om „eenige reglementaire bepaling, ten einde te voorkomen, dat de besturen in die ongelegenheid [dat nl. een of ander bestuurscollege gedurende een geheel jaar één of zelfs meer leden minder telt dan door het Reglement wordt gevorderd] voorzien op eene wijze die óf door het Reglement niet wordt aan de hand gedaan, óf zelfs daarmede strijdig is." Het verzoek was echter vruchteloos; want de Synode oordeelde, dat art. 6, al. 2 aldus was te interpreteeren, dat het bezwaar van Overijsel werd opgelost. Zie *Handd. v.* 1858, blz. 46. (Alsof die al. van art. 6, die N.B. van „tijdelijke ontstentenis" spreekt, betrekkelijk zou kunnen gemaakt worden op gevallen, waarin een primus in 't geheel geen zitting was gaan nemen!).

sicaal bestuur de praeses tusschentijds aftreedt, pleegt bij het eerste de zetel van den president door den vice-president en die van dezen door het oudste lid ingenomen te worden, en bij het andere de assessor als praeses en het oudste lid als assessor te gaan fungeeren. Nu verlaten dus de vice-president, de assessor en het oudste lid wel hunne respectieve zetels en elk hunner gaat tijdelijk op een anderen, hoogeren zitten. [1]) Maar déze ontruiming van zetels brengt geene „ontstentenis" te weeg. Er komt nl. daardoor geen plaats in het bestuur open, geen lid te ontbreken; want de zetel van den president of den praeses wordt door den vice-president of den assessor ingenomen, op die van den vice-president of assessor gaat het oudste lid zitten, en de secundus van den tusschentijds afgetreden president of praeses wordt gewoon lid, zoodat het bestuur zijn vereischt getal leden blijft behouden.

Nu wordt onze aandacht gevraagd voor dat adjectief „gewoon", dat de wetgever zoowel in de 2e als in de 3e al. van ons artikel plaatste vóór het woord „lid".

Hij heeft nl. terecht begrepen, dat het niet raadzaam zou zijn, dat die leden van een kerkelijk bestuurscollege die het moderamen er van uitmaken — althans bij de Synode, de Synodale Commissie en de provinciale kerkbesturen de president en vice-president, en bij de classicale besturen de praeses en assessor —

1) „Tijdelijk", want zoodra die hoogere zetel, tengevolge van de periodieke benoeming, weder door den eigenlijken titularis wordt ingenomen, gaat degeen die er bij het tusschentijds aftreden van den titularis welke hem bezette op was gaan zitten, er weer van af en naar zijn eigen lageren zetel terug. Altoos wanneer de driejarige diensttijd, waarvoor hij gekozen werd, in dien tusschentijd niet is verstreken. Maar ook in dát geval wordt door den wetgever behoorlijk voorzien, althans naar hetgeen de Synode in 1869 „als vaststaande aangemerkt" heeft. Treedt b.v. een praeses, wiens diensttijd de drie jaren 1896—1898 omvat, tusschentijds — stel in den loop van 1897 — af en wordt dan zijn zetel door den assessor ingenomen, dan mag deze, wanneer b.v. zijn diensttijd quâ assessor over de jaren 1895—1897 loopt, op den praeses-zetel niet langer zitten dan tot 31 Dec. 1897. De classicale vergadering heeft in Juni 1897 de periodieke benoeming van een assessor te doen, en déze assessor — hetzij de aftredende herbenoemd, hetzij er een ander gekozen wordt — gaat dan nog voor het jaar 1898 (maar ook niet langer) als praeses fungeeren. Liep echter de diensttijd van den assessor over de jaren 1897—1899, dan zou hij op den praeses-zetel niet langer mogen fungeeren dan tot 31 Dec. 1898, en de classicale vergadering heeft in Juni 1898 de periodieke benoeming van een praeses te doen, die dan 1 Jan. 1899 als praeses zitting neemt voor den tijd van drie jaren. (De als praeses gefungeerd hebbende assessor herneemt dan nog voor één jaar — 1 Jan. tot 1 Dec. 1899 — zijn assessors-zetel).

en op wie een belangrijk deel van de leiding en behandeling der zaken neerkomt, ingeval zij óf tijdelijk óf voor goed komen te ontbreken, in hun kwaliteit vervangen wierden door hunne secundi. Deze laatsten toch, nog niet als leden gefungeerd en dus ook nog geen vergaderingen des bestuurs bijgewoond hebbende (except — en dan nog maar ten deele — in de hierboven op blz. 17 v. door ons genoemde gevallen), kunnen niet geacht worden met gang en behandeling der zaken genoegzaam bekend te zijn, om naar behooren de taak van moderator te vervullen. Daarom bepaalde de wetgever, dat de secundus voor zijnen primus „optreedt als gewoon lid" (al. 2), of „gewoon lid wordt" (al. 3), zoodat de secundus van eenen president of praeses niet als president of praeses, en de secundus van eenen vice-president of assessor niet als vice-president of assessor gaat fungeeren, maar als gewoon lid zitting neemt.

Alleen met betrekking tot den secretaris en den scriba — ofschoon die óók tot het moderamen behooren — oordeelde de wetgever anders. Hen wil hij wél in hunne bijzondere betrekking door hunne secundi doen vervangen. Dit heeft hij in de 4e al. van art. 6 willen uitdrukken. Maar, zooals die al. met hare woorden: „alleen in het laatste geval" luidt, is zij niet anders op te vatten dan zóó, dat alléén in geval van „aftreding tusschentijds" de secretaris en de scriba in hun bijzondere betrekking, d. i. quâ secretaris en quâ scriba, door hunne respectieve secundi worden vervangen, zoodat de vraag door wie zij dan in het eerste geval — dat van „tijdelijke ontstentenis" — vervangen worden, eene geheel opene blijft. [1]) Voorwaar, geen geringe

---

1) Die vraag wordt óók niet beantwoord in artt. 47 en 49. Want daar is sprake van „afwezigheid" van bestuursleden op vergaderingen en wordt de wijze voorgeschreven waarop in daardoor ontstaande ongelegenheid moet worden voorzien; terwijl hier niet over de vergaderingen der besturen, maar over hunne samenstelling gehandeld en voorzien wordt in de gevallen, dat die besturen gevaar loopen te onvoltallig te worden door het — 't zij tijdelijk, 't zij voor goed — uitvallen van leden. Geheel de inhoud van art. 6, en niet minder het verband waarin dat art. met de voorafgaande en volgende staat, bewijzen ten duidelijkste, dat de wetgever niet denkt of gedacht wil hebben aan de vergaderingen die door de besturen worden gehouden. Hij is hier nog niet daaraan toe, maar zal daarover later handelen. Hier heeft hij het uitsluitend over de wijze waarop de besturen moeten worden samengesteld. Maar evenzeer verbieden èn de bewoordingen van artt. 47, 49, èn niet minder de plaats waarop deze artt. in ons Reglement voorkomen, daarbij aan iets anders te denken dan aan de vergaderingen der besturen en aan het afwezig zijn van bestuursleden op een vergadering.

leemte!... Intusschen laat het zich moeilijk anders denken, dan dat ook in dat eerste geval secretaris en scriba in hunne kwaliteit door hunne secundi vervangen moeten worden. Zoo is dan ook algemeen de practijk in de Kerk, en tegen die practijk bestaat geen bezwaar. Het valt intusschen niet te loochenen, dat zij eigenlijk door de 4e al. van ons art. uitdrukkelijk veroordeeld wordt.

Trouwens wat die 4e al. bedoelt en waarom zij juist zóó is geredigeerd, is een vraag, waarop men — gelijk helaas! zoo menigwerf in soortgelijke gevallen — het antwoord te vergeefs zoekt in de beschreven geboortegeschiedenis van ons Alg. Regl.

In het Ontwerp van dat Regl., zooals het 6 Sept. 1850 door de Synode „provisioneel gearresteerd" werd, luidde art. 8:

»Aan elk der leden van de besturen boven den kerkeraad wordt een secundus toegevoegd die hem bij ontstentenis vervangt, en in zijne plaats, bij aftreding tusschentijds, tot aan de vervulling zijner dienstjaren als lid fungeert, wordende, in de eerstvolgende vergadering van het bevoegde kiescollege een ander tot zijnen secundus benoemd".

Op dat Ontwerp werden de consideratiën der provinciale kerkbesturen gevraagd, en in het „Overzicht", dat 14 Juli 1851 van die consideratiën werd gegeven, wordt vermeld, dat het Provinciaal Kerkbestuur van Zuid-Holland art. 8 aldus wilde gelezen hebben:

»Aan elk der leden van de besturen boven den kerkeraad wordt een secundus toegevoegd.

Bij ontstentenis van den primus, treedt de secundus op als gewoon lid.

Bij aftreding van den primus tusschentijds, blijft de secundus als gewoon lid fungeeren, gedurende den diensttijd van den primus.

Alleen de secundus van den secretaris of scriba, in genoemde gevallen optredende, vervangt den secretaris of scriba in zijne bijzondere betrekking.

Bij het optreden van een secundus, wordt, door de eerstvolgende vergadering van het bevoegde kiescollegie, een ander tot zijn secundus benoemd."

Bij de beraadslagingen die daarop over het Ontwerp worden gehouden, wordt over art. 8 niet gesproken en dus ook niet over

de consideratie van Zuid-Holland. Op 24 Juli zijn die beraadslagingen afgeloopen en wordt aan eene commissie van drie leden opgedragen, de eindredactie van het Regl. op te stellen. Nu zou men verwachten, dat art. 8 zoo ongeveer zou zijn geredigeerd als in het Ontwerp stond. Maar neen, de commissie van eindredactie had er een gansch anderen vorm aan gegeven, nl. dezen (het was art. 6 geworden):

»Aan elk der leden van de besturen boven den kerkeraad wordt een secundus toegevoegd.

Bij tijdelijke ontstentenis van den primus treedt de secundus voor hem op als gewoon lid.

Bij aftreding tusschentijds van den primus wordt de secundus gewoon lid gedurende den diensttijd van den primus.

De secundus van den secretaris of scriba vervangt alleen in het laatste geval den secretaris of scriba in zijne bijzondere betrekking.

Als een secundus gewoon lid geworden is, verkiest de eerstvolgende vergadering van het bevoegde collegie een ander tot zijn secundus."

Blijkbaar heeft de commissie voor deze redactie veel ontleend aan de door Zuid-Holland gegeven consideratie. Waarom dááraan de voorkeur gegeven wordt boven de oorspronkelijke van het Ontwerp, wordt echter niet gezegd, en evenmin waarom de redactie van Zuid-Holland niet in haar geheel is overgenomen. Intusschen is art. 6 in dezen vorm — alleen met toevoeging van de woorden: „die de vereischten heeft om als lid op te treden" aan de 1e al. — op 9 Sept. 1851 „finaal gearresteerd". Maar men vindt in de Handd. der Synode met geen enkel woord reden gegeven van:

de toevoeging van het woord „gewoon" vóór „lid" in de 2e en in de 3e al.;

die van het woord „tijdelijke" vóór „ontstentenis" in de 2e al.;

de verandering in al. 3 van de woorden: „in genoemde gevallen" in: „in het laatste geval";

de verplaatsing van het woord „alleen" in de 3e al. van Zuid-Hollands redactie van het begin naar het midden van den volzin, waardoor de beteekenis een heel andere wordt.

Hoe ware het te wenschen geweest, dat voor- en vastgesteld was de redactie van al. 4, zooals Zuid-Holland haar had aangegeven! Behalve dat dan voorzien was in de vervanging van den

secretaris en den scriba zoowel in geval van tijdelijke ontstentenis als in dat van aftreding tusschentijds, zou tevens door vooraanplaatsing van het woord „alleen” zijn aangeduid, dat, terwijl in genoemde gevallen de secundi van den president, den vicepresident, den praeses en den assessor slechts optreden als gewone leden, zulks met den secundus van den secretaris of scriba niet het geval is, maar deze zijnen primus „in zijn bijzondere betrekking” vervangt.

Toch heeft ook deze redactie nog wijziging noodig, zal zij volkomen juist zijn en de werkelijkheid, zooals zij is of gewenscht moet worden, zuiver beschrijven. Wij moeten er nl. *vooreerst* op wijzen, dat de scriba's der classicale besturen, zoowel als hunne secundi, benoemd worden door de classicale vergaderingen en deze laatsten alzoo weten, dat wie tot secundus van den scriba benoemd wordt, *casu quo* zijn primus in diens bijzondere betrekking moet vervangen, zoodat zij bij hare keuze te rade kunnen gaan met al- of niet-geschiktheid voor het eventueel waarnemen van het scribaat. Maar de secretarissen der provinciale kerkbesturen worden door die kerkbesturen-zelven gekozen. Deze kunnen daartoe een hunner leden benoemen, maar ook buiten hun kring gaan. Geschiedt het eerste, dan heeft het lid dat tot secretaris wordt gekozen, een secundus die hem door de classicale vergadering is toegevoegd; maar die vergadering heeft niet kunnen voorzien, dat hij mogelijk eens tot de gewichtige betrekking van secretaris van het provinciaal kerkbestuur geroepen zou worden, zoodat, wanneer die door de classicale vergadering benoemde secundus, bij ontstentenis van den secretaris, dezen in zijn bijzondere betrekking moest vervangen, de mogelijkheid zou bestaan, dat het secretariaat in handen kwam, daarvoor minder geschikt en daarvoor ook door het provinciaal kerkbestuur-zelf minder gewenscht. Om die reden verkieze elk provinciaal kerkbestuur niet alleen een secretaris, maar ook een secundus-secretaris. Het tot secretaris gekozen lid heeft dan wel twee secundi: één als secretaris en één als lid; maar dit levert geen bezwaar op, want, komt de secretaris te ontbreken, dan wordt hij als zoodanig vervangen door den secundus dien het kerkbestuur heeft aangewezen, terwijl de secundus dien de classicale vergadering hem als lid toevoegde, als gewoon lid zitting neemt in het kerkbestuur. Art. 49 zou dan in dien zin aangevuld moeten worden, en in art. 6, al. 4 zou moeten staan, dat de secretaris en de scriba in hunne bijzondere betrekking worden vervangen door de secundi die hun als zoodanig zijn toegevoegd.

Maar — en dit is een *tweede* punt, waarop wij opmerkzaam moeten maken — voor den secundus van den secretaris der Synode gelden andere bepalingen dan voor die van de secretarissen der provinciale en de scriba's der classicale besturen. Wanneer nl. de secretaris der Synode tusschentijds aftreedt, dan neemt, naar art. 57, zijn secundus zijne werkzaamheden niet langer waar dan totdat een nieuwe secretaris, door de Synode in haar eerstvolgende vergadering te benoemen, zijne betrekking aanvaardt. Op deze uitzondering behoort dus in al. 4 gewezen te worden.

Nu weet men echter wel, dat de president en vice-president, praeses en assessor, wanneer zij komen te ontbreken, in hunne kwaliteit niet vervangen worden door hunne secundi, maar nog niet door wie zij dan wél in hun kwaliteit worden vervangen. Want die vraag wordt hier niet beantwoord. [1])

Wat is te dezen aanzien het gebruik?.... Bij de classicale besturen pleegt de praeses door den assessor en deze door het oudste lid van het college vervangen te worden. En bij de provinciale kerkbesturen wordt dezelfde regel gevolgd: voor den president treedt de vice-president en voor dezen laatste het oudste lid van het kerkbestuur in de plaats. Maar *vooreerst* is voor dat gebruik in onze Reglementen geen enkele goede grond aan te wijzen. Ook zegge men niet, dat het in den aard der zaak of in de beteekenis der woorden ligt, dat die regel moet worden gevolgd. Want, zoo ook al toegestemd zou moeten worden, dat uit den aard der zaak of uit de beteekenis der woorden valt af te leiden, dat een „president", waar hij komt te ontbreken, door den „vice-president" moet worden vervangen, zou toch een duidelijke vermelding daarvan geen kwaad kunnen. Maar zeker zal niet licht iemand beweren, dat het evenzeer voor de hand ligt of de beteekenis der woorden het meebrengt, dat een ontruimde praeses-zetel door den „assessor", nog minder, dat een opengekomen assessors- of vice-presidents-plaats door het „oudste lid" moet worden ingenomen.

Ten andere mag gevraagd worden, of bedoeld gebruik onvoor-

1) Evenmin in art. 47. Want wederom: dat spreekt niet van „tijdelijke ontstentenis", nog minder van „aftreding tusschentijds", maar slechts van „afwezigheid" op vergaderingen. (Het is ons niet onbekend, dat van dit art. en van art. 49 beweerd wordt, dat zij wél antwoord geven op de in den tekst genoemde vraag; maar zulk eene bewering wordt door den duidelijken zin en de kennelijke bedoeling der bewoordingen van gezegde artt. gewraakt, gelijk bij de bespreking er van zal worden betoogd).

waardelijk is goed te keuren. Hier weegt nl. de vraag, of daarbij genoegzame waarborg bestaat, dat de gewichtige betrekking van moderator in geschikte, liefst de meest geschikte handen komt. Ten aanzien nu van de Synode — en ook de Synodale Commissie — ontbreekt die waarborg niet. De Synode nl. verkiest, telkens voor den duur van één jaar, uit de predikanten in haar midden haren president en vice-president, alsmede voor den laatste een plaatsvervanger (art. 60). Bij die benoemingen zal uit den aard der zaak de vergadering hare keus uitbrengen op zóódanige personen als welke zij geschikt oordeelt, den eerste om terstond, den tweede en den derde om *casu quo* als president te fungeeren. (Elk van die drie personen heeft als lid wel een secundus, maar deze secundi treden, in geval van ontstentenis der primi, slechts als gewone leden en niet als moderatoren op). Bij de provinciale kerkbesturen is dat evenwel anders. Die kiezen uit de predikanten in hun midden wel een president en een vice-president, maar van een plaatsvervanger voor den laatste spreekt de desbetreffende bepaling (art. 49, al. 1) niet. Is er nu ontstentenis van den president, dan pleegt de vice-president president te worden en het oudste lid de plaats van den vice-president in te nemen. Maar is dat oudste lid daartoe boven de andere leden geschikt? Zou het óók de man der keuze geweest zijn van het kerkbestuur zelf, wanneer daaraan de keus had gestaan? Natuurlijk is het tegendeel mogelijk. Maar daardoor wordt dan ook de gebruikelijke regel veroordeeld

En wat de classicale besturen aangaat, bij welke dezelfde regel pleegt gevolgd te worden: hier bestaat hetzelfde bezwaar, hetzelfde gemis van waarborg, dat het oudste lid van het college de meest geschikte broeder is om, zoo noodig, den assessors- of zelfs den praeses-zetel te bekleeden. Niet bij ieder komt de wijsheid met de jaren, ook niet met de dienstjaren. En in geen geval heeft de classicale vergadering het lid, dat op een gegeven oogenblik de oudste in diensttijd is, indertijd benoemd, omdat zij hem voor de betrekking van assessor of praeses boven alle anderen geschikt achtte. Het is niet anders dan toevallig, dat hij op het tijdstip dat de assessors-zetel tusschentijds komt te vaceeren, oudste lid van het bestuur is; en het zou dus licht kunnen gebeuren, dat de betrekking van assessor — *casu quo* ook die van praeses — in handen kwam van iemand wiens geschiktheid daarvoor te wenschen overliet.

Aan het bezwaar zou worden te gemoet gekomen, wanneer t. a. v. de provinciale kerkbesturen en de classicale besturen werd voorgeschreven wat voor de Synode geldt, als nl. de eersten niet

alleen uit hun midden naar art. 49, al. 1 een president en vice-president kozen, maar ook zelven aanwezen wie eventueel den laatste zal vervangen; en als evenzoo de classicale vergaderingen, behalve een praeses en een assessor, voor laatstgenoemde nog uit de bestuursleden een plaatsvervanger aanwezen. Dan kon men uitsluitend met de vraag naar geschiktheid te rade gaan en hing men niet af van de altijd toevallige omstandigheid wie op een gegeven oogenblik het oudste lid is. Alleen wanneer men meent nog te moeten voorzien in het weinig gebeurlijke geval, dat president en vice-president, of praeses en assessor beiden tegelijk ontbreken, zou men wel genoodzaakt zijn voor de betrekking van vice-president of assessor het oudste lid aan te wijzen.

Ad al. 5. „Als een secundus gewoon lid is geworden". Zóó zou uitgesloten zijn het geval, dat de secundus van den secretaris secretaris of die van den scriba scriba is geworden.

Ook is hier de uitdrukking „vergadering van het bevoegde college" minder juist, aangezien de classicale vergaderingen geen bestuurscolleges zijn. Daarnaar worde de al. gewijzigd.

Eindelijk zouden de 2e en 3e al. van het art. gevoegelijk tot ééne al. kunnen worden vereenigd en zou zulks zelfs aan een betere indeeling van het geheele art. bevorderlijk zijn. Wij zouden dit nu willen lezen als volgt:

„Aan elk der leden van de colleges boven den „kerkeraad wordt een secundus toegevoegd, die de „vereischten heeft om als lid op te treden.

„Bij tijdelijke ontstentenis van den primus treedt „de secundus voor hem op als gewoon lid; en in-„geval de primus tusschentijds aftreedt, wordt de „secundus gewoon lid voor den diensttijd van den „primus. Het laatste heeft ook plaats, wanneer „iemand eene benoeming tot primus heeft aange-„nomen, maar zijne betrekking door hem niet wordt „aanvaard.

„Alleen de secretaris en de scriba worden, in „geval van tijdelijke ontstentenis zoolang deze duurt, „en in geval van tusschentijds aftreden voor hunnen „overigen diensttijd — behoudens het bepaalde bij „art. 57 — in hunne bijzondere betrekking vervangen „door de secundi die hun als zoodanig zijn toege-„voegd. Bij de Synode treedt echter in genoemde „gevallen voor den president de vice-president in de

„plaats, en voor dezen de volgens art. 60 voor hem „gekozen plaatsvervanger; bij de provinciale kerk„besturen en de classicale besturen voor den president „de vice-president en voor den praeses de assessor, „en voor vice-president en assessor hunne naar artt. „42 en 49 gekozen plaatsvervangers; terwijl, wanneer „bij de Synode of een provinciaal kerkbestuur pre„sident en vice-president, of bij een classicaal be„stuur praeses en assessor beiden tegelijk komen te „ontbreken, de plaats van den president of praeses „door den plaatsvervanger van vice-president of „assessor wordt ingenomen en die van den vice„president of assessor door den predikant die van de „gewone leden het oudste is, gerekend naar den „tijd van zijn zitting hebben in het bestuur of, bij „gelijkheid van zittingduur, naar den leeftijd.

„Is een secundus als lid opgetreden, dan wordt „in de eerstvolgende daartoe bevoegde vergadering „een ander tot zijn secundus verkozen".

Art. 7. Van alle benoemingen wordt onverwijld kennis gegeven aan de nieuw benoemden.

Van de benoeming tot leden of secundi van eenig bestuur boven den Kerkeraad wordt tevens zoo spoedig mogelijk bericht gezonden aan den secretaris der Synode en de onderscheidene kerkelijke besturen, die er belang bij hebben.

Ad al. 1. Om alle verkeerde opvatting te voorkomen, worde vóór „benoemden" het woord „nieuw" — dat trouwens overbodig is — weggelaten. Men mocht anders eens meenen, dat van herbenoemden de benoeming niet behoeft te worden bericht (gelijk werkelijk de uitdrukking „nieuw benoemden" in art. 11, al. 1, Regl. voor de Kerkeraden meermalen is opgevat als sluitende zij de herbenoemden uit).

Ad al. 2. Niet overbodig is hier — ook in verband met het op blz 20 v. opgemerkte — het voorschrift dat bij het bericht der uitgebrachte benoemingen tevens wordt vermeld of zij al dan niet zijn aangenomen.

„de onderscheidene kerkelijke besturen die...." Er is, buiten

de Synode, slechts één kerkelijk bestuur dat belang heeft bij de benoeming van bedoelde leden en secundi, nl. het provinciale. Daarom worde dit alléén vermeld, en tevens — ter wille der gelijkvormigheid — bepaald, dat aan zijn secretaris bericht wordt gezonden.

ART. 8. Alle stemmingen in kerkelijke vergaderingen, ter vervulling van openstaande of openvallende plaatsen, geschieden door de tegenwoordig zijnde leden, en wel met gesloten briefjes.

Ter beslissing wordt gevorderd de volstrekte meerderheid der behoorlijk uitgebragte stemmen. Wanneer deze, na twee vrije stemmingen, bij eene derde tusschen de twee, die de meeste stemmen op zich vereenigd hadden, blijkt niet verkregen te kunnen worden, zal het lot beslissen.

Voor elk lid en voor iederen secundus zal telkens afzonderlijk gestemd worden.

Dit artikel doe men liever op het in art. 9 bepaalde volgen dan daaraan voorafgaan. In art. 9 nl. wordt in het algemeen gesproken over besluiten enz., in vergaderingen te nemen; in art. 8 bepaaldelijk over stemmingen, door vergaderingen te houden, en wel stemmingen over personen, en daar art. 10 handelt over stemmingen over zaken, volgt dit ook dáárom gepaster op art. 8.

Ad al. 2. De redactie dezer al. laat aan duidelijkheid en volledigheid te wenschen over. De wijze waarop van „twee vrije stemmingen" wordt gesproken, maakt den indruk alsof er altijd twee vrije stemmingen moeten zijn. Niet gewaagd wordt van de mogelijkheid, dat bij de tweede vrije stemming meer dan twee personen de meeste stemmen hebben verkregen (b.v. A 4, B en C elk 3), als wanneer eene tusschenstemming noodig wordt en deze dan eigenlijk een derde stemming is, zoodat wat in het art. „eene derde" stemming heet in dat geval de vierde wordt. Voor: „blijkt niet verkregen te kunnen worden" kan eenvoudig staan „niet verkregen wordt."

Ad al. 3. Voor het gebruik van den toekomenden tijd is hier geen reden.

ART. 9. Geen kerkelijk bestuur neemt eenig be-

sluit in bestuurszaken noch eenige beslissing in zake van kerkelijk geschil, noch doet eenige uitspraak in zake van tucht, dan bij tegenwoordigheid van minstens twee derden der leden, waaruit het bestaan moet, tenzij de vergadering, wegens ongenoegzaam getal van leden, reeds eenmaal was uiteengegaan en ten tweedenmale tot behandeling der zaak wettiglijk was opgeroepen.

Vergaderingen van een kiescollege in een gemeente, waar het Classicaal Bestuur (of het Provinciaal Kerkbestuur) doet wat des kerkeraads is, bestaan uit de overgebleven kerkeraadsleden, uit den consulent, zoo de gemeente vacant is, uit de gemachtigden en uit de leden des Classicalen Bestuurs (of des Provincialen Kerkbestuurs).

Ad al. 1. De wetgever acht het begrijpelijkerwijze van belang, dat aan bestuursvergaderingen steeds door zooveel leden als mogelijk is wordt deelgenomen, wil er althans voor zorgen, dat van veler afwezigheid op eene vergadering door de weinige aanwezigen geen misbruik kan worden gemaakt; en daarom vordert hij op een bestuursvergadering, zal zij besluiten kunnen nemen, de tegenwoordigheid van minstens twee derden der leden, en wel van het getal leden, waaruit het bestuur — niet op een gegeven oogenblik feitelijk bestaat, maar — wettelijk samengesteld is wanneer het voltallig is. Dit is echter een eisch die niet volstrekt door te voeren is; want, deed men dat, dan zou een derde der leden *plus* één het in zijn macht hebben om, door voortdurend weg te blijven, alle behandeling en afdoening van zaken te verhinderen; en daarom laat de wetgever toe, dat, als de vergadering van eenig bestuur wegens ongenoegzaam getal van aanwezigen uiteen is moeten gaan, de zaken die toen behandeld moesten zijn, in een tweede vergadering, onafhankelijk van het aantal opgekomenen, behandeld worden.

Wij merken hierbij op, dat deze maatregel, om op eene eerste vergadering de tegenwoordigheid van minstens twee derden te eischen, de éénige is dien de wetgever neemt om zooveel mogelijk tegen ongewenschte gevolgen van te onvoltallige vergaderingen te waken. En hieruit volgt (wij zeiden het reeds vroeger, blz. 18, noot), dat irreglementair gehandeld wordt

door die kerkelijke besturen die — gelijk bij velen het geval is — de gewoonte hebben, om, als zij bijtijds weten, dat er leden zijn die verhinderd zijn ter vergadering te komen, de secundi van die leden op te roepen, hetzij in ieder geval, hetzij alleen wanneer door het wegblijven der verhinderden het getal aanwezigen beneden de $^2/_3$ zou dalen.

Intusschen, is eenerzijds niet te ontkennen, dat de wetgever zulk oproepen van secundi ter vervanging van verhinderde primi niet voorschrijft [1], andererzijds moet erkend worden, dat zich zoodoende licht het geval kan voordoen, dat op een vergadering van eenig bestuur geen $^2/_3$ van de leden, waaruit het bestaan moet, aanwezig zijn en er dus niets gedaan mag worden. Voor de kerkeraden, als wier leden allen in dezelfde gemeente woonachtig zijn, is dat geen groot bezwaar. Maar als het bij een classicaal bestuur of provinciaal kerkbestuur gebeurt dat geen $^2/_3$ aanwezig zijn, dan mogen ook die colleges, volgens de stellige bepaling van art. 9, geen besluiten nemen; de opgekomenen moeten onverrichter zake naar huis gaan, en de leden van het bestuur, op verschillende, soms verwijderde plaatsen woonachtig, moeten andermaal tot een vergadering worden opgeroepen.

Dit is zeker een groot inconveniënt. Om het zooveel mogelijk te voorkomen, zou het daarom goed zijn, als in onze wetgeving werd opgenomen het — nu niet daarin bestaande — stelsel, dat bestuursleden die verhinderd zijn op een vergadering te komen, aldaar door hunne secundi worden vervangen; zoodat dan

---

1) Er is met geen enkel woord sprake van in onze reglementen. Sedert meer dan 20 jaren is zelfs de éénige bepaling waaruit het nog af te leiden was uit onze wetgeving verdwenen. In art. 56 nl. van het Algem. Regl. stond vroeger, dat elk provinciaal kerkbestuur jaarlijks uit zijne leden of hunne secundi, tot het bijwonen der Synodale Vergadering, een predikant had te benoemen »benevens een secundus, die echter niet optreedt dan in geval het benoemde lid belet wordt zich naar de Synode te begeven."

Toen hadden de leden der Synode dus slechts één jaar zitting. Met 31 Maart 1875 trad echter het stelsel van driejarige zitting in werking. En nu moest o. m. de vraag beantwoord worden, of, als een lid der Synode in den loop van zijn driejarigen diensttijd ophield zitting te hebben in het provinciaal kerkbestuur dat hem benoemde, hij dan ook ophield lid van de Synode te zijn. Bij de 2e zinsnede van al. 4 (die wel geacht zal kunnen worden de straks door ons aangehaalde bepaling te moeten vervangen) is bedoelde vraag ontkennend beantwoord. Alleen wanneer zulk een lid het provinciaal ressort verlaat, treedt hij als lid der Synode af en wordt hij door zijn secundus vervangen. Maar van een vervanging der primi door hunne secundi, wanneer die primi verhinderd zijn een vergadering bij te wonen — geen spoor!

gewettigd werd een gebruik, dat nu wel veelmaals gevolgd wordt, maar eigenlijk irreglementair moet heeten. Dan blijft, ja, nog wel de mogelijkheid bestaan, dat een eerste vergadering geen $^2/_3$ telt en dus uiteen moet gaan (immers: het kan zijn dat de verhindering der primi niet tijdig genoeg bekend is geweest om hunne secundi op te roepen, of: ook van de opgeroepene secundi kunnen er zóó velen verhindering hebben, dat het toch aan de $^2/_3$ niet toekomt); maar die mogelijkheid wordt dan toch tot zulk een klein minimum teruggebracht, dat zij, zoo al ooit, toch uiterst zelden werkelijkheid zal worden. Trouwens, geheel weg te nemen is zij niet. Want eenerzijds kan de wetgever den eisch niet laten vallen, dat op een eerste vergadering minstens $^2/_3$ aanwezig zijn; en andererzijds kan hij dien eisch niet ook voor een tweede en volgende vergadering doen gelden. Door het eerste zou hij voor overrompeling, door het andere voor obstructionisme de deur openzetten.

Wij zouden dus aan art. 9 eene al. willen toevoegen, b.v. van dezen inhoud:

„Om bij de colleges boven den kerkeraad de nood„zakelijkheid der verdaging van vergaderingen wegens „ongenoegzaam aantal aanwezigen zooveel mogelijk „te voorkomen, worden van die leden welker ver„hindering om ter vergadering te verschijnen bijtijds „bekend is, de secundi of plaatsvervangers tot het „deelnemen aan de vergadering opgeroepen." [1])

1) Onze bewering, dat bedoeld oproepen nu nergens wordt voorgeschreven, heeft hier en daar tegenspraak gevonden. Zoo komt ons onder het afdrukken van déze blz. de bestrijding onder de oogen, die de heer G. A. Fijnvandraat er van levert in de *Stemmen voor Waarheid en Vrede* d. j., blzz. 651—676. Met alle verschuldigde waardeering voor zijne uitvoerige „historische studie" — die ook over het vroegere Reglement van 1816 gaat — zij ons de opmerking vergund, dat wij te doen hebben met het tegenwoordig Reglement en met hetgeen dat Reglement op heden zegt (en ook *niet* zegt). En nu heeft de heer F. ons niet kunnen overtuigen, dat het ergens bovenbedoeld oproepen van secundi voorschrijft; ook niet, dat de verplichting daartoe volgt uit art. 6, al. 2; want, zoo er iets duidelijk is, dan is het dit, dat de lezer bij dit art alléén kan denken aan de samenstelling en het zooveel mogelijk voltallig blijven van de besturen, maar niet aan door die besturen te houden vergaderingen, waarvan de bespreking eerst 2 artt. lager begint, laat staan aan afwezig blijven van die vergaderingen.

Of het vervangen — op vergaderingen — van verhinderde primi door hunne secundi in de bedoeling van den wetgever gelegen heeft, valt

Wat nog de redactie van de 1e al. aangaat, zou, om later bij artt. 14 v. door ons te vermelden reden, eene omgekeerde orde in de opsomming van de drieërlei handelingen die de kerkelijke bestuurscolleges te verrichten hebben de voorkeur verdienen; en tevens behoort het tweemaal voorkomende woord „noch" door „of" vervangen te worden, dewijl er reeds een ontkenning ligt opgesloten in de voorafgegane eerste woorden: „Geen kerkelijk bestuur".

Ad al. 2. In verband met de 1e al., en wel speciaal met de daarin voorkomende woorden: „waaruit het bestaan moet", zal deze al. moeten aanwijzen, hoe groot in gemeenten waar het classicaal bestuur (of het provinciaal kerkbestuur) moet doen wat des kerkeraads is, het getal leden is dat op een vergadering van het kiescollege aanwezig moet zijn, zal er een besluit genomen kunnen worden (*in casu:* één of meer benoemingen kunnen worden gedaan), m. a. w. van welk getal de vereischte twee derden berekend moeten worden, en hoe groot dus het getal leden is, waaruit in zoodanige gevallen het kiescollege moet geacht worden te bestaan.

Maar dan maakt deze al. ook den indruk, alsof een kiescollege een „kerkelijk bestuur" is; immers dáárvan is in de 1e al. sprake; en dat is zoo niet. Wel maakt art. 3, al. 3 van het Regl. op de Benoeming van ouderlingen en diakenen enz. het voorschrift, in de 1e al. van ons art. 9 vervat, ook toepasselijk op de vergaderingen van kiescolleges, maar daarmede worden deze laatsten nog niet tot kerkelijke besturen verheven. Bovendien is dat art 3 Regl. op de Benoeming enz. hier nog niet bekend, weet zelfs de lezer nog schier niets van het bestaan van kiescolleges af. Reeds daarom is de geheele 2e al. hier niet goed op hare plaats, maar behoort zij in gezegd Regl. op de Benoeming enz. te huis. En zulks te meer, omdat zij geenszins eene „Algemeene Bepaling" bevat, maar betrekking heeft op eene uitbreiding die aan het in onze 1e al. vervatte voorschrift wordt gegeven in het Regl. op de Benoeming enz., en nog wel op een

---

moeilijk met zekerheid uit te maken. Men heeft echter bij uitlegging en toepassing van de wet niet met de mogelijke of zelfs waarschijnlijke bedoeling van den oorspronkelijken wetgever, maar met de huidige litera scripta te doen. (Een merkwaardig voorbeeld daarvan vindt men later, waar wij de Slotbepaling bespreken).

Overigens durven wij vertrouwen, dat men in allen geval zal willen toegeven, dat de hierboven door ons voorgeslagen aanvulling van art. 9 geschikt is om aan alle onzekerheid en strijd op het punt van meergenoemd oproepen een einde te maken.

toepassing van die uitbreiding in een zeer bijzonder geval, dat nl. in eene gemeente het classicaal bestuur (of het provinciaal kerkbestuur) doet wat des kerkeraads is.

Afgezien daarvan, is de redactie ver van juist. Zij geeft de eigenlijke bedoeling des wetgevers niet weer. Gezegd had moeten worden, waaruit in bedoelde gemeenten het kiescollege bestaat, maar niet waaruit de vergaderingen van een kiescollege bestaan (die bestaan uit den aard der zaak altijd en alléén uit de personen die aanwezig zijn). En deze verwisseling van „kiescollege" met „vergadering" heeft tot eene nieuwe onjuistheid geleid, nl. tot de vermelding van den „consulent". Wederom in verband met de strekking onzer al. verkrijgt men nu den indruk, dat de consulent mee tot de stemhebbende leden van het kiescollege behoort. En dat is zoo niet: hij leidt alleen de vergaderingen. Dát hij dat doet en daarbij niet anders dan eene adviseerende stem heeft, wordt elders gezegd (Regl. op de Vacaturen, art. 15) en behoeft daarom hier niet te worden vermeld. Van hem kan hier geheel gezwegen worden, en de al. zou, naar wij meenen, 's wetgevers bedoeling het best aldus uitdrukken:

> „In gemeenten waar het classicaal bestuur (of het „provinciaal kerkbestuur) doet wat des kerkeraads „is, wordt het kiescollege geacht te bestaan uit de „overgebleven kerkeraadsraadsleden, het wettelijk aan„tal gemachtigden en de leden des classicalen be„stuurs (of des provincialen kerkbestuurs");

terwijl zij dan nergens beter haar plaats zou vinden dan tusschen all. 2 en 3 van het Regl. op de Benoeming enz.

ART. 10. De leden der kerkelijke besturen stemmen in de vergaderingen, tot welke zij zijn afgevaardigd, altijd hoofdelijk, en zonder aan lastbrieven gehouden te zijn.

Elk lid is verpligt zijne stem bepaald uit te brengen, tenzij de vergadering hem van die verplichting ontslaat.

Ad al. 1. Uit de wijze waarop deze al. is geredigeerd volgt, dat het in dit art. bepaalde niet alleen betrekking heeft op de vergaderingen der onderscheidene kerkelijke bestuurscolleges, maar ook op de classicale vergaderingen. Is het echter wel juist te spreken van „vergaderingen tot welke de leden der kerkelijke

besturen zijn afgevaardigd"? Het laatste wordt in het spraakgebruik der wet alleen gezegd van de ouderlingen die de classicale vergaderingen bijwonen, en van de leden der Synode (ofschoon hier naar onze meening dat spraakgebruik minder juist is). Maar... predikanten, ouderlingen en diakenen zijn toch niet „afgevaardigd" tot de vergaderingen van den kerkeraad! En evenmin de leden van classicale besturen of provinciale kerkbesturen tot de vergaderingen van die besturen! Men zegge daarom liever: „in de vergaderingen waaraan zij deelnemen".

Ad al. 2. Geldt de hier genoemde verplichting alleen voor stemmingen die over zaken, of ook voor die welke ter benoeming van personen plaats hebben? Alleen het eerste kan bedoeld zijn. Want *vooreerst:* over het benoemen van personen is gehandeld in art 8 (dat volgens ons 9 zou worden). En *ten andere:* bij het stemmen dáárvoor kunnen briefjes worden ingeleverd die niet met een naam zijn ingevuld, *blanco*-briefjes waardoor dus geen stem „behoorlijk uitgebracht" wordt en die daarom, bij de berekening van de vereischte meerderheid, van het aantal ingeleverde briefjes moeten afgetrokken worden; en, aangezien dat stemmen moet geschieden „met gesloten briefjes", zoodat nooit kan blijken wie al en wie niet zijn briefje heeft ingevuld, zou hier de eisch, dat elk lid zijne stem bepaald moet uitbrengen, niet op zijn plaats zijn. Dewijl intusschen de 1e al. ook op de classicale vergaderingen ziet en dáár vooral stemmingen over personen plaats hebben, op welke stemmingen de in al. 2 gestelde eisch niet toepasselijk gemaakt kan worden, zoo ware het ter voorkoming van misverstand goed, bedoelde al. dus te doen luiden:

„Elk lid is verplicht bij stemmingen over zaken
„zijne stem bepaald uit te brengen, tenzij.... enz."

ART. 11. De zorg voor de belangen, zoo van de Christelijke Kerk in het algemeen als van de Hervormde in het bijzonder, de handhaving harer leer, de vermeerdering der Godsdienstige kennis, de bevordering van Christelijke zeden, de bewaring van orde en eendragt, en de aankweeking van liefde voor Koning en Vaderland, moeten steeds het hoofddoel zijn van allen, die, in onderscheidene betrekkingen, met het kerkelijk bestuur belast zijn.

Een taalkundig purist zou kunnen vragen, of met „harer leer"

bedoeld wordt de leer der Christelijke of der Hervormde Kerk of wel van beiden, en of voor „der Godsdienstige kennis" niet beter gelezen werd: „van godsdienstige kennis"; een anti-monarchaal (dat mag men toch ook als predikant of ouderling enz. zijn!), of i. p. v. „liefde voor Koning en Vaderland" niet liever moest staan: „liefde tot het vaderland en eerbied voor de overheid; terwijl schier iedereen verlangen moet, dat „handhaving harer leer" plaats make voor andere bewoordingen, die minder dubbelzinnig zijn dan deze sedert jaar en dag gebleken zijn te wezen.

ART. 12. Geene algemeen verbindende reglementen of veranderingen in de bestaande, kunnen worden vastgesteld dan door de Synode.

Geen bijzondere reglementen voor provinciale ressorten, of veranderingen daarin, kunnen in werking worden gebragt, dan door de Provinciale Kerkbesturen, na de goedkeuring der Synode te hebben ontvangen;

geene bijzondere reglementen voor classicale ressorten, of veranderingen daarin, dan door de Classicale Besturen, na de goedkeuring der Provinciale Kerkbesturen te hebben erlangd;

geene bijzondere reglementen voor de ringen, of veranderingen daarin, dan door de Ringsvergaderingen, na de goedkeuring van de Classicale Besturen te hebben ontvangen.

Deze goedkeuring van een hooger bestuur mag niet geweigerd worden tenzij het blijken mogt, dat de bijzondere reglementen met de algemeene in strijd zijn.

Dispensatie kan alleen gegeven worden van die bepalingen, welke uitdrukkelijk bij de reglementen zijn aangewezen, en op de wijze daarbij voorgeschreven.

Ad al. 1. „door de Synode". Wel te verstaan: op de in art.

62 nader omschreven wijze, wat hier wel had mogen bijgevoegd zijn.

Ad al. 4. „Ringsvergaderingen". Een ring kan niet vergaderen, want het is, naar art. 26, een vereeniging van predikantsplaatsen en niet van predikanten.

Ad al. 5. „het" vóór „blijken" valle weg.

Ad al. 6. Van deze al., als handelende over een heel ander onderwerp dan de eerste vijf, ware beter een afzonderlijk artikel gemaakt, waarvoor trouwens de bepaling ook belangrijk genoeg is.

ART. 13. De kerkelijke besturen bepalen hunne werkzaamheden binnen de grenzen hunner bevoegdheid, zoodat zij niets behandelen, wat uitsluitend tot den werkkring van een ander collegie behoort.

Kerkelijke besturen hebben het regt, in zaken, welke tot hunne bevoegdheid behooren, voorstellen in te dienen en voorlichting te vragen bij de in opklimmenden rang naastvolgende.

De verlangde voorlichting zal door dezen zoo spoedig mogelijk worden gegeven. Eerstgenoemden zijn gehouden, de aangevraagde berigten, bescheiden en consideratiën zonder verwijl op te zenden.

Ad al. 2. Volgens deze al. missen b.v. kerkeraden en classicale besturen, en nog meer — zou men zeggen — bijzondere personen, het recht om voorstellen in te dienen bij de Synode. Gebeurt het echter niet vaak?

ART. 14. Besluiten in bestuurszaken worden, indien de aard der zaak het vereischt, ter kennis van belanghebbenden gebracht; indien zij personen, met name genoemd, betreffen, door toezending van een gewaarmerkt afschrift.

Kerkelijke besturen, ringen, lidmaten en leden der gemeente, die door een besluit in bestuurszaken van het bestuur waaronder zij onmiddellijk geplaatst zijn, vermeenen bezwaard te zijn, hebben het recht, zich bij het in opklimmenden rang volgend bestuur

te beklagen, dat in deze zaak een eindbesluit nemen zal.

ART. 15. Van iedere uitspraak in zaken van tucht, door een kerkelijk bestuur gedaan, kan de bezwaarde in hooger beroep komen bij het in opklimmenden rang volgend bestuur.

Van eene uitspraak, in hooger beroep gedaan, wordt geen nieuw beroep toegelaten, doch kan alleen vernietiging worden gevraagd, wegens schennis of verkeerde toepassing der Reglementen.

Het verzoek tot vernietiging van eene uitspraak van een Classicaal Bestuur of Provinciaal Kerkbestuur, alsmede van de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, wordt gedaan bij de Algemeene Synodale Commissie, die in dezen uitspraak doet.

In geval van vernietiging, wordt de zaak verzonden aan een ander bestuur van gelijken rang als dat, hetwelk de vernietigde uitspraak gedaan heeft. Dit bestuur doet alsdan einduitspraak.

De Synode, geroepen om, hetzij in eersten aanleg, hetzij in hooger beroep uitspraak te doen, wordt bij uitloting verminderd op de helft harer leden; wanneer echter de Synode niet vergaderd is, geschiedt de uitloting in eene samenkomst van het Moderamen, bestaande uit den President, den Vice-president en den Secretaris.

Indien van die uitspraak herziening wordt gevraagd, dan wordt de zaak voor de geheele Synode gebracht, welke einduitspraak doet.

Dezelfde regelen gelden voor het nemen van beslissingen in zaken van kerkelijke geschillen.

In deze twee artt. wordt gehandeld over het recht om op te komen tegen hetgeen door kerkelijke besturen wordt gedaan. Sedert 15 Febr. 1891 onderscheidt onze wetgeving nauwkeurig

en met gebruikmaking van eene bepaalde terminologie tusschen uitspraken welke die besturen doen in zaken van tucht, beslissingen die zij nemen in zaken van geschil, en besluiten die zij nemen in zaken van bestuur. Zóó is de orde die gevolgd wordt in het Reglement voor Opzicht en Tucht enz., hetwelk nader de wijze regelt waarop tegen die drie verschillende handelingen der besturen kan opgekomen worden, en waarvan het eerste Deel tot opschrift heeft: „Opzicht en Tucht", het tweede: „Behandeling van kerkelijke geschillen" en het derde: „Behandeling van bezwaren tegen besluiten in bestuurszaken. Ook is deze volgorde alleszins rationeel, als wordende daarbij van het meer belangrijke tot het minder belangrijke afgedaald. Maar daarom is het jammer, dat niet in het Algem. Regl. én hier én in art. 9 dezelfde orde is in acht genomen en zou het aanbeveling verdienen, dat nu in drie artikelen achtereenvolgens werd gezegd, dat en op welke wijze hooger op kan worden gegaan door wie zich bezwaard gevoelt 1° wegens een uitspraak in zake van tucht, 2° wegens eene beslissing in zake van geschil, 3° wegens een bestuurs-besluit.

Voorts moeten wij niet vergeten, dat deze drie artt. behooren tot de „Algemeene Bepalingen" van ons Reglement, en dat zij daarom slechts de grondtrekken hebben aan te geven van de wijze waarop dat hooger opgaan moet geschieden. Dit is bij de tegenwoordige redactie van artt. 14 en 15 niet genoeg in het oog gehouden. Zoo betreft al aanstonds de eerste al. van art. 14 meer een ondergeschikt punt van uitvoering, in een bijzonder Reglement te regelen, dan een grondregel die in het Algemeen Reglement op zijne plaats zou zijn. Hetzelfde geldt, zij het dan ook in wat mindere mate, van de 3e en 4e al. van art. 15. Ook maakt het een zonderlingen indruk, dat de inhoud van de 2e al. van art. 14 letterlijk, alleen met weglating van eenige der laatste woorden, wordt herhaald in het Regl. voor Opz. en T. enz. (art. 72). Bedoelde inhoud moet in ons Reglement in meer algemeenen zin en beknopten vorm worden opgenomen.

Verder: ook van uitspraken en beslissingen der Synode kan hooger op worden gegaan. Daarvoor gebruikt de wetgever de uitdrukking „herziening vragen", in onderscheiding van het „zich beklagen over" of het „in hooger beroep gaan van" besluiten, beslissingen en uitspraken van lagere besturen. Het ware intusschen te wenschen, dat bedoelde onderscheiding wat duidelijker uitkwam, en in elk geval heeft de desbetreffende vóórlaatste al. van art. 15 deze leemte, dat er niet in wordt gezegd, dat alleen de bezwaarde die herziening kan vragen.

Wij zouden dus art. 14 willen doen betrekking hebben op uitspraken, art. 15 op beslissingen, en een volgend art. 16 op besluiten, en het eerste aldus willen lezen:

„Hij tegen wien door eenig kerkelijk bestuur eene „uitspraak in zake van tucht is gedaan, kan daarvan „in hooger beroep komen bij het in opklimmenden „rang volgend bestuur, van welks uitspraak dan geen „nieuw beroep wordt toegelaten, maar alleen ver„nietiging kan worden gevraagd wegens schennis of „verkeerde toepassing der reglementen; een en ander „naar de bepalingen van het Eerste Deel van het „Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

„Heeft de Synode, hetzij in eersten aanleg, hetzij „in hooger beroep uitspraak te doen, dan wordt zij „bij uitloting verminderd op de helft harer leden, „welke uitloting, wanneer de Synode niet vergaderd „is, geschiedt in eene samenkomst van haar mode„ramen, bestaande uit den president, den vice„president en den secretaris. Van de uitspraak, „door bedoelde helft der Synode gedaan, kan door „den bezwaarde herziening worden gevraagd, als „wanneer de zaak tot het doen van einduitspraak „voor de geheele Synode wordt gebracht."

Voor ons art. 15 zouden wij den inhoud willen bestemmen van de laatste al. van het tegenwoordig art. 15, waarvan de redactie intusschen verbetering behoeft. De uitdrukking: „voor het nemen van beslissingen" is nl. onjuist. Want de bedoelde regelen gelden niet het nemen van beslissingen of het doen van uitspraken — dat wordt in het Regl voor Opz. en T. enz. nader geregeld —, maar het instellen van hooger beroep daarvan. Art. 15 luide dus:

„Het in het vorig art. bepaalde is ook van toe„passing ten aanzien van beslissingen in zaken van „kerkelijk geschil, naar het Tweede Deel van het „Reglement voor Opzicht en Tucht enz."

En ons art. 16 zou dan betrekking hebben op de besluiten, in zaken van bestuur genomen. Daaruit zou, gelijk we reeds zeiden, de inhoud der tegenwoordige 1e al. van art. 14 wegvallen en het geheele art. eenvoudig aldus gelezen worden:

„Kerkelijke personen of lichamen die zich bezwaard

„gevoelen over een besluit, in bestuurszaken geno-
„men door het kerkelijk bestuur waaronder zij on-
„middellijk zijn geplaatst, kunnen zich daarover bij
„het in opklimmenden rang volgend bestuur beklagen,
„naar het bepaalde in het Derde Deel van het Re-
„glement voor Opzicht en Tucht enz."

Wat nu bij deze voorgeslagen redactiën — als niet „Algemeene Bepalingen" zijnde — uit de tegenwoordige artt. 14 en 15 wegvalt, moet zijn plaats vinden in meergenoemd Regl. voor Opz. en T. enz.

Zoo kon b.v. de inhoud van art. 14, al. 1 daar opgenomen worden als 2e al. van art. 72, en wel zóó, dat het tevens het bij art. 73 bepaalde bevatte, nl.:

„Wanneer zoodanig besluit personen betreft, met
„name genoemd, moet daarvan aan dezen een ge-
„waarmerkt afschrift zijn toegezonden, en leggen zij
„dat afschrift bij hun binnen tien dagen na den
„dag van ontvangst in te dienen beklag over";

terwijl de 3e al. van art. 72 dan aldus zou moeten luiden:

„Het moderamen van het bestuur waarbij het
„beklag geschiedt, oordeelt of het in het belang... enz."

De inhoud der 3e al. van art. 15 kon, voor zoover noodig, worden ingelascht in art. 56 Regl. voor Opz. en T. enz. (welk art. — in 't voorbijgaan gezegd — aan deze onvolledigheid lijdt, dat er niet in gewaagd wordt van de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken), dat dan zou komen te luiden als volgt:

„Van uitspraken, door een classicaal bestuur, een
„provinciaal kerkbestuur of de Commissie tot de
„zaken der Waalsche Kerken in hooger beroep ge-
„daan, kan door den bezwaarde, volgens art. 14
„Algemeen Reglement, vernietiging worden aange-
„vraagd wegens schennis of verkeerde toepassing der
„reglementen. Deze aanvraag geschiedt bij de Syno-
„dale Commissie.

„Verzoeken om vernietiging moeten... enz."

Voorts zou het bepaalde bij de 4e al. van art. 15 gevoegelijk eene plaats vinden in art. 58 van het Regl. voor Opz. en T. enz., door dit nl. te doen luiden als volgt:

„In geval de Synodale Commissie eene uitspraak
„vernietigt, verzendt zij de zaak naar een ander be-

„stuur van gelijken rang als dat hetwelk de ver-„nietigde uitspraak gedaan heeft. Daarbij wordt „door haren secretaris een behoorlijk voor echt ver-„klaard.... enz."

(De woorden: „Dit bestuur doet alsdan einduitspraak" zijn overbodig, want dat wordt in art. 59 gezegd).

Omtrent het bepaalde bij de 2e al. van art. 14 — dat naar onzen voorslag, wat althans de opsomming aangaat van de personen en corporaties die zich over een besluit in bestuurszaken kunnen beklagen, naar het Regl. voor Opz. en T. enz. zou verplaatst worden — nog deze opmerking: Leden en lidmaten der gemeente kunnen zich dus over een kerkeraadsbesluit beklagen bij het classicaal bestuur; kerkeraden en ringpredikanten over een besluit van het classicaal bestuur bij het provinciaal kerkbestuur; classicale besturen over een besluit van hun provinciaal bestuur bij de Synode. Maar bij wie kunnen de provinciale kerkbesturen zich beklagen over een besluit, dat door de Synode of door de Synodale Commissie is genomen? Ziedaar eene moeilijk te beantwoorden vraag! Toch, zoolang zij eene opene vraag blijft, missen de provinciale kerkbesturen de gelegenheid om gebruik te maken van een recht, dat hun, zoowel als anderen kerkelijken lichamen en personen toekomt.

ART. 16. De Hervormde gemeenten, in art. 1 genoemd, behoorende tot hetzelfde geheel, en onder hetzelfde gemeenschappelijk bestuur geplaatst, zullen echter, naar hare bijzondere behoeften en omstandigheden, hare afzonderlijke huishoudelijke inrigtingen kunnen hebben, onder de bepalingen in art. 12 voorkomende.

Het woord „Hervormde" kan als overbodig wegvallen, en voor den toekomenden tijd „zullen kunnen" de tegenwoordige genomen worden.

II. BIJZONDERE BEPALINGEN.

HOOFDSTUK I.

Het Kerkelijk Bestuur in de enkele Gemeenten en de Ringen.

ART. 17. De plaatselijke gemeenten blijven bepaald binnen de grenzen, waarin zij nu bestaan, zoolang daarin, op wettige, bij dit reglement aangewezen, wijze, geene verandering zal gemaakt zijn. De belangen van elke dier gemeenten zijn toevertrouwd aan predikanten, benevens ouderlingen en diakenen, die allen door lidmaatschap aan die gemeente behooren verbonden te zijn.

Bij langdurige ziekte of tijdelijk gemis van een predikant der gemeente, zorgt de ring, volgens de bepalingen van het Reglement op de Vacaturen, voor de vervulling van zijn dienstwerk.

Ad al. 1. „De belangen". Deze uitdrukking zou door haar algemeenheid tot misverstand kunnen leiden. Bedoeld worden de geestelijke belangen der gemeenten, of, wil men, ook hare kerkelijke, maar dan toch altijd met uitzondering van hare uitwendige of stoffelijke aangelegenheden.

„die allen door lidmaatschap aan die gemeente behooren verbonden te zijn". Hieruit volgt, dat niemand kerkeraadslid mag wezen van eene gemeente in welker ressort hij niet woont, dus ook, dat een predikant niet mag wonen buiten de gemeente welke hij dient. Mocht men meenen, dat het laatste in zeer bijzondere gevallen moet kunnen worden toegestaan, dan zou te dezer plaatse eene dispensatiebepaling moeten worden ingelascht.

Ad al. 2. „Bij langdurige ziekte of tijdelijk gemis van een predikant der gemeente...." Onverstaanbaar uitgedrukt. „Een predikant der gemeente" (alsof er maar één gemeente is!) zal in elk geval moeten zijn: „de predikant van een gemeente". Maar wat mag na „langdurige ziekte" beteekenen: „of tijdelijk gemis van een predikant der gemeente"? Dat „van" is hier genitivus *subjectivus* en *objectivus* tegelijk; immers zal wel niet bedoeld zijn, dat het gemis aan de zijde van den predikant, maar

dat het aan de zijde der gemeente is. Maar aan welk gemis der gemeente moet nu gedacht worden? Dat zij tijdelijk haren predikant mist, als hij b.v. zich ambtshalve uit zijne gemeente moet verwijderen? of, dat zij tijdelijk geheel zonder predikant is, als b.v. de plaats vacant is? Wegens de woorden: „zijn dienstwerk" aan 't slot schijnt men alleen aan het eerste geval te moeten denken. Maar moet niet ook van voorziening in het tweede geval worden gewaagd? Ongetwijfeld. En de ontwerpers van ons Reglement hebben daaraan dan ook wel degelijk gedacht.

Intusschen kan de geheele al. overbodig geacht worden, aangezien in de verschillende gevallen waaraan zij kan doen denken, volkomen goed voorzien wordt bij art. 27 van ditzelfde Regl.

EERSTE AFDEELING.

De Kerkeraden.

ART. 18. In alle gemeenten, waar het personeel daartoe niet ontbreekt, zal een kerkeraad zijn. Gemeenten, die door gebrek aan genoegzaam geschikt en gewillig personeel geen kerkeraad kunnen hebben, of wier kerkeraad tijdelijk de bevoegdheid heeft verloren tot het nemen van besluiten, zijn geplaatst onder het toezicht van het Classicaal Bestuur (of, zoo noodig, van het Provinciaal Kerkbestuur), hetwelk met de overgebleven kerkeraadsleden en, in geval een consulent moet optreden, met dezen, doen zal wat des kerkeraads is, en bevoegd is tot al hetgeen in dit Reglement en in de Bijzondere Reglementen aan den kerkeraad is opgedragen.

In de eerste zinsnede worden weder de tegenwoordige tijd gebruikt (gelijk het ook in art. 1 van het Regl. op de Kerkeraden heet: „In elke gemeente is een kerkeraad"). Voorts schijnt alleszins passend, dat hier vermeld wordt, hoeveel leden een kerkeraad op zijn minst moet tellen. (Zie art. 4, al. 3 Regl. voor de Kerkeraden).

Bij de tweede zinsnede rijst de vraag: Wanneer verliest een kerkeraad tijdelijk de bevoegdheid om besluiten te nemen?

Die vraag wordt nergens *expressis verbis* beantwoord. Wel leest men in art. 1, al. 5 van het Regl. voor de Kerkeraden: „Indien „tengevolge van bedanken, afscheiding, schorsing of ontzetting „van leden van den kerkeraad eener gemeente hun aantal gedaald „is beneden twee derden der leden waaruit deze bestaan moet, „en het classicaal bestuur mitsdien naar al. 2 van dit artikel „moet doen wat des kerkeraads is.... enz." Maar *vooreerst* spreekt gezegde al. 2 wel van het geval, dat men in een gemeente wegens gebrek aan genoegzaam geschikt en gewillig personeel niet tot de samenstelling van een kerkeraad kan geraken (zoodat er in het geheel geen kerkeraad is), maar niet van het geval, dat er wel een kerkeraad is, maar deze door de genoemde redenen het getal zijner leden beneden twee derden ziet dalen, weshalve de woorden: „mitsdien naar al. 2" een gevolgtrekking bevatten waarvoor geen grond bestaat. En *ten andere* wordt nergens gezegd, dat, waar het getal kerkeraadsleden beneden twee derden is gedaald, de bevoegdheid tot het nemen van besluiten verloren gaat. Zulks volgt ook niet *per se* uit art. 9; want aan de letter van dat art. zou voldaan zijn, wanneer in zulk een geval de oproeping tot een kerkeraadsvergadering gedaan werd en die vergadering wegens het — dan onvermijdelijk — ontbreken van de vereischte twee derden uiteenging, om, na een tweede oproeping, tot het nemen van besluiten gerechtigd te zijn. Intusschen mag men, vooral bij raadpleging van de geschiedenis der invoering, zoowel van bovengenoemde 5e al. van art. 1 Regl. voor de Kerker. (15 Oct. 1886) als van de tegenwoordige redactie van art. 18 (15 Jan. 1890), wel aannemen, dat het de bedoeling van den wetgever is om eenen kerkeraad, welks getal leden beneden twee derden is gedaald, de bevoegdheid om besluiten te nemen te ontzeggen. Dit worde dan evenwel bepaald uitgedrukt, opdat de wetgeving in deze volledig en ondubbelzinnig zij. En dat zal beter hier geschieden in het Algemeen Reglement dan in het Regl. voor de Kerkeraden. Daarbij schijnt het verkieslijk, bij het opsommen van de oorzaken waardoor het aantal kerkeraadsleden beneden twee derden daalt, niet te gewagen van afscheiding, schorsing enz., als waardoor te zeer de bijzondere gelegenheid wordt herinnerd, die tot deze wetsbepaling aanleiding gaf, nl. de doleantie, terwijl bovendien dergelijke opsomming allicht onvolledig en daarom gevaarlijk is.

De in parenthesi geplaatste woorden: „of, zoo noodig, van het Provinciaal Kerkbestuur" doen vragen, wanneer het noodig is, dat het provinciaal kerkbestuur optreedt. En het antwoord op die vraag zou hier niet mogen ontbreken, en niet gegeven

moeten worden — gelijk het geval is — in art. 1, al. 5 van het Regl. voor de Kerkeraden. Daar vindt men nl. na de op de vorige blz. door ons aangehaalde woorden: „Indien.... het classicaal bestuur.... moet doen wat des kerkeraads is" de onderstelling uitgesproken: „doch in dit opzicht de uitoefening zijner kerkelijke bediening verzuimt", en dan bepaald: „doet het Provinciaal Kerkbestuur.... wat des Kerkeraads is". Ook deze bepaling dagteekent uit den tijd der doleantie, toen zich het geval had voorgedaan of dreigde voor te doen, dat een classicaal bestuur onwillig was om ergens te doen wat des kerkeraads was. Naar aanleiding daarvan had de Synode ten jare 1886 in eene buitengewone vergadering die bepaling voorloopig aangenomen en, na de consideratiën der Kerk ontvangen te hebben, had ze haar in haar gewone vergadering vastgesteld en was zij 15 Oct. 1886 in werking getreden. Zij is dus als een gelegenheidsbepaling, als een noodwet te beschouwen, en reeds daarom haar behoud weinig wenschelijk. Maar vooral: ze is eensdeels onnoodig te achten en moet anderdeels onvolledig heeten. Onnoodig, want gelijk toenmaals terecht is opgemerkt, het gold een algemeen rechtsbeginsel, hetwelk niet nader behoeft geformuleerd te worden; en onvolledig, omdat immers ook de mogelijkheid bestaat, dat een provinciaal kerkbestuur weigert op te treden om te doen wat des kerkeraads is, en dus ook daarin voorzien zou moeten worden, wat, om consequent te zijn, zou moeten geschieden door de bepaling, dat dan de Synode in een gemeente moet gaan doen wat des kerkeraads is. [1])

Om al die redenen is het inderdaad beter, dat de wetgever in zijn reglement de onderstelling niet uitspreekt, dat een van de hoogere kerkelijke besturen weigert zijn plicht te doen, en dat dus in ons art. 18 de bovengenoemde parenthesis verwijderd wordt. Wij zouden nu van de tweede zinsnede eene 2e al. van het art. willen maken en deze aldus doen luiden:

„Is in eene gemeente, ten gevolge van bedanken
„of het wegens andere oorzaken uitvallen van leden
„van den kerkeraad, hun aantal gedaald beneden
„twee derden van de leden waaruit hij moet be-

---

1) Gelijk werkelijk op de vraag, na vaststelling van de bewuste bepaling door een lid der Synode gedaan, welk bestuur zou moeten optreden, wanneer de Waalsche Commissie, die het radicaal én van provinciaal kerkbestuur én van classicaal bestuur heeft, in laatstgenoemde hoedanigheid verzuimde in een gemeente te doen wat des kerkeraads is, door den President werd geantwoord, dat dan de Synode zou moeten optreden (*Handd.*, 1886, blz. 142).

„staan, dan is die kerkeraad onbevoegd tot het „nemen van besluiten, en wordt de gemeente tijde„lijk geplaatst onder toezicht van het classicaal be„stuur, hetwelk met de overige kerkeraadsleden, „onder leiding van den voorzittenden predikant — „of, zoo een consulent moet optreden, van dezen —, „doet wat des kerkeraads is en bevoegd is tot al „hetgeen in dit Reglement en in de bijzondere „reglementen aan den kerkeraad is opgedragen";

terwijl dan als 3e al. kon volgen:

„Hetzelfde heeft plaats in gemeenten die door ge„brek aan genoegzaam geschikt en gewillig personeel „geen kerkeraad kunnen hebben, of geen kerkeraad „welks ledental minstens twee derden bedraagt van „het getal waaruit hij moet bestaan."

Art. 19. De Kerkeraad wordt onderscheiden in *algemeenen* en *bijzonderen.*

De *algemeene*, die in alle gemeenten, grootere of kleinere, bestaat, is zamengesteld uit één of meer predikanten en uit ouderlingen en diakenen.

Tot den *bijzonderen*, die slechts in gemeenten met drie of meer predikanten gevonden wordt, behooren alleen predikanten en ouderlingen, terwijl diakenen aldaar ook een afzonderlijk collegie uitmaken.

De Kerkeraad vertegenwoordigt en bestuurt de gemeente; en wel de *algemeene* of ook de *bijzondere* Kerkeraad, naar mate de zaken, die te behandelen zijn, tot den eenen of tot den anderen behooren.

Ad al. 1. Eén kerkeraad kan moeilijk „onderscheiden" worden in twee andere!

Ad al. 2. Volgens deze zou in de gemeenten met één of twee predikantsplaatsen (het is duidelijker, van plaatsen dan van predikanten te spreken) de kerkeraad „algemeen" moeten genoemd worden, en dat pleegt niet te geschieden. Men leze het art. liever aldus:

„In gemeenten met drie of meer predikantsplaatsen „wordt de kerkeraad, bestaande uit de predikanten, „ouderlingen en diakenen, de algemeene kerke„raad genoemd, terwijl aldaar de predikanten en „ouderlingen te zamen den bijzonderen kerkeraad „vormen en dus de diakenen ook een afzonderlijk „college uitmaken.

„De kerkeraad vertegenwoordigt.... enz."

Art. 20. Aan *predikanten* is toevertrouwd en aanbevolen: de openbare verkondiging des Evangelies, het bedienen van Doop en Avondmaal, de leiding der openbare Godsdienstoefening, de huwelijksinzegening, het geven van Godsdienst-onderwijs, de herderlijke zorg, en het besturen van al de vergaderingen des Kerkeraads.

Aan *ouderlingen* is toevertrouwd en aanbevolen: met predikanten bezig te zijn in de herderlijke zorg voor de gemeente, de bevordering van en het toezicht op het Godsdienst-onderwijs, en de handhaving van orde en tucht; voorts het ijverig samenwerken met dezen in alles, wat aan de Christelijke volmaking der gemeente kan dienstbaar wezen.

Aan *diakenen* is toevertrouwd en aanbevolen de meer bijzondere zorg voor de armen der gemeente. Daartoe zijn zij belast met het dagelijksch beheer der diakonie-goederen, met het innen van alle, onder welken titel ook, aan de diakonie der gemeente aankomende gelden, met de inzameling der liefdegaven en met het besteden van dit een en ander tot die Godsdienstige en zedelijke einden, welke de Christelijke gemeente voor hare armen beoogt.

In gemeenten met één of twee predikanten doen zij dit onder medewerking, en in die met drie of meer predikanten onder toezicht van predikanten en ouderlingen.

Het vaststellen van collecten, de zorg voor de diakonie-goederen, alsmede voor de geestelijke behoeften der armen, is overal aan predikanten, ouderlingen en diakenen te zamen opgedragen.

Ad al. 2. Het „toezicht op het godsdienstonderwijs" zal wel aan ouderlingen alleen zijn aanbevolen, in zoover het het onderwijs betreft, door godsdienstonderwijzers te geven, welke laatsten bij art. 5 van het Regl. op het Godsdienstonderwijs bepaald onderscheiden worden van de „herders en leeraars", en tot wier aanstelling enz. het recht naar de volgende artt. van dat Reglement bij den kerkeraad berust. Daarom worde zulks in deze al. ook uitgedrukt, door de desbetreffende zinsnede b.v. aldus te lezen:

„de bevordering van het godsdienstonderwijs, en „het toezicht daarop voor zoover het door gods- „dienstonderwijzers wordt gegeven."

Dientengevolge zal in het laatste gedeelte dezer al. i. p. v. „dezen" te lezen zijn: „de predikanten".

Ad al. 4. Voor: „één of twee predikanten" leze men liever: „één of twee predikantsplaatsen"; terwijl voor „die met drie of meer predikanten" korter kan gezegd worden: „de overige".

Ad al. 5. „Het vaststellen van collecten". Wegens het zinverband zullen wel bedoeld zijn de collecten voor de armen der gemeenten. Maar door wie wordt het houden van de andere collecten vastgesteld? Er zijn er van allerlei aard: voor het Fonds voor noodlijdende kerken en personen en andere Synodale Fondsen, voor de zaak der zending en Bijbelverspreiding, voor plaatselijke of andere instellingen en stichtingen enz. Ook heeft men collecten voor den plaatselijken eeredienst. Heeft met name over de laatsten de kerkeraad iets te zeggen? Er zijn gemeenten, waar in elke godsdienstoefening tweemaal voor den openbaren eeredienst wordt gecollecteerd. Moet een kerkeraad dat goedvinden of toestaan? Zoo ja, waar is dan de grens? En, als de kerkeraad eens goede gronden meende te hebben om zelfs het houden van ééne collecte voor genoemd doel niet noodig te achten, kan hij het dan verhinderen? Ziet daar vragen, waarop, naar wij meenen, geen algemeene kerkelijke reglementen antwoord geven. Toch ware een bepaalde beantwoording er van niet overbodig, en ze zou 't best haar plaats vinden ergens in het Regl. op de Kerkeraden. In elk geval worde hier ter plaatse uitdrukkelijk aangeduid, dat er alleen van collecten voor de armen sprake is, door de al. b.v. aldus te lezen:

„De zorg voor de diaconiegoederen, het vaststellen „van de collecten voor de armen en de behartiging „van hunne geestelijke behoeften is overal.... enz."

ART. 21. De Kerkeraden geven, wanneer zij verkeerdheden ontdekken in de administratie der kerkelijke goederen, daarvan kennis aan het Classikaal Bestuur.

En waartoe dient en leidt dat „kennisgeven"? Bij art. 43, 6° is den classicalen besturen, naast het toezicht op de administratie der diaconiegoederen, opgedragen het acht geven op die der kerkelijke goederen. Dat „acht geven" is iets heel anders en omvat veel minder dan het „toezicht". Het laatste sluit de bevoegdheid in om aanmerkingen te maken, veranderingen te gelasten enz., maar „acht geven" beteekent een vrij lijdelijk aanzien van wat er gebeurt. Inderdaad kan het classicaal bestuur van de door den kerkeraad aangebrachte verkeerdheden kennis geven aan het provinciaal kerkbestuur, en dit laatste kan zich, des noodig, in verband stellen met het provinciaal college van toezicht (art. 51, 6°); maar.... eenigen invloed op dat college uitoefenen (tenzij dan bloot zedelijken; maar daartoe behoeft men geen provinciaal kerkbestuur te zijn!) en dus rechtstreeks iets bijdragen tot herstel van ontdekte verkeerdheden vermag — tot nog toe althans — geen enkel kerkelijk bestuur.

ART. 22. De censuur over de leden der gemeente, met uitzondering van de predikanten, zoowel emeriti als dienstdoende, van de ouderlingen, de diakenen en de candidaten tot de Heilige dienst, geschiedt, ter eerster instantie, door den Kerkeraad, van welks uitspraken men zich kan beroepen op het Classikaal Bestuur, alles overeenkomstig het Reglement van kerkelijk Opzigt en Tucht.

Wat bedoelt de wetgever met „censuur"? Het woord komt voor in de 2e al. van art. 3*, en wel in den zin van t u c h t, en deze wordt alleen over de *lidmaten* uitgeoefend, terwijl over de *leden* o p z i c h t wordt gehouden. Van dat laatste nu gewaagt ons art. niet; want, zoo hier onder „censuur" óók o p z i c h t moest verstaan worden, dan zou onjuist zijn de latere uitdrukking:

„van welks uitspraken.... enz.", aangezien de term „uitspraken" alleen wordt gebezigd t. a. v. tuchtzaken. Toch dient in dit art. ook het houden van opzicht over de leden vermeld te worden.

Voorts behoeft evenmin te worden gezegd, dat de predikanten enz. uitgezonderd zijn van 's kerkeraads tuchtoefening, als dat men [altoos: alleen de bezwaarde] zich van een uitspraak des kerkeraads kan beroepen op het classicaal bestuur. Het laatste weet men reeds uit art. 15, en het eerste wordt gezegd in het Regl. voor Opz. en T. enz. Het geheele artikel kan eenvoudig aldus luiden:

„De kerkeraden houden opzicht over de leden en „oefenen tucht over de lidmaten hunner gemeente, „overeenkomstig de bepalingen van het Reglement „voor Opzicht en Tucht enz."

ART. 23. Het regt tot benoeming van ouderlingen en diakenen, en tot beroeping van predikanten, berust bij de gemeente.

Deze zal, behoudens de verkregen regten van derden, dit óf zelve uitoefenen, óf door hen, die zij daartoe bepaaldelijk magtigt, doen uitoefenen, naar gelang zulks, in de nader te maken bijzondere reglementen op de Kerkeraden en de predikantsberoeping, zal worden vastgesteld.

Tot dat daarin zal zijn voorzien, blijven de bestaande bepalingen van kracht en toepassing.

Aangezien wel niet in de bij al. 2 toegezegde nadere bijzondere reglementen op de Kerkeraden (in werking getreden 1 Juli 1857) en op de predikantsberoeping (d. i. op de Vacaturen, ook in werk. getr. 1 Juli 1857), maar toch in het Regl. op de Benoeming van ouderlingen en diakenen enz. de uitoefening van het in het art. bedoelde recht is geregeld en alzoo de voorziening waarvan al. 3 spreekt bestaat, kan art. 23 eenvoudig luiden:

„Het recht tot.... berust bij de gemeente en „wordt uitgeoefend naar de bepalingen van het „Reglement op de Benoeming van ouderlingen en „diakenen en de beroeping van predikanten."

ART. 24. Wettig verkregen regten van collatoren worden geëerbiedigd, tot zij door wet of overeenkomst zullen zijn opgeheven. Tegen die verkeerdheden of misbruiken die met het bestaan of de uitoefening van dit regt gepaard gaan, of daarbij plaats kunnen hebben, zullen door de Kerk de noodige maatregelen worden genomen of uitgelokt.

Geen kerkeraad of gemeente kan het regt van vrije beroeping in eene collatie veranderen, noch ook immer aan iemand overdragen.

De „noodige maatregelen", door den wetgever in 1852 bij de tweede zinsnede van dit art. toegezegd, zijn werkelijk genomen, o.a. door het bepaalde in art. 47 Regl. op de Vacat. (in werking getreden 1 Juli 1857 en nader gewijzigd 1 Maart 1863), zoodat die geheele zinsnede overbodig is geworden.

ART. 25. De huishoudelijke belangen der gemeente kunnen, in overeenstemming met de algemeene of provinciale verordeningen, door plaatselijke reglementen worden geregeld, doch zal van zulke reglementen mededeeling aan de Classikale Besturen geschieden.

„mededeeling". Waarom wordt hier niet de goedkeuring van de classicale besturen vereischt? Het is toch alleszins denkbaar, dat bedoelde reglementen een of ander bevatten dat niet is „in overeenstemming met de algemeene of provinciale verordeningen."

TWEEDE AFDEELING.

De Ringen.

ART. 26. Predikantsplaatsen van ééne gemeente of van eenige gemeenten te zamen worden vereenigd tot *ringen.*

Naar plaatselijke omstandigheden is die vereeniging zóó ingerigt, dat de dienst in de gemeenten, ook

bij vacature en andere ongelegenheden, steeds behoorlijk kan worden waargenomen.

In de bestaande verdeeling kunnen geene veranderingen worden gemaakt, dan door de Provinciale Kerkbesturen, na vooraf de consideratiën der in de zaak betrokkene Classicale Besturen te hebben ingewonnen.

Van de gemaakte veranderingen zal kennis gegeven worden aan de Synode.

Ad al. 1. Wij merkten reeds op, dat uit de bewoordingen dezer al. volgt, dat een ring geen vereeniging van predikanten, maar van plaatsen is.

Ad al. 3. „na .... te hebben ingewonnen". Zuiverheid van stijl eischt een anderen zinbouw.

Ad al. 4. De toekomende tijd worde door den tegenwoordigen vervangen en bovendien bepaald, door wie de kennisgeving moet geschieden.

ART. 27. De predikanten, dienstdoende bij gemeenten tot zoodanigen ring behoorende, zijn verpligt tot onderling hulpbetoon, in geval van nood, behoudens de bepalingen op het hulppredikerschap.

Zij moeten, bij vacature, zorgen voor de vervulling van al de deelen van het herder- en leeraarwerk, die hun ter waarneming door het Reglement op de Vacaturen worden opgedragen.

Ad al. 1. Het „zoodanigen" doet vragen: hoedanigen? Beter: „eenzelfden". En voor „bepalingen op het hulppredikerschap" leze men, naar het elders gevolgd spraakgebruik: „bepalingen van het Reglement op het Hulppredikerschap (welk Reglement, toen ons art. werd opgesteld, nog niet bestond).

Ad al. 2. Het minder welluidend „moeten" kan vermeden worden. Voorts is „vervulling van al de deelen .... die ter waarneming zijn opgedragen" een zonderlinge stijl, en eischt de volledigheid, dat er ook gewaagd wordt van gevallen, met vacature gelijkstaande.

ART. 28. Tot dat einde verdeelen zij onderling

de consulentschappen voor de verschillende gemeenten, en maken huishoudelijke bepalingen ten opzigte van het Godsdienst-onderwijs, de openbare eeredienst en het herderlijk werk in de hulpbehoevende gemeenten; een en ander onder goedkeuring van het Classikaal Bestuur.

„Tot dat einde". Dit zal, blijkens het later volgend woord „hulpbehoevende", zoowel slaan op hetgeen de 1e als de 2e al. van het vorig art. behelst. Daarom schijnt verkieslijk die twee all. tot ééne te maken en dan kan gevoegelijk dit art. 28 de 2e al. van art. 27 worden.

Art. 29. De Ringen vergaderen, zoo dikwerf zij dit noodig achten, in de hoofdplaats van den ring, of in eenige andere plaats, door hen zelve te bepalen, en kiezen jaarlijks uit hun midden een praetor, vice-praetor, scriba en quaestor.

De Waalsche predikanten zijn leden der Ringsvergadering.

Ad al. 1. Een ring, een vereeniging van plaatsen zijnde, kan moeilijk „vergaderen" of „bepalingen" maken, of „uit zijn midden een keuze doen". Men vervange „De Ringen" eenvoudig door „Zij [De predikanten]". Voorts schijnt de bepaling niet overbodig, dat voor den scriba en den quaester ook secundi worden gekozen.

Ad al. 2. Ook deze al. vereischt wegens hare „Ringsvergadering" wijziging.

Art. 30. Van het hun bij artt. 27—29 van dit reglement opgedragen werk zijn zij verantwoordelijk aan het Classikaal Bestuur, waaronder zij behooren.

Hunne verdere werkzaamheden bestaan in de overweging en behandeling van onderwerpen, de Godsdienst en het Christendom, de bevordering van bijbelkennis en de waarneming van hunne bediening betreffende.

Jaarlijks zenden zij een verslag van hunne werkzaamheden in bij het Classicaal Bestuur.

Ad al. 1. Voor „hun", hetwelk ziet op de „Ringen" (ofschoon het grammaticaal meer zou slaan op de „Waalsche predikanten", als welke 't laatst zijn genoemd) kome weer in de plaats: „aan de ringpredikanten". Ook zal het eerste woord: „Van" dienen vervangen te worden door „Voor" of „Wegens."

ART. 31. De Ringsvergaderingen hebben het regt, om bij de onderscheidene kerkbesturen waaronder zij behooren, voorstellen in te leveren, maar zij zijn wederkeerig verpligt, de door dezen verlangde berigten, consideratiën en bescheiden ten spoedigste in te zenden.

Vergelijkt men met dit art. de 2e al. van art. 13, dan hebben de z. g. Ringsvergaderingen heel wat meer recht dan de kerkelijke besturen (schoon zij zulke besturen niet zijn). Want dezen mogen alleen „in zaken welke tot hunne bevoegdheid behooren" voorstellen indienen, en dan nog maar alleen bij het „in opklimmenden rang naastvolgend bestuur."

ART. 32. Verschillen in en tusschen de Ringsvergaderingen, en tusschen deze en de Kerkeraden, worden onderworpen aan de beslissing van het Classikaal Bestuur.

In plaats van „verschillen" zal gelezen moeten worden: „geschillen", gelijk het ook heet art. 43, 2° (Trouwens, het „verschilt" niet weinig, en het is gansch niet „onverschillig", of twee personen in een of ander opzicht van elkander „verschillen", dan of zij met elkander een „geschil" hebben). Ook moet „Ringsvergaderingen" weer voor een andere uitdrukking plaats maken. Men leze:

„Geschillen tusschen de predikanten van eenzelfden „ring onderling, of tusschen hen en de kerkeraden, „alsook tusschen de predikanten van den éénen ring en „die van een anderen in hetzelfde ressort, worden...."

en dan volge, om alle misverstand te voorkomen, niet „onderworpen aan de beslissing van" maar: „gebracht voor het classicaal bestuur". Men mocht anders eens meenen, dat het clas-

sicaal bestuur definitief besliste. En dat is zoo niet; men zie slechts Regl. voor Opz. en T. enz., art. 68 in verband met art. 61. In genoemd art. 68 evenwel worden niet genoemd geschillen „in Ringsvergaderingen" d. i. geschillen tusschen predikanten, tot eenzelfden ring behoorende. Dat zal wel als een onopzettelijk verzuim zijn aan te merken, is in elk geval niet in overeenstemming met ons art. 32 en eischt herstel. Want het is niet in te zien, waarom geschillen tusschen de predikanten van eenzelfden ring niet geheel op dezelfde wijze behandeld zouden moeten worden als die tnsschen de predikanten van verschillende ringen, of tusschen die van eenzelfden ring en den eenen of anderen kerkeraad.

HOOFDSTUK II.

Het Kerkelijk Bestuur over meer Gemeenten te zamen.

EERSTE AFDEELING.

Algemeene Bepalingen.

ART. 33. Meerdere, in elkanders nabijheid gelegene gemeenten, worden, ter geregelde uitoefening van het kerkelijke bestuur, vereenigd tot Classen.

De gezamenlijke Classen in ééne provincie vormen een provinciaal ressort.

ART. 34. Er zijn de navolgende provinciale ressorten met hunne Classen:

Gelderland	met	6	classen:	*Arnhem*, *Nijmegen*, *Zutphen*, *Tiel*, *Bommel* en *Harderwijk*.
Zuidholland	»	6	»	*'s Gravenhage*, *Rotterdam*, *Leiden*, *Dordrecht*, *Gouda* en *Brielle*.
Noordholland	»	5	»	*Amsterdam*, *Haarlem*, *Alkmaar*, *Hoorn* en *Edam*.
Zeeland	»	4	»	*Middelburg*, *Zierikzee*, *Goes* en *IJzendijke*.
Utrecht	»	3	»	*Utrecht*, *Amersfoort* en *Wijk*.

Friesland	met 5	classen:		*Leeuwarden, Sneek, Franeker, Dokkum* en *Heerenveen.*
Overijssel	» 3	»		*Zwolle, Deventer* en *Kampen.*
Groningen	» 4	»		*Groningen, Winschoten, Appingadam* en *Onderdendam.*
Noordbrabant met Limburg	» 5	»		*'s Hertogenbosch, Breda, Heusden, Eindhoven* en *Maastricht.*
Drenthe	» 3	»		*Assen, Meppel* en *Emmen.*

De Waalsche Gemeenten maken een afzonderlijk kerkressort uit. De Presbyteriaansch-Engelsche en Schotsche gemeenten behooren tot de kerkelijke ressorten der Nederduitsche gemeenten in de stad, waar zij gevestigd zijn.

Ad al. 1. In het volgend art. wordt over „hoofdplaatsen" der classen gesproken, zonder dat ergens gezegd is, dat de classen hoofdplaatsen hebben en welke die zijn. Een onvolledigheid, die verholpen wordt, als men art. 34 aldus laat beginnen:

„Er zijn de volgende provinciale ressorten met „hunne classen, van welke laatsten de namen tevens „die harer hoofdplaatsen zijn".

Ad al. 2. Voor „stad" worde „plaats" gelezen en de geheele zin juister gestyleerd.

ART. 35. In de grensscheidingen der Classen en in de bepaling der hoofdplaatsen zullen geene veranderingen kunnen worden gemaakt dan door de Synode, op voorstel van de Classikale Besturen, die er in betrokken zijn, na gehoord te hebben de Provinciale Kerkbesturen, waaronder zij ressorteren.

Van alle zoodanige veranderingen zal terstond kennis worden gegeven aan het daartoe aangewezen Ministeriëel departement.

Ad al. 1. Voor „der" kome liever „harer" en voor „zullen kunnen" eenvoudig „kunnen" in de plaats. Voorts is de woordvoeging niet onberispelijk. Door wie moeten de provinciale kerk-

besturen worden gehoord? Bedoeld zal wel zijn: door de Synode; maar er staat eigenlijk: door de classicale besturen. Immers het voornaamwoord „die" maakt den indruk het onderwerp te zijn van „gehoord te hebben".

Ad al. 2. Ook hier vervange de tegenwoordige tijd den toekomenden.

ART. 36. De belangen van de gezamenlijke gemeenten, in de afzonderlijke gedeelten der Nederlandsche Hervormde Kerk, zijn toevertrouwd aan Classikale Vergaderingen (overeenkomstig de bepalingen van artt. 37 tot 40), aan Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen.

De belangen van de Waalsche gemeenten zijn toevertrouwd aan de Waalsche Réunie en de Commissie tot de zaken der Waalsche kerken.

Ad al. 2. In de 1e al. wordt van ál de gemeenten der Ned. Herv. Kerk gesproken, zoodat hetgeen hier van de Waalsche wordt gezegd eene uitzondering behelst op het daar bepaalde. Dit dient aangeduid te worden en kan gevoegelijk geschieden, door aan de eerste al. toe te voegen: „behalve die van de Waalsche gemeenten, welke... enz."

ART. 37. De leden der Classikale en Provinciale Besturen worden benoemd door de Classikale Vergadering, jaarlijks op den laatsten Woensdag in de maand Junij te houden in de hoofdplaats der Classe.

De leden der Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken worden benoemd door eene Waalsche Vereeniging of Réunie welke, zooveel zulks mag te pas komen, de Classikale Vergaderingen vervangende, jaarlijks gehouden wordt op zoodanige plaats, als door de Réunie des vorigen jaars zal bepaald zijn.

Ad al. 1. Dat de leden der classicale besturen en der provinciale kerkbesturen door de classicale vergaderingen worden benoemd, wordt later, in artt. 42 en 48, gezegd, waar het beter op zijn plaats schijnt dan hier. Dus kan deze al. wegvallen — mits natuurlijk elders worde gezegd, wanneer de classicale vergaderingen worden gehouden.

Ad al. 2. De inhoud van deze vindt beter zijn plaats tusschen de artt. 42 en 43 en worde dan aangevuld met de vermelding, dat er ook secundi te benoemen zijn. En, aangezien nu artt. 38 vv., die over de classicale vergaderingen handelen, onmiddellijk op art. 36 volgen, zoo schijnt — ook daarom — in het laatste de parenthesis „(overeenkomstig de bepalingen van artt. 37 tot 40)" overbodig.

Art. 38. De Classicale Vergadering bestaat uit de dienstdoende predikanten van het ressort en even zoovele dienstdoende ouderlingen als er predikanten zijn in dat ressort.

Deze ouderlingen worden door den Kerkeraad van iedere gemeente, uit zijn midden, voor rekening der gemeente, afgevaardigd.

Het recht van afvaardiging van een of meer ouderlingen heeft de Kerkeraad ook, wanneer de predikantsplaats of plaatsen vacant zijn. Doet echter het Classicaal Bestuur (of het Provinciaal Kerkbestuur) wat des kerkeraads is, dan vaardigt het geen ouderlingen ter Classicale vergadering af, wanneer onder de kerkeraadsleden niet een of meer dienstdoende ouderlingen zijn.

In gecombineerde gemeenten met meer Kerkeraden zal de afvaardiging van de ouderlingen door hen bij toerbeurten geschieden.

Afgevaardigde ouderlingen zullen, zonder schriftelijk bewijs van benoeming, niet ter vergadering worden toegelaten.

De afgevaardigden ter Classikale Vergadering doen aan de Kerkeraden verslag van hetgeen daar belangrijks is geschied.

Ad al. 1. „De Classicale Vergadering". Hier worde het meervoud gebruikt, want er is niet slechts ééne class. vergad. Ook dient nu hier vermeld te worden, wanneer die vergaderingen worden gehouden. Daarom luide eene eerste al. van het art. aldus:

„De classicale vergaderingen worden jaarlijks in „de hoofdplaatsen der classen gehouden op den laatsten „Woensdag der maand Juni."

„De Classicale Vergadering bestaat uit.... enz." Eene vergadering bestaat uit den aard der zaak uit de personen die er aan deelnemen, en aangezien het kan gebeuren, dat er van de dienstdoende predikanten en ouderlingen afwezig blijven, drukt men zich niet juist uit, als men zegt: „De classicale vergadering bestaat uit de [d. w. z. alle] dienstdoende predikanten enz."

„als er predikanten zijn in het ressort". I. p. v. „predikanten" zegge men liever, gelijk de bedoeling is: „predikantsplaatsen." Daardoor vervalt tevens de noodzakelijkheid om, gelijk in de 3e al. geschiedt, opzettelijk aan de kerkeraden van vacante plaatsen het recht tot afvaardiging toe te kennen.

Ad al. 2. Deze worde liever met de vorige tot ééne al. vereenigd (gelijk dit vroeger ook zoo was). De nieuwe tweede al. kan nu luiden als volgt:

„In elke classicale vergadering hebben zitting de „dienstdoende predikanten van het ressort en even „zoovele dienstdoende ouderlingen als er predikants„plaatsen in het ressort zijn. Deze ouderlingen „worden door den kerkeraad van iedere gemeente, „uit zijn midden, voor rekening der gemeente afge„vaardigd."

en de derde:

„Doet in eene gemeente het classicaal bestuur wat „des kerkeraads is, dan vaardigt het.... enz."

Ad al. 4. „meer Kerkeraden" doet vragen: meer dan wat?.. Liever: „meer dan één kerkeraad". Voorts gebruike men ook hier, evenals in de volgende al. den tegenwoordigen tijd.

ART. 39. Praeses, assessor en scriba van deze vergadering zijn zij, die deze betrekkingen bij het Classikaal Bestuur bekleeden; doch de overige leden des Classikalen Bestuurs hebben als zoodanig hier geene zitting.

Dus heeft geen ouderling, die lid van het classicaal bestuur is, omdat hij dat is, zitting in de classicale vergadering. Daartoe moet hij door den kerkeraad zijn afgevaardigd.

ART. 40. Aan de Classikale Vergaderingen behoort:

1°. het doen van benoemingen, welke haar zijn opgedragen;

2°. het geven van consideratiën harer leden op de haar door de Synode toegezonden nieuwe reglementen of veranderingen in de bestaande — welke consideratiën zij regtstreeks aan de Synode doen toekomen;

3°. het opnemen en afsluiten der classikale rekeningen, de regeling van hetgeen betrekking heeft op de fondsen, waartoe die rekeningen behooren, en in het bijzonder het telkens voor één jaar uit de predikant-leden des Classicalen Bestuurs benoemen van een Classicalen Quaestor en Secundus. Die Quaestor treedt met den 1en Januari daaraanvolgende op;

4°. het beraadslagen over hetgeen bevorderlijk kan zijn aan de belangen der bijzondere en gezamenlijke gemeenten in het classikaal ressort, inzonderheid wat betreft het godsdienstig en kerkelijk leven;

5°. het in overweging nemen van de voorstellen harer leden, om ze, als de hare overgenomen zijnde, aan de Classikale Besturen en Provinciale Kerkbesturen, alsmede aan de Synode, op te zenden;

6°. het opnemen en afsluiten van de rekeningen der classikale weduwenbeurzen, door die leden der vergadering, die tevens leden dezer beurzen zijn. Aan hen verblijft ook het benoemen van quaestoren dezer weduwenbeurzen en de behandeling van alles wat verder op haar betrekking heeft.

Ad 1°. Hier worde ordeshalve ook de benoeming van den classicalen quaestor vermeld. Dat deze benoemd moet worden uit de predikant-leden van het classicaal bestuur, dunkt ons een onverdedigbare beperking van de kiesvrijheid der leden van de classicale vergadering. 't Is alleszins mogelijk, dat er, buiten het bestuur, in de classis predikanten zijn, even geschikt, ja

meer geschikt voor het quaestoraat dan de bestuursleden. Ook staat de quaestor toch, als zoodanig, geheel buiten het bestuur en behoort er niet toe (zie art. 41). Eindelijk volgt uit de (eerst sedert 15 Jan. 1885) bestaande bepaling, dat iemand aan wien het houden der Beurs blijkens veeljarige ervaring uitstekend was toevertrouwd, bij niet-herkiezing als bestuurslid, ook geen quaestor meer mag blijven, hetgeen jammer is.

Ad 2°. Waarom hier niet i. p. v. „nieuwe reglementen enz." de elders gebruikelijke en ook juistere uitdrukking: „voorloopig aangenomen" gebezigd?

Voorts: „Aan de classic. vergad. behoort het geven van consideratiën harer leden... enz." is vreemde en niet zuivere stijl. De classicale vergadering kan hare consideratiën geven; een of meer harer leden kunnen de hunne geven; maar geen vergadering kan geven de consideratiën harer leden. Ieder heeft en geeft zijn eigen oordeel, niemand dat van een ander.

Eindelijk ware niet onnoodig een tijdsbepaling voor het opzenden der consideratiën. Wij zouden dus willen lezen:

„2°. het geven van consideratiën op door de Synode „voorloopig aangenomen reglementen en reglements„veranderingen. Deze consideratiën, en ook die „welke niet de vergadering in haar geheel, maar „één of meer harer leden geven, worden, uiterlijk „na tien dagen, rechtstreeks aan de Synode opge„zonden."

Ad 5°. Dus alleen zulke voorstellen van de leden, die door de classicale vergadering zijn overgenomen, worden opgezonden.

Ad 6°. Is het juist, dat onder hetgeen aan de classicale vergadering is opgedragen iets voorkomt, dat uitsluitend door sommige leden der vergadering — en dan nog niet eens door hen als zoodanig, maar als leden van eene Beurs (over welke bovendien het toezicht niet aan de classicale vergadering, maar aan het classicaal bestuur behoort) — gedaan kan worden? Neen, en daarom valle dit nr. weg. Zijn inhoud behoort in het Regl. op de Classicale en Provinciale Weduwenbeurzen te huis.

TWEEDE AFDEELING.

Het Classicaal Bestuur.

Art. 41. In elk classikaal ressort is een Classikaal Bestuur, bestaande uit praeses, assessor, scriba en

twee of meer dienstdoende predikanten, benevens één ouderling voor elk tweetal predikanten, die in het bestuur zitting hebben.

Ressorten met 20 en minder predikants-plaatsen zullen *twee;* die van 21 tot 35 *drie;* van 36 en daarboven *vier* predikanten benoemen.

Ad al. 1. Hier blijkt niet, dat praeses, assessor en scriba dienstdoende predikanten moeten zijn. Ook niet, dat ook oud-ouderlingen lid kunnen zijn van een classicaal bestuur. Men leze daarom na „scriba":

„en nog twee of meer andere dienstdoende predi-
„kanten, benevens één ouderling (of oud-ouderling)
„voor elk .... enz."

Ad al. 2. Bedoeld zijn hier de twee, drie of vier predikanten die bij het moderamen benoemd moeten worden. Men zou den indruk kunnen krijgen, alsof praeses, assessor en scriba niet benoemd werden door het ressort (gelijk zulks werkelijk onder het Regl. van 1816 niet plaats had). Daarom ware beter:

„Het getal predikanten, dat bij het moderamen
„zitting heeft in het classicaal bestuur, is voor
„ressorten van 20 en minder predikantsplaatsen:
„twee, voor die van 21 tot 35: drie en voor die
„van 36 en daarboven: vier."

ART. 42. De praeses, assessor, scriba en verdere leden van dit bestuur worden, met hunne secundi, benoemd door de Classikale Vergadering, bij vrije keuze.

De scriba en zijn secundus worden bij voorkeur gekozen uit de predikanten van de classikale hoofdplaats of hare nabijheid.

Praeses, assessor en scriba blijven als zoodanig werkzaam, gedurende den tijd van hunne zitting.

Ad al. 1. „bij vrije keuze". Waarschijnlijk voegde de wetgever van 1852 deze woorden toe, om de tegenstelling te doen uitkomen met het vroegere régime, toen elk lid van een provinciaal kerkbestuur (en daarvan werden de leden door den Koning

benoemd) praeses en zijn secundus assessor was bij het classicaal bestuur van hun ressort, en de scriba en de overige leden van dat bestuur almede benoemd werden door den Koning, zij het dan ook uit zestallen, door de classicale vergadering geformeerd en door de provinciale kerkbesturen tot drietallen verminderd. Onbeperkt „vrije keuze" is er intusschen niet, want men is (zie art. 5, al. 3) bepaald tot de binnen het ressort wonenden. Maar de keus mag niet in dien zin beperkt worden, dat b.v. eene classicale vergadering bepaalt, dat de verschillende ringen der classe gelijkmatig vertegenwoordigd zullen worden in het classicaal bestuur. De Synode verklaarde althans in 1857, dat zulk eene bepaling inbreuk zou maken op de in het art. uitgesprokene „vrije keuze".

Voorts worde nu de inhoud dezer al. gewijzigd naar het op blz. 29 door ons opgemerkte en gelezen als volgt:

„De praeses, assessor en scriba worden, evenals „de verdere leden van dit bestuur, door de classicale „vergadering benoemd bij vrije keuze. Ook benoemt „zij voor elk der leden een secundus en wijst bo-„vendien uit de leden buiten het moderamen een „predikant aan als plaatsvervanger van den assessor, „voor het geval dat deze mocht komen te ont-„breken."

Ad al. 3. Dit wil niet zeggen, dat de personen van praeses, assessor of scriba in den loop van hun zittingtijd niet tot het lidmaatschap van een hooger bestuur of tot eene andere betrekking in het classicaal bestuur geroepen zouden mogen worden.

Art. 43. Aan de Classikale Besturen wordt opgedragen, behalve het vermelde in art. 12:

1°. het toezigt over de gemeenten, predikanten (emeriti zoowel als dienstdoende), candidaten tot de Heilige dienst, ouderlingen en diakenen (verg. art. 22);

2°. het kennis nemen van geschillen bij of tusschen de Kerkeraden der gemeenten, alsmede tusschen dezen en de ringen, of tusschen de ringen onderling;

3°. de behandeling van geschillen en van zaken, behoorende tot de kerkelijke tucht, te weten: over

de leden der gemeenten in cas van appel, en over predikanten, candidaten tot de Heilige dienst, ouderlingen en diakenen, ter eerster instantie.

4o. het examineren van degenen, die tot het geven van Godsdienst-onderwijs verlangen te worden toegelaten, en het verleenen van admissie aan zoodanigen, bij gunstigen uitslag van het onderzoek;

5o. het waken voor de belangen van vacante gemeenten, en van predikants-weduwen en weezen in het ressort, alsmede voor de regten der Classe op de classikale weduwen-beurzen;

6o. het toezigt op de administratie der diakonieen het acht geven op die der kerkelijke goederen;

7o. de erkenning van nieuwe gemeenten, de splitsing en het tot stand brengen van combinatiën en het nemen van noodige maatregelen in geval van onzekerheid, het beslissen in geval van geschil en het veranderen in geval van noodzakelijkheid van de grensscheidingen tusschen de onderscheiden gemeenten van hun ressort, na de Kerkeraden der betrokken gemeenten en andere belanghebbenden te hebben gehoord, in gemeen overleg met de Collegiën van toezigt, die de belanghebbende Administratiën hooren, en, wat verandering betreft, onder goedkeuring van het Provinciaal kerkbestuur, met kennisgeving van een en ander aan de Regering en aan de Algemeene Synode.

8o. de vestiging en de opheffing van predikantsplaatsen op aanvraag van den Kerkeraad der gemeente en onder goedkeuring van het Provinciaal Kerkbestuur;

9o. het jaarlijks geven aan de Classikale Vergaderingen van een beknopt verslag der gewigtigste werkzaamheden, door het bestuur verrigt;

10°. het doen wat des Kerkeraads is in de gevallen, bedoeld bij Art. 18, in verband met de Artikels 9, 10, 14 en 38 van het Algemeen Reglement.

Ad al. 1. Voor „wordt" worde gelezen „is" in overeenstemming met het spraakgebruik in art. 20, all. 1, 2, 3, 5, en elders.

Ad 1°. Ter wille van gelijkheid van spraakgebruik leze men „opzicht" i. p. v. „toezicht".

Ad 2°. Voor „ringen" moet een andere uitdrukking in de plaats komen. Ook zijn hier onvermeld gelaten de geschillen tusschen predikanten van eenzelfden ring, die toch in art. 32 zijn genoemd. Men herstelle die leemte, liefst door eenvoudig naar dat art. 32 te verwijzen.

Ad 3°. Voor „in cas van appel" en „ter eerster instantie" kieze men uitdrukkingen uit eigen taal.

Ad 4°. „admissie". Dit uitheemsche woord — bovendien een *ἁπαξ λεγομενον* — make voor eene andere uitdrukking plaats, b.v. voor het elders gebruikelijke „bevoegdheid."

Ad 5°. „regten der Classe op... enz." Niet volkomen juist. Een classe is naar art. 33 een vereeniging van gemeenten. En niet de gemeenten der classe, maar hare predikanten hebben rechten t. a. v. in hunne classe bestaande weduwenbeurzen.

Ad 7°. Vóór „noodige" dient „de" te komen (evenzoo in art. 51, 7°).

Ad 9°. Over welken tijd loopt dat verslag? Waarschijnlijk in de meeste classen over de 12 maanden van het burgerlijk jaar. Maar zoodoende zijn er, als de classicale vergaderingen dat verslag te hooren krijgen, bijna zes maanden verloopen (1 Jan. tot den laatsten Woensdag van Juni) waarover zij niets vernemen, en waarin toch wel door het Bestuur gewichtige en meldenswaardige werkzaamheden kunnen zijn verricht. Er is o. i. niets tegen de bepaling, dat dat verslag loopt b.v. tot medio Mei van het jaar waarin het gegeven wordt. Het kan dan door het classicaal bestuur vastgesteld worden in zijn vergadering op den laatsten Woensdag van Mei.

Ad 10°. Voor „het doen wat" lees: „het doen van wat", of „van hetgeen". De woorden: „in verband met.... enz." schijnen ons geheel overbodig. Moet de verwijzing naar die artt. dienen om den classicalen besturen te herinneren wat zij in acht te nemen hebben, wanneer zij moeten doen wat des kerkeraads is, dan had naar nog veel meer artikelen verwezen moeten worden. Maar de geheele verwijzing is onnoodig wegens de laatste woorden van art. 18.

ART. 44. Tot dat einde:

1°. corresponderen zij met de Kerkelijke Besturen en andere collegien, en, waar zij het noodig achten, met bijzondere personen;

2°. doen zij, jaarlijks bij schriftelijke aanvragen, doch om de drie jaren, en voorts zoo dikwijls zij dit bij eenige gemeente noodig achten, persoonlijk, kerkvisitatie, volgens de daarop bestaande verordeningen. Zij geven steeds kennis van het resultaat hunner onderzoekingen aan de Provinciale Kerkbesturen;

3°. onderzoeken zij voorloopig alle geschillen en aanklagten, beoordeelen, aan wie de behandeling er van moet worden opgedragen, en brengen, overeenkomstig die beoordeeling, de zaak òf ten einde, òf ter plaatse waar zij behoort.

Ad. 2°. „jaarlijks bij schriftelijke... enz." Bedoeld is: om het derde jaar persoonlijk, en de twee andere jaren [dus niet „jaarlijks"] bij schriftelijke aanvraag. Men doet echter wel met eenvoudig te zeggen: „doen zij jaarlijks kerkvisitatie"; ook omdat, wanneer men, gelijk zulks verleden jaar door de Synode voorloopig werd aangenomen, eenige verandering in die wijze van kerkvisitatie wil brengen, men niet noodig heeft daarvoor ook het Alg. Regl. te veranderen.

„volgens de daarop bestaande verordeningen". Liever, naar steeds gevolgd spraakgebruik: „volgens de bepalingen van het daarop betrekkelijk Reglement.

Ad 3°. „alle geschillen en aanklagten"? Toch alleen die welke tot hen gebracht worden!

ART. 45. Zij zijn bevoegd tot het schorsen van predikanten, candidaten tot de Heilige dienst, ouderlingen en diakenen.

ART. 46. De Classikale Besturen houden hunne gewone vergaderingen in de classikale hoofdplaats, op de laatste Woensdagen van de maanden Maart, Mei, September en November. Zij kunnen echter hunne bijeenkomsten uitstellen of vervroegen indien

omstandigheden dit vereischen. De praeses heeft het regt, en is, door twee leden schriftelijk hiertoe verzocht zijnde, verpligt, buitengewone vergaderingen te beschrijven.

„door twee leden hiertoe verzocht". Grammaticaal onjuist. Liever: „wanneer twee leden het hem verzoeken". Er is toch geen sprake van verzoeken tot iets zondigs!

ART. 47. Bij afwezigheid van den praeses, treedt de assessor in zijne plaats op, en wordt deze vervangen door dien predikant, die het oudste lid der vergadering is, gerekend naar den tijd van zijne benoeming.

Bij onvoorziene afwezigheid wordt de scriba vervangen door een der leden, dien de bestuursvergadering daartoe zal aanwijzen.

Bij dit art. wil de wetgever voorzien in de ongelegenheid die ontstaan kan door het niet opkomen ter vergadering van een of meer der moderatoren van het classicaal bestuur. Want dat hier zeer bepaald van vergaderingen en van het afwezig zijn daarop sprake is, is, meenen wij, *luce clarius.*

Het is waar, men heeft de bepalingen van dit art. meenen te kunnen uitbreiden en toepassen ook op de gevallen waarin uit het bestuur één of meer der moderatoren zijn uitgevallen (bij tusschentijds aftreden of bij tijdelijke ontstentenis). Zoo teekent G. Bruma in zijne „Reglementen en Besluiten voor de Ned. Herv. Kerk" bij art. 47 aan: „In dat geval [afwezigheid van den praeses] neemt de secundus van den praeses als gewoon lid zitting. Vgl. art. 6, lid 2", en ook de Synode verwijst naar dat art. 47, waar zij in eene verklaring van 7 Juli 1857 spreekt van het geval, „dat het oudste lid van het classicaal bestuur in de plaats van den assessor en de secundus van den assessor als lid opgetreden is". Maar het is toch duidelijk, dat zoo doende geweld wordt gepleegd aan de kennelijke beteekenis en bedoeling van art. 47. Want de wetgever heeft het hier niet over de samenstelling van het classicaal bestuur. Daarover heeft hij het noodige gezegd in de artt. 41 en 42. En de wijze, waarop voorzien moet worden in de gevallen dat een of meer zetels in het bestuur buiten de periodieke aftreding open komen, zoodat

het bestuur minder leden zou tellen dan waaruit het samengesteld moet zijn, heeft hij geregeld bij art. 6. Hier handelt hij over de vergaderingen die het classicaal bestuur houdt. Over dat onderwerp is hij begonnen te handelen in het vorig art. (en het is waarschijnlijk, omdat hij daarmede aan een geheel nieuw punt begon, dat hij dat art. niet liet aanvangen met „zij" — wat uit taalkundig oogpunt zeer goed kon en ook in artt. 44 en 45 geschiedt — maar met: „De classicale besturen"). Dáár (art. 46) heeft hij tijd en plaats van de te houden vergaderingen bepaald, en hier — in art. 47 — bespreekt hij het geval van afwezigheid op die vergaderingen. Tot tweemaal toe komt het woord „vergadering" in ons art. voor, en — wat alles afdoet — het bepaalt, dat de assessor, als hij wegens afwezigheid van den praeses diens plaats inneemt, zelf vervangen wordt door dien predikant, die het oudste lid is.... niet van het classicaal bestuur, d. i. van het college, maar: van de vergadering, gelijk dat trouwens ook wel niet anders bepaald kon worden, omdat het immers alleszins mogelijk is, dat het oudste lid van het college niet ter vergadering is. Hoe kan men dan toch uit deze bepaling afleiden, dat bij ontstentenis van den assessor, d. i. wanneer diens zetel tijdelijk of voor goed is ontruimd, het oudste lid van het college dien onbezetten bestuurszetel moet gaan innemen?...

Wordt nu bij ons art. volledig voorzien in de gevallen van afwezigheid ter vergadering? Neen. *Vooreerst* merken wij op, dat er met geen woord gesproken wordt over het oproepen van de secundi der bestuursleden die verhinderd zijn ter vergadering te komen. Trouwens, ons bleek vroeger reeds, dat de wetgever zulk oproepen van secundi niet kent; tevens echter, dat het toch aanbeveling verdient, dat het in de wet wordt opgenomen. *Ten andere*, waar in ons art. alleen gesproken wordt van de afwezigheid van moderatoren, wordt wel gewaagd van die van den praeses en scriba, maar niet van die van den assessor, en blijft dus de vraag onbeantwoord, wie op de vergadering als assessor fungeert, wanneer deze verhinderd is te komen. Nog spreekt het art. wel van „onvoorziene" afwezigheid van den scriba, maar niet van „voorziene".

Alzoo leemten genoeg! Hoe ze te verhelpen? Want herstel is dringend noodig. In verband met de door ons op blz. 35 voorgeslagene aanvulling van art. 9 zouden wij meenen, dat nu art. 47 de toepassing van de in bedoelde aanvulling vervatte „Algemeene Bepaling" op het classicaal bestuur moet aangeven en tevens nauwkeurig vermelden, door wie de functiën der verschil-

lende moderatoren, in geval van hunne afwezigheid, moeten worden waargenomen. Het zou daartoe aldus kunnen luiden:

„Van de bestuursleden die verhinderd zijn eene „vergadering bij te wonen worden, wanneer die „verhindering tijdig genoeg bekend is, de secundi op- „geroepen, welke dan als gewone leden aan de verga- „dering deelnemen, met uitzondering van den secundus „van den scriba, die als scriba fungeert.

„Is de praeses afwezig, dan wordt hij door den „assessor vervangen. De plaats van dezen wordt, „zoowel in dit geval als wanneer hij zelf afwezig is, „ingenomen door zijn plaatsvervanger of, zoo die „niet aanwezig is, door dien predikant die het oudste „lid is dat buiten het moderamen ter vergadering „is, gerekend naar den duur van zijn diensttijd als „lid of, bij gelijkheid daarvan, naar zijn leeftijd.

„Mocht zoowel de scriba als zijn secundus af- „wezig zijn, dan wijst de vergadering een harer „leden aan om het scribaat waar te nemen."

Wij gelooven, dat zoodoende behoorlijk voorzien is in alle gevallen die zich voor kunnen doen. In de noodzakelijkheid van zulk eene voorziening vinde de uitvoerigheid der door ons voorgeslagen redactie haar rechtvaardiging!

DERDE AFDEELING.

Het Provinciaal Kerkbestuur.

ART. 48. In elk provinciaal ressort is een Provinciaal Kerkbestuur, bestaande uit dienstdoende predikanten en uit ouderlingen.

Elke Classe benoemt daartoe een predikant uit haar midden en, wanneer het Provinciaal Kerkbestuur zulks verlangt, bij beurtwisseling nog één daarenboven uit het provinciaal ressort.

Voor elk tweetal aldus benoemde predikanten is één ouderling, door de Classicale Vergaderingen bij beurtwisseling af te vaardigen.

De Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken bestaat uit vijf predikanten en twee ouderlingen.

Voor de Kerkbesturen, welke niet meer dan drie Classen onder hun ressort hebben, zullen ook zoo vele predikanten tot tertii worden benoemd, als er predikanten in het bestuur zijn.

Ad al. 1. Dewijl ook oud-ouderlingen plegen benoemd te worden in de provinciale kerkbesturen, en zulks ook (zie hierboven blz. 14) de bedoeling van den wetgever is, die echter in ons Reglement nergens staat uitgedrukt, zoo worde ook hier de wet met de practijk in overeenstemming gebracht, de laatste door de eerste gesanctionneerd.

Ad al. 3. Na „ouderling" is weer in te voegen: „of oud-ouderling". Voorts schijnt boven „af te vaardigen" verkieslijk „te benoemen". Immers, men vaardigt iemand af naar een vergadering, maar men benoemt iemand tot lid van eenig bestuur. Eindelijk heeft de Synode 15 Juli 1858 verklaard, dat de classicale vergaderingen bij het benoemen van ouderlingen of oud-ouderlingen voor het provinciaal kerkbestuur niet beperkt zijn tot het ressort harer classis, maar wel tot dat harer provincie. Ook dit worde dus reglementair gemaakt en de al. aldus geredigeerd:

> „Voor elk tweetal aldus benoemde predikanten is „één ouderling (of oud-ouderling), door de classicale „vergaderingen bij beurtwisseling te benoemen uit „de in het provinciaal ressort woonachtigen".

Ad al. 4. Ook hier zijn de oud-ouderlingen te vermelden. Het in deze al. bepaalde vindt intusschen beter zijn plaats in het art. dat wij tusschen de artt. 42 en 43 wenschten in te voegen (zie blz. 62). Dáár toch, in de Afdeeling over het „Classicaal Bestuur" wordt voor 't eerst nader over de Waalsche Commissie gesproken — die óók het radicaal heeft van een classicaal bestuur — En, is in de artt. 41 en 42 de samenstelling van dat bestuur en de benoeming van zijne leden geregeld, dan is het ordelijk, dat het volgend art. hetzelfde regelt t. a. v. de Waalsche Commissie. Bovendien staat in dit art. 47 de bepaling wel wat vreemd tusschen twee bepalingen omtrent de classicale vergaderingen in.

Ad al. 5. Wat zonderlinge leemte, dat in art. 48 niet gezegd wordt, door wie voor elk lid van het provinciaal kerkbestuur

een secundus wordt benoemd, nl. door de classicale vergaderingen! (Het staat ook nergens anders in ons Reglement). Het zal wel een geheel onopzettelijke weglating wezen, ofschoon het de aandacht zou kunnen trekken, 1° dat de wetgever het wél uitdrukkelijk zegt aangaande de secundi zoowel voor de leden der classicale besturen (art. 42) als voor die van de Synode (art. 56, al. 2), 2° dat hij het in het vorige Reglement, dat van 1816, wél vond vermeld (art. 34). Hoe het zij, ook deze leemte vereischt herstel. Men leze b.v. al. 5 aldus:

„De classicale vergaderingen benoemen voor elk „door haar gekozen wordend lid van het provinciaal „kerkbestuur een secundus, en bovendien voor de „kerkbesturen die niet meer dan drie classen onder „hun ressort hebben, nog zoo vele predikanten tot „tertii als er predikanten in het bestuur zijn".

ART. 49. Ieder Provinciaal Kerkbestuur kiest zich, uit de predikanten in zijn midden, een president en vice-president.

Den secretaris kunnen zij uit de predikanten in hun midden kiezen, of ook daarbuiten, maar in het laatste geval heeft hij slechts eene adviserende stem.

De secretaris wordt, bij onvoorziene afwezigheid, vervangen door een lid, hetwelk de bestuursvergadering daartoe aanwijst.

Ad all. 1, 2. Welke aanvullingen de bepalingen van deze all. naar onze meening noodig hebben, werd hierboven (blz. 29 v.) gezegd.

We moeten er verder op wijzen, dat niet wordt gezegd voor hoe lang de president en vice-president, en ook de secretaris worden gekozen. Waarschijnlijk wordt te dezen opzichte door de verschillende kerkbesturen verschillend te werk gegaan. Bedriegen wij ons niet, dan is het meest gebruikelijk, dat iemand die tot president of vice-president is benoemd, dat blijft zoolang zijn diensttijd duurt. Toch gebeurt het ook, dat een president wordt hérbenoemd, vóórdat zijn diensttijd is verstreken. Dat had althans plaats, toen Friesland in zijn najaarsvergadering van 1891 den heer M. E. v. d. Meulen herbenoemde tot president, ofschoon zijn driejarige zittingstijd eerst met het einde van 1892 verstreken zou zijn geweest.

Dewijl nu niet bepaald kan worden, dat de keuze voor drie jaren geschiedt, omdat het alleszins mogelijk is, dat iemand wordt gekozen, die geen drie jaar meer zitting heeft, en het wenschelijk is, dat op dit punt eenparigheid bestaat en de reglementaire onbepaaldheid wordt opgeheven, zoo zou aanbeveling verdienen, dat de verkiezing telken jare plaats had (evenals de Synode telken jare haren president en vice-president kiest) en wel op de najaarsvergadering voor den loop van het volgende jaar [1]), en dat all. 1, 2 luidden als volgt:

„Ieder provinciaal kerkbestuur kiest zich in zijne „November-vergadering, voor het volgende jaar, uit „de predikanten die alsdan in zijn midden zullen „zijn een president en een vice-president, alsmede „een plaatsvervanger voor den laatste voor het geval „dat diens zetel open mocht komen.

„In dezelfde vergadering wordt, mede voor het „volgende jaar, een secretaris en een secundus voor „hem benoemd, waarbij evenwel buiten den kring „gegaan kan worden van de predikanten die alsdan „in het bestuur zitting zullen hebben. Geschiedt „zulks, dan heeft de secretaris slechts eene advisee- „rende stem."

Ad al. 3. Meer dan hetgeen deze al. bevat, wordt door den wetgever niet bepaald ter voorziening in de gevallen, dat een of meer leden van het provinciaal kerkbestuur afwezig zijn op eene vergadering. Wel zeer onvolledig! Want wie het presidium waar moet nemen, als de president afwezig is; wie als vice-president moet fungeeren, wanneer deze óf afwezig is óf de plaats van den president moet innemen... niets daarvan! Dat wederom in het geheel niet over het oproepen van secundi wordt gesproken ter vervanging van niet opgekomen primi, merken wij slechts terloops op. Maar met nadruk willen wij hier nog eens constateeren, dat ons art. 49 geen grond hoegenaamd oplevert voor het heerschende gebruik om, bij tijdelijke ontstentenis of bij tusschentijds aftreden van den vice-president, het oudste lid van het kerkbestuur als zoodanig te doen optreden. Immers er wordt in het geheele art. van zulk een vervanging van vice-president door oudste lid met geen woord gerept!

---

1) Ook volgens het Reglement van 1816 moest althans de president (een vice-president kende dat Regl. niet) ieder jaar gekozen worden. Zie art. 17.

Er zijn dus met betrekking tot de vergaderingen van het provinciaal kerkbestuur soortgelijke bepalingen noodig als wij bij art. 47 ten aanzien van die des classicalen bestuurs hebben voorgeslagen, terwijl het ons wenschelijk voorkomt, 1° van die bepalingen ter zake afwezigheid op de vergaderingen een afzonderlijk art. te maken, 2° den inhoud van art. 50 aan dien van art. 49 te doen voorafgaan, in overeenstemming met de orde, gevolgd in de artt. 46 en 47.

In de afdeeling, die over het classicaal bestuur handelt wordt, nadat in artt. 41, 42 zijn samenstelling en de benoeming van zijn leden en hunne secundi is geregeld, achtereenvolgens bepaald: bij art. 43, wat den classicalen besturen is opgedragen; art. 44, wat zij tot dat einde doen; art. 45, dat zij bevoegd zijn tot schorsing van predikanten enz.; art. 46, wanneer en waar zij vergaderen; art. 47, hoe voorzien moet worden in het geval, dat een of meer leden afwezig zijn op een vergadering.

Deze volgorde drukt alleszins een logischen gedachtengang uit, en — ook ter wille der symmetrie — verdient het dus aanbeveling, dat in de afdeeling, die over het provinciaal kerkbestuur handelt, dezelfde orde wordt gevolgd. Ons art. 49 vinde dus lager zijn plaats.

ART. 50. De gewone vergaderingen worden gehouden drie malen 's jaars, op de eerste Woensdagen der maanden Mei, September en November. Zij kunnen echter worden uitgesteld, of vervroegd, indien de omstandigheden dit vereischen.

De president heeft het regt, en is, door twee leden hiertoe verzocht zijnde, verpligt, buitengewone vergaderingen te beschrijven.

De gewone vergaderplaatsen der Provinciale Kerkbesturen zijn:

voor	*Gelderland*,	*Arnhem;*
»	*Zuidholland*,	*'s Gravenhage;*
»	*Noordholland*,	*Amsterdam;*
»	*Zeeland*,	*Middelburg;*
»	*Utrecht*,	*Utrecht;*
»	*Friesland*,	*Leeuwarden;*
»	*Overijssel*,	*Zwolle;*
»	*Groningen*,	*Groningen;*

voor *Noordbrabant met*
Limburg, *'s Hertogenbosch;*
» *Drenthe*, *Assen.*

De Commissie voor de Waalsche Kerken zal vergaderen te 's Gravenhage, Amsterdam of Utrecht, of ter plaatse waar de Réunie vergadert.

Ad al. 2. Zie het opgemerkte bij art. 46.

Ad al. 4. De tegenwoordige tijd vervange den toekomenden. Voorts kome ook dit art., wegens het bij het vorige door ons opgemerkte, lager te staan.

ART. 51. Aan de Provinciale Kerkbesturen wordt, behalve het in art. 12 genoemde, opgedragen:

1°. het toezigt over de classen en derzelver besturen, ter handhaving der kerkelijke reglementen en verordeningen;

2°. het kennis nemen en beslissen van geschillen, welke in de Classicale Vergaderingen en Besturen, of tusschen dezelve, zijn ontstaan;

3°. de behandeling van geschillen en van zaken, behoorende tot de kerkelijke tucht, te weten in cas van appel, en ter eerster instantie, wanneer het misdrijven geldt, voor welke de kerke-orde afzetting eischt, of zaken, waarin de Classikale Besturen, of derzelver leden, als zoodanig, betrokken zijn;

4°. de benoeming van de leden der commissie van voordragt met secundi uit hunne leden of dezer secundi voor de keuze van Hoogleeraren in de Godgeleerdheid van wege de Nederlandsche Hervormde Kerk; het examineren van candidaten in de Godgeleerdheid en het toelaten tot de Heilige dienst, bij gunstigen uitslag van het onderzoek, alsmede het verleenen van ontslag aan predikanten uit hunne bediening, op daartoe ingediende aanvraag, of het voordragen daarvan aan de Synode in buitengewone gevallen;

5°. het waken en zorgen voor de Godsdienstige en kerkelijke belangen in geheel het provinciaal ressort, met name ook voor de provinciale weduwenbeurzen;

6°. het behandelen, en, zoo mogelijk, afdoen van zaken, welke betrekking hebben op de diakonie-administratie, voor zooverre zij bij de Classikale Besturen niet beslist kunnen worden. In het belang der administratie van kerkelijke goederen stellen zij zich, des noodig, in verband met het provinciaal collegie van toezigt;

7°. De erkenning van nieuwe gemeenten, de splitsing en het tot stand brengen van combinatiën en het nemen van noodige maatregelen tot het bepalen bij onzekerheid, het beslissen bij geschil of het veranderen bij noodzakelijkheid der grensscheidingen tusschen twee of meer gemeenten in hunne provincie, behoorende tot verschillende classicale ressorten, na de classicale besturen, de kerkeraden der betrokken gemeenten en andere belanghebbenden gehoord te hebben, in gemeen overleg met de Collegiën van toezigt, die de belanghebbende Administratiën hooren, en in geval van verandering onder goedkeuring der Synode, met kennisgeving van een en ander aan de Regering;

8°. het doen wat des kerkeraads is in de gevallen, bedoeld in Art. 18, in verband met de Artikels 9, 10, 14 en 38 van het Algemeen Reglement.

Ad al. 1. I. p. v. „wordt" leze men weer: „is".

Ad 3°. Voor de uitdrukking: „in cas van appel" en „ter eerster instantie" bezige men liever Hollandsche.

Voorts schijnt het woord „misdrijven" hier wel wat heel zwaarwichtig. Het Regl. voor Opz. en T. enz kent niet anders dan „verkeerdheden". Daardoor worde het woord „misdrijven" vervangen en alzoo ook dit *ἁπαξ λεγομενον* uit onze wetgeving verwijderd.

Ad 4°. „de benoeming.. enz." Onder het aan de provinciale kerkbesturen opgedragene vindt men niet vermeld het benoemen van de leden der Synode. Toch dient ook dit te worden vermeld, en het vindt het best zijn plaats in dit nr., waarin dan echter liever niet ook nog worde opgenomen het examineeren, verleenen van ontslag enz. Dit zijn zaken van gansch anderen aard, die een afzonderlijk nr. vragen Bij het examineeren van candidaten behoort bovendien genoemd te worden het houden van *colloquium doctum* met predikanten uit het buitenland.

„voor de keuze van Hoogleeraren... enz." Het Regl. op het Hooger Onderwijs enz. spreekt van „Commissie van voordracht voor de benoeming van... enz. Men betitele die Commissie ook hier zoo. Voorts behoeft hier niet vermeld te worden, dat de leden dier Commissie van Voordracht benoemd worden uit de leden der provinciale kerkbesturen en hunne secundi, want dat staat in het Regl. op het Hooger onderwijs enz.

Welke zijn de „buitengewone gevallen" waarin provinciale kerkbesturen predikanten tot ontslag voordragen aan de Synode? Nóch in het Regl op de Vacaturen nóch in dat voor Opz. en T. enz. wordt daarvan gewag gemaakt. Ook geven de Handelingen der Synode geen licht. De woorden: „alsmede het verleenen van ontslag... enz." zijn sedert 1 Maart 1866 aan nr. 4 toegevoegd. In 1864 nl werd naar gegeven aanleiding door de Synode, op voorstel van een harer leden, goedgevonden, dat in het Alg. Regl. de bevoegdheid der provinciale kerkbesturen zou worden omschreven om aan predikanten ontslag uit hun dienst te verleenen en den Secretaris verzocht de Synode daaromtrent van advies te dienen. Deze stelde toen voor, niet alleen om aan het slot van 4°. toe te voegen: „alsmede het verleenen van ontslag aan predikanten uit hunne bediening op daartoe gedane aanvraag", maar ook — zonder dat men van eenige redengeving daarvoor leest — de woorden: „of het voordragen daarvan aan de Synode in buitengewone gevallen". En zóó werd de toevoeging door de Synode voorloopig aangenomen, het volgende jaar gearresteerd en trad zij 1 Maart 1866 in werking.

Wij gissen voor het naast, dat men het oog gehad heeft op de bepalingen van het toenmaals vigeerend Reglement op het verleenen van ongevraagd ontslag. Volgens dat Regl. nl., dat van 21 Oct. 1848 dagteekende, verleende niet het provinciaal kerkbestuur ontslag aan een predikant van wiens ongeschiktheid tot verdere dienstwaarneming het na nauwkeurig onderzoek overtuigd was geworden, maar moest het van zijn bevind en oordeel bericht zenden aan de Synode, die dan verder en definitief handelde.

Genoemd Reglement is evenwel 1 Februari 1865 vervallen en vervangen door art. 37* van het Regl. op de Vacat., en naar de bepalingen van dát art. is 't het provinciaal kerkbestuur, dat eerst — *casu quo* — uitspraak doet, dat „de predikant behoort ontslagen te worden", en dan, als deze niet zelf het emeritaat aanvraagt, of als op een door hem ingesteld hooger beroep afwijzend is beschikt, eervol ontslag verleent. Van een „voordragen van ontslag aan de Synode" is dus nu niet langer sprake. Maar daarom meenen wij dan ook, dat de daarop betrekkelijke woorden aan het slot van ons nr. 4 behooren veranderd te worden.

Ad 7°. Vóór „het veranderen" zette men „en" i. p. v. „of", gelijk ook in art. 43, 7° staat.

Ad 8°. „het doen wat des kerkeraads is" zou in elk geval moeten wezen: „het doen van hetgeen des kerkeraads is"; maar in verband met hetgeen wij bij art. 18 opmerkten (zie boven blz. 49) valle dit geheele nr. weg.

ART. 52. Tot dat einde:

1°. corresponderen zij met alle kerkelijke besturen en collegien zonder uitzondering, en, waar zij het noodig achten, ook met alle burgerlijke en regterlijke, of met bijzondere personen;

2°. geven zij der Synode geregeld die berigten van hunne verrigtingen en zenden aan haar die verslagen der Classikale Besturen toe, welker mededeeling door de bestaande reglementen gevorderd of door hen zelve geraden mogt geacht worden.

ART. 53. Zij zijn bevoegd, predikanten, candidaten, ouderlingen en diakenen af te zetten, en aan emeriti het Heilig dienstwerk te verbieden.

ART. 54. In geval van verschil tusschen twee of meer Classikale Besturen hetwelk door het Provinciaal Kerkbestuur niet kan vereffend worden, of van verschil van eenig Classikaal Bestuur met het Kerkbestuur zelf, wordt de zaak ter beslissing aan de Synode gebragt.

Het tweemaal voorkomend woord „verschil" zou weer door

„geschil" vervangen moeten worden. Maar... welke zijn de geschillen tusschen twee of meer classicale besturen, die door het provinciaal kerkbestuur niet kunnen vereffend worden? Wanneer die classicale besturen tot eenzelfde provinciaal ressort behooren, dan moet het tusschen hen bestaand geschil gebracht worden voor het provinciaal kerkbestuur en dit moet een beslissing nemen (waarvan natuurlijk de in het ongelijk gestelde partij in hooger beroep kan gaan bij de Synode). Ressorteeren daarentegen de geschil hebbende classicale besturen onder verschillende provinciale kerkbesturen, dan moet het geschil, naar art. 70 van het Regl. voor Opz. en T enz., voor de Synode worden gebracht en is er van een al of niet vereffend kunnen worden door het provinciaal kerkbestuur geen sprake, om de eenvoudige reden dat het geschil niet voor dat bestuur gebracht wordt.

Verder spreekt ons art. van geschillen „tusschen eenig classicaal bestuur met het kerkbestuur zelf.' Maar zulke geschillen zijn bij het Regl. voor Opz. en T. enz. niet bekend. Wordt hier gedoeld op eenig besluit van het provinciaal kerkbestuur, waardoor een classicaal bestuur zich bezwaard gevoelt (wat natuurlijk voor kan komen), dan wijst art. 15 den weg dien dat classicaal bestuur heeft op te gaan.

Afgezien van al deze onregelmatigheden in het art., komt het ons in zijn geheel gansch overbodig voor, dewijl bij art. 51 sub 3°, in verband met het Regl. voor Opz. en T. enz., voldoende voorzien wordt in de gevallen die hier bedoeld kunnen zijn.

HOOFDSTUK III.

Het Kerkelijk Bestuur over al de Gemeenten te zamen.

Dit Hoofdstuk handelt in zijne eerste Afdeeling over de Synode, en in zijn tweede over de Synodale Commissie. Over die beiden vooraf enkele opmerkingen.

Leest men het Reglement van 1816, met name zijne tweede Afdeeling, die ten opschrift heeft: „Van het Synode" (artt. 16 vv.), dan verkrijgt men zeer bepaald den indruk, dat de wetgever de Synode niet beschouwt als een permanent bestuurscollege, maar veeleer als een vergadering, die éénmaal 's jaars gehouden wordt om de algemeene belangen van de Nederlandsche Hervormde Kerk te behartigen. Zoo sprak hij in art. 17 van leden, die verhinderd zijn „zich naar het Synode te

begeven"; van predikanten die „naar het Synode worden gecommitteerd"; van hoogleeraren, die „het Synode bijwonen" enz. Vooral komt hier in aanmerking de bepaling, dat de — door den Koning benoemde — President en Vice-president van het Synode „slechts gedurende de zitting fungeren".

Het gevolg hiervan was, dat van hetgeen in de Synodale vergaderingen besloten werd de uitvoering, of van hetgeen zij meenden dat te onderzoeken was het onderzoek en het naar aanleiding daarvan uittebrengen advies aan onderscheidene commissiën werd opgedragen, tot welke commissiën meestal de „vaste" secretaris behoorde, die er in den regel ook wel de ziel van uitgemaakt zal hebben.

Het werd intusschen allengs duidelijker gevoeld en ten jare 1827 in een voorstel van den toenmaligen president en secretaris der Synode ampel betoogd, hoe „onvoegzaam het is, dat op die wijze de Nederlandsche Hervormde Kerk slechts veertien dagen in het jaar door de Synode wordt gerepresenteerd en voor het overige het gansche jaar door zonder eenige vertegenwoordiging is"; hoe „meermalen tusschentijds aan den heer Directeur-Generaal voor de zaken der Hervormde Kerk zaken voorkomen, die afdoening vorderen, maar, omdat er geene Synode bestaat, niet afgedaan kunnen worden"; hoe er „geen enkel toezigt bestaat, dat de door de Synodale vergadering genomen besluiten ook werkelijk worden uitgevoerd"; hoe „de Synode meermalen belangrijke zaken wel kan beginnen te behandelen, maar om den korten duur harer vergaderingen niet kan afdoen, zoodat die zaken, hoe noodzakelijk ook hare voleinding of invoering zij, tot een volgend jaar stil moeten blijven staan", enz. Daarom besloot de Synode in dat jaar den Directeur-Generaal eerbiedig te verzoeken, aan Z. M. den Koning eene voordracht te doen ter verkrijging van eene Algemeene Synodale Commissie der Nederlandsche Hervormde Kerk, welker aard en attributen zij tevens in den vorm van een zestiental voorgestelde artikelen omschreef.

Ten gevolge daarvan werd werkelijk bij Koninklijk Besluit van 26 November 1827 zulk eene Algemeene Synodale Commissie ingesteld, die volgens de Artikelen van dat Besluit — bij welke artt. intusschen, zonder eenige voorkennis of raadpleging van de Synode, hier en daar sterk was afgeweken van de door haar voorgestelde — de belangen der Kerk zou waarnemen wanneer de Synode niet vergaderd was, voor de uitvoering der kerkelijke reglementen en Synodale besluiten zou waken, van al hetgeen zij verrichtte jaarlijks rapport zou doen aan de Synode, om het aan hare goedkeuring te onderwerpen, enz. Zij bestond uit

zeven leden, nl. den president en den secretaris der Synode en nog vijf andere, welke allen door den Koning werden benoemd.

Deze Commissie mocht evenwel geenszins een wezenlijke vertegenwoordiging van de Kerk heeten. Zij was toch door den Koning ingesteld en hare leden werden voortdurend door den Koning benoemd, gelijk zij ook van hém haar mandaat had ontvangen.

Naar bijzondere aanleiding werd, na eenige jaren, het wenschelijke gevoeld, dat er eene door de Synode op te richten permanente Commissie van vertegenwoordiging der Nederlandsche Hervormde Kerk tot stand mocht komen. En toen nu de Regeering in eene Ministeriëele Dispositie van 1 Juli 1842 duidelijk had verklaard, dat „alle veranderingen in de bestaande „Kerkorde voortaan alleen van de Kerk kunnen uitgaan, en dus „derzelver Hoogste Vergadering uitsluitend bevoegd is, om, indien „zulks noodig mogt bevonden worden, volgens de bestaande „Reglementen de vereischte maatregelen te nemen; of ook, wan„neer het belang der Kerk veranderingen dier Reglementen „vordert, daartoe na rijp beraad en wettig kerkelijk overleg te „besluiten, buiten eenigen invloed der Hooge Regering, die, „wanneer hare bekrachtiging daarop vervolgens gevorderd werd, „alleen zou hebben toe te zien, dat daarbij niets toegelaten wierd, „strijdig met de Grondwet of met de rust en veiligheid van den „Staat", werd door de Synode eene Algemeene Synodale Commissie ingesteld, welke de bestaande van 1827 verving, of — misschien beter gezegd — waarin deze zich oploste, maar die nu van zuiver kerkelijken oorsprong was, in zooverre althans, dat haar moderamen zou bestaan uit den president, den vicepresident en den secretaris der Synode en hare overige zes leden door de Synode werden benoemd, welke laatste ook eene Instructie voor haar vaststelde, die bij Besluit van 24 Januari 1845 de Koninklijke sanctie verkreeg.

Van deze Instructie — welker reglementaire wettigheid betwijfeld zou kunnen worden, aangezien zij (één enkel art. uitgezonderd) niet, gelijk toch art. 15 van het toenmalig Algem. Regl. voorscheef, vooraf aan de provinciale kerkbesturen was toegezonden om er hunne consideratiën op in te winnen — is later de hoofdinhoud opgenomen in ons tegenwoordig Algem. Regl., en wel als tweede Afdeeling van zijn derde Hoofdstuk.

Wat nu de eerste Afdeeling aangaat, die over de Synode handelt, zoo bespeurt men hier en daar vrij duidelijk, dat de wetgever van 1852 zich nog niet geheel heeft kunnen losmaken van de oude opvatting van de Synode als eene verga-

dering. Het blijkt o. m. daaruit, dat hij reeds in het tweede art. dat hij over de Synode heeft (art. 56, zooals het nl. luidde vóór de bijna algeheele vernieuwing die het 31 Maart 1875 heeft ondergaan) de Synode vereenzelvigt met Synodale vergadering, blijft spreken van benoemd worden „tot het bijwonen der Synodale vergadering", en ook verder het woord „Synode" nu eens in den zin van bestuurscollege, dan weer in dien van vergadering gebruikt, alsook daaruit, dat er meermalen gesproken wordt van het „afvaardigen" van predikanten of ouderlingen naar de Synode, wat toch eigenlijk niet juist is, aangezien men wel naar een vergadering wordt „afgevaardigd", maar in een bestuur wordt „benoemd".

Trouwens, daartoe droeg zeker wel eenigszins de omstandigheid bij, dat de leden der Synode voor niet langer dan één jaar werden benoemd. Met 31 Mei 1875 evenwel werd ook voor de leden van het hoogste kerkbestuur het stelsel van driejarige zitting ingevoerd en traden, in verband daarmede, zeer belangrijke wijzigingen in werking van eenige op de Synode betrekking hebbende bepalingen. Zoo spreekt nu art. 56 niet meer van „benoemd worden tot het bijwonen der Synodale vergadering" of van „belet worden zich naar de Synode te begeven" en wat dies meer zij. Zoo is eene 2e al. van art. 59, die luidde: „Tot eene buitengewone Synode worden de leden der laatste Hooge Kerkvergadering zamengeroepen", nu weggevallen, wijl bij het stelsel van driejarige zitting voor zulk eene bepaling geen reden meer bestaat, enz. Altegader wijzigingen, waarbij men duidelijk toonde uit te gaan van het juiste denkbeeld: de Synode is een bestuurslichaam, waarvan de leden voor drie jaren worden benoemd en jaarlijks voor een derde deel aftreden, en dat dus een permanent college is.

Nu behoort dan ook in de overige artikelen iedere uitdrukking vermeden te worden, die nog aan de Synode anders dan aan een college zou kunnen doen denken, en het woord „Synode" dus niet meer gebruikt te worden in den zin van „Synodale vergadering". 1)

Wat de tweede Afdeeling van het derde Hoofdstuk betreft,

---

1) Hiermede hangt samen, dat het niet juist is te spreken van „de Synode van dit of dat jaar". Want de Synode is een voortdurend bestaand lichaam, welks leden wel afwisselen, maar dat daarom niet ophoudt één en hetzelfde lichaam te zijn. Die identiteit der Synode als lichaam in de onderscheidene jaren waarin zij vergadering houdt mag niet worden voor-

die over de Synodale Commissie handelt, zoo doen zich hier de gewichtige vragen voor: Wat is het eigenlijk karakter van die Commissie, en welke is hare verhouding tot de Synode?

Bij art. 4 (blz. 10) betoogden wij, dat de Synodale Commissie een besturend lichaam moet heeten, en dat zij daarom ook in dat art. behoort genoemd te worden. Wil dat nu zeggen, dat zij een kerkelijk bestuur is in geheel gelijken zin als de vier andere daar genoemde: kerkeraad, classicaal bestuur, provinciaal kerkbestuur, Synode? Meermalen is de vraag naar haar karakter en de plaats die zij inneemt aan de orde geweest, maar ook meermalen in verschillenden zin beantwoord. Bij de behandeling b.v. van de Ontwerpen, waaruit ons tegenwoordig Algem. Regl. is voortgekomen, wordt gesproken van „den aard der Synodale Commissie als niet-besturend lichaam; wordt als „aangenomen" vermeld, dat zij geen besturend karakter heeft (Handd., Syn. 1850, blzz. 388, 390, 394, 402). Ja, in 1851 „beslist" de Synode, dat de Synodale Commissie „blijvend als eene Commissie zal worden beschouwd" (Handd., blz. 306). Maar in 1857 deelt de Synodale Commissie aan de Synode mede, dat zij, naar bijzondere aanleiding, aan drie harer leden een onderzoek naar hare bevoegdheid had opgedragen; dat die leden als hunne „overtuiging hadden uitgesproken, dat „de Synodale Commissie „wel in art. 4 niet wordt genoemd, maar toch onder de be„sturen gerekend moet worden, want dat haar bij art. 66 de „belangen der Kerk zijn opgedragen, wanneer de Synode niet „vergaderd is, zoodat zij in de plaats treedt van dit be„stuur, hetwelk ook blijkt uit art. 70, 6° [dat toen luidde: „Aan de Synodale Commissie is opgedragen de behandeling van „spoedvorderende zaken, welke tot de bevoegdheid der Synode „behooren], gelijk zij ook volgens art. 14 [zooals het nl. toen „luidde] in de plaats komt van de Synode... enz." Met deze beschouwing verklaarde de Synodale Commissie, dat zij zich had vereenigd; en wat door haar op grond daarvan was verricht, werd door de Synode goedgekeurd (Handd., blz. 143; Bijl. B, blz. 55—57).

Wil men een oordeel vernemen, waarbij deze beschouwing op de hoogste spits wordt gedreven, men leze een advies van Mr.

---

bijgezien. Men kan dus spreken van „de Synodale vergadering van dit of dat jaar", maar mag niet zeggen: „de Synode van dit of dat jaar" (gelijk men immers ook niet zegt: „Het provinciaal kerkbestuur van dit of dat jaar!). Dr. J. K. Koch noemde dat eens terecht eene „kerkrechtelijke ketterij". Handd. Syn., 1893, blz. 495.

C. J. v. Heusden, Handd., 1854, Bijl. B, blz. 7 vv., die zelfs o. a. beweert, dat de Synode niet is een permanent bestuur, maar slechts eene vergadering, maar de Synodale Commissie een geheel op zich zelf staand lichaam is, dat *suâ auctoritate* handelt.

Daarentegen vernemen wij weer uit de Handd. van 1863, dat er meer dan één provinciaal kerkbestuur is, dat de Synodale Commissie niet houdt voor een kerkelijk bestuur (blzz. 115—117).

Gelijk men ziet, is op dit punt de eenstemmigheid ver te zoeken. Wij voor ons zouden meenen, dat aan de Synodale Commissie wel degelijk een besturend karakter moet worden toegekend, ja toegekend wordt bij het Algem. Regl. Immers, zijn aan de Synode naar artt. 55 en 64 de algemeene belangen der gemeenten toevertrouwd, naar art. 66 worden die belangen, als de Synode niet vergaderd is, „in haren naam" waargenomen door de Synodale Commissie. Maar daaruit volgt tevens terstond, dat zij geen kerkelijk bestuur is in geheel gelijken zin als de vier bij art. 4 genoemde, zoodat zij in de rij der bestuurscolleges hare eigene plaats zou hebben, en wel tusschen de provinciale kerkbesturen en de Synode. Neen, zij is geen volkomen zelfstandig lichaam, handelt niet altijd *suâ auctoritate*, maar is en blijft een Commissie van de Synode. Deze is — doorgaans — hare lastgeefster en heeft als zoodanig de natuurlijke bevoegdheid om van hare werkzaamheden sommige wel en andere niet aan haar over te dragen. Zelfs kent het Reglement bepaald aan de Synode bevoegdheden toe, die zij even bepaald aan de Synodale Commissie ontzegt; maar ook omgekeerd heeft de Synodale Commissie reglementaire bevoegdheden die de Synode mist. Het is niet te ontkennen, dat daardoor de Synodale Commissie een eenigszins tweeslachtig karakter verkrijgt, daar zij in sommige opzichten onder de Synode staat, als uitvoerster van wat deze haar in last geeft en als aan haar verantwoordelijk voor hare verrichtingen, in andere gevallen geheel zelfstandig handelt, b.v. waar zij als rechter van cassatie optreedt, en weer in een ander opzicht boven de Synode schijnt te staan, als die alleen door haar tot eene buitengewone vergadering kan worden samengeroepen. Maar dat schijnt moeilijk te vermijden en zal ook geen bezwaar opleveren, wanneer alles slechts nauwkeurig wordt omschreven. Het Reglement behoort de noodige waarborgen te geven tegen onzekerheid, willekeur en misbruik van macht.

EERSTE AFDEELING.

De Synode.

ART. 55. De algemeene belangen der gemeenten, behoorende tot de Nederlandsche Hervormde Kerk, zijn toevertrouwd aan de Algemeene Synode, die de Kerk vertegenwoordigt en voor haar in regten optreedt.

Voor „Algemeene Synode" zetten wij eenvoudig „Synode" (zie blz. 10).

ART. 56. De Synode is zamengesteld uit dertien predikanten en zes ouderlingen, afgevaardigd door de Provinciale Kerkbesturen en de Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken.

De Kerkbesturen, wier ressorten meer dan 150 predikantsplaatsen bevatten (Gelderland, Zuidholland, Noordholland, Friesland en Groningen), benoemen elk twee leden, en wel òf twee predikanten òf één predikant en één ouderling, in dier voege, dat zij gezamenlijk zeven predikanten en drie ouderlingen afvaardigen. De overige Kerkbesturen (Zeeland, Utrecht, Overijssel, Noordbrabant met Limburg, Drenthe en de Commissie voor de zaken der Waalsche Kerken) benoemen elk één predikant en bovendien gezamenlijk bij beurtwisseling drie ouderlingen. De afvaardiging van ouderlingen heeft plaats volgens een tweevoudigen rooster, door de Algemeene Synodale Commissie naar de in dit art. gevolgde orde opgemaakt.

De Kerkbesturen bepalen zich in hunne keuzen tot hun eigen ressort en gedragen zich daarbij naar art. 5. Zij benoemen de leden der Synode en hunne secundi in hunne voorjaarsvergadering voor den tijd van drie jaren.

Jaarlijks treedt een derde, of zoo na mogelijk een

derde der leden zoo van de predikanten als van de ouderlingen af, volgens een rooster, die de eerste maal bij het lot wordt opgemaakt. De leden, die in den loop van hun diensttijd het provinciaal ressort metterwoon verlaten, worden door hunne secundi vervangen.

Behalve de gewone leden hebben ter Synode zitting:

met adviserende stem de Secretaris der Synode en de Quaestor-generaal, welke laatste alleen die vergaderingen bijwoont, waarin geldelijke aangelegenheden worden behandeld;

met praeadviserende stem twee Hoogleeraren, door den Secretaris der Synode naar vasten rooster, mits uit verschillende Universiteitsteden, telkens voor één jaar op te roepen en bij ontstentenis door hunnen ambtgenoot in dezelfde stad te doen vervangen.

De secretaris, van de benoeming der afgevaardigden met hunne secundi kennis bekomen hebbende, zal eene naamlijst van de leden der vergadering aan elk van dezen doen toekomen, met aanwijzing van den oudsten in diensttijd onder de afgevaardigde predikanten.

Ad al. 1. I. p. v. „afgevaardigd" zette men „benoemd", gelijk ook verder in dit — en meer dan één volgend — art. i. p. v. „afvaardiging, afvaardigen enz.": „benoeming, benoemen enz." Na „ouderlingen" worde ingevoegd: „(of oud-ouderlingen)".

Ad al. 2. „volgens een tweevoudigen rooster . . . enz." Dat en hoe die rooster door de Synodale Commissie is opgemaakt, behoeft, nu hij er eenmaal is, niet meer te worden vermeld — gelijk het trouwens ook niet gezegd wordt van den rooster, in de 4e al. genoemd. Hoe volgens dien dubbelen, sedert 1875 gevolgd wordenden rooster de benoeming — en ook de aftreding — van predikanten en ouderlingen plaats heeft, wordt hieronder aangewezen. Voor de vijf groote kerkbesturen komen na elke vijftien, voor de zes kleine na elke twaalf jaren dezelfde benoemingen terug (p. beteekent predikant en o. ouderling.)

	1895	'96	'97	'98	'99	1900	'1	'2	'3	'4	'5	'6	'7	'8	'9	10	'11	'12
Gelderland	p. o.	p. o.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.
Zuid-Holland . . .	p. o.	p. p.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.
Noord-Holland. . .	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. o.	p. o	p. o.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.
Friesland	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. p.	p. o.
Groningen	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. p.	p. p.	p. p.	p. o.	p. o.	p. o.	p. o.	p. o.	p. o.
Zeeland	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.
Utrecht	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.
Overijssel	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.
Noord-Brab. m. Limb.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.
Drenthe	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.
Waalsche Kerken . .	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.	p.	p.	p.	p. o.	p. o.	p. o.

Ad al. 3. De inhoud der eerste zinsnede is door ons bij art. 5, al. 5 opgenomen. Volgens de tweede zinsnede — waarvan de slotwoorden „voor den tijd van drie jaren" overbodig zijn, als komende het daarmeê gezegde reeds in art. 5, al. 2 voor — zouden geen leden of secundi-leden voor de Synode mogen benoemd worden in een andere vergadering dan die op den 1en Woensdag van Mei. Toch zijn er onderscheidene gevallen denkbaar, waarin dat een hinderlijke belemmering is. Een lid der Synode kan tusschentijds aftreden en geen secundus hebben; of ook een secundus, die voor den tusschentijds afgetreden primus lid geworden is, kan zelf vóór het eind van den driejarigen diensttijd aftreden; ook kan een in de Mei-vergadering benoemde bedanken en daarvan het bericht eerst inkomen, nadat de vergadering is uiteengegaan, dan moet de benoeming van een ander kunnen geschieden in een buitengewone vergadering (gelijk het kerkbestuur van Overijsel in 1895 deed, zie boven, blz. 21). Daarom leze men al. 3 aldus:

„De gewone benoeming van de leden der Synode „en hunne secundi geschiedt door de provinciale „kerkbesturen in hunne vergadering van Mei. Be„noemingen, ter vervulling van tusschentijds opengevallen of openvallende plaatsen of ook om andere „redenen noodig, kunnen ook in de vergadering van „September of November, of in eene buitengewone, „plaats hebben."

Ad al. 4. Dat jaarlijks aftreding van een derde plaats heeft, is reeds vroeger, bij art. 5, gezegd. Hier kan de vermelding volstaan, dat zij volgens vasten rooster geschiedt.

De tweede zinsnede behoort alleen te vermelden, dat de daar bedoelde leden — ook hunne secundi moeten worden genoemd — tusschentijds aftreden. Dat de leden dan door hunne secundi worden vervangen, spreekt van zelf. Men leze de zinsnede daarom als volgt:

„Wie in den loop van den diensttijd, waarvoor het „provinciaal kerkbestuur hem tot lid of secundus be„noemde, het ressort van dat kerkbestuur metterwoon „verlaat, houdt daarmede op lid of secundus te zijn."

Ad al. 5. „Behalve de gewone leden." Hier worden de leden bedoeld, van welke in de vier voorgaande all. sprake is. De uitdrukking is echter niet juist. Want *vooreerst* kent het Regl. geen buitengewone leden van de Synode — gelijk trouwens

ook niet van eenig ander kerkelijk bestuur —; en *ten andere* bedoelt de wetgever met „gewone" leden van eenig bestuurscollege die welke niet tot het moderamen behooren (art. 6, all 2 en 3).

„ter Synode". Hier wordt „Synode" in den zin van Synodale vergadering gebruikt, wat wij zagen dat liever nagelaten moet worden. Ook mag met deze 5e al. wel een nieuw artikel beginnen, want in all. 1—4 is alles gezegd wat tot de samenstelling der Synode als lichaam behoort, maar deze 5e al. handelt over de vergaderingen die de Synode houdt. En van die vergaderingen zijn de secretaris, de Quaestor-Generaal en de hoogleeraren leden; maar zij zijn geen leden van het bestuurscollege dat Synode heet: immers zouden zij dan ook drie jaren zitting hebben en dus na drie jaren moeten aftreden.

Bovendien achten wij het, om in overeenstemming te blijven met de volgorde, die in de tweede Afdeeling van Hoofdstuk II („Het classicaal bestuur") is in acht genomen, en die wij evenzeer voor de derde („Het provinciaal kerkbestuur") aanbevalen, passend, dat ook in de afdeeling die over de Synode handelt, éérst geregeld wordt wat tot haren werkkring behoort en dán alles wat op hare vergaderingen betrekking heeft. Daarom vinde wat in art. 56 als 5e al. voorkomt, lager zijn plaats, evenwel in hier en daar gewijzigden vorm.

Wij zeiden nl. reeds, dat de uitdrukkingen: „ter Synode" en „gewone leden" verwerpelijk zijn. Voorts, met „die vergaderingen" welke de Quaestor-Generaal bijwoont, worden bedoeld zittingen, want door eene vergadering der Synode wordt verstaan haar samenzijn gedurende eenige weken wanneer het eene gewone, en gedurende eenige dagen wanneer het eene buitengewone betreft. En een vergadering bestaat dus uit zittingen. Maar nu dient ook het woord „zitting" aan het begin der al. door eene andere uitdrukking vervangen te worden.

In de zinsnede, die over de hoogleeraren handelt, zette men i. p. v. „universiteitsteden" en „stad" liever: „universiteiten" en „universiteit". Eindelijk worde na „ontstentenis" ingevoegd: „of verhindering"; want „ontstentenis" van een hoogleeraar beteekent, dat hij er niet is, dat zijn leerstoel vacant is; en het is wel degelijk het gebruik, dat, ook wanneer een hoogleeraar verhinderd is de vergadering der Synode waartoe hij volgens den rooster werd opgeroepen te komen bijwonen, zijn ambtgenoot hem vervangt. Al. 5 zouden wij nu — als afzonderlijk artikel — aldus willen lezen:

„Behalve de leden, bedoeld in art. 56, nemen „aan de vergaderingen der Synode deel:

„met adviseerende stem de secretaris der Synode „en de Quaestor-Generaal, welke laatste alleen die „zittingen bijwoont, waarin geldelijke aangelegenheden „worden behandeld;

„met praeadviseerende stem twee hoogleeraren, „door den secretaris der Synode naar vasten rooster, „mits aan verschillende universiteiten werkzaam, tel- „kens voor één jaar op te roepen en bij ontstentenis „of verhindering door hunnen ambtgenoot aan dezelfde „universiteit te vervangen.”

De bedoelde rooster der op te roepen hoogleeraren is als volgt:

1895	Prof. E. H. v. Leeuwen, Utrecht.	Prof. E. F. Kruyff, Groningen.
1896	„ J. Offerhaus, Leiden.	„ T. Cannegieter, Utrecht.
1897	„ J. Reitsma, Groningen.	„ M. A. Gooszen, Leiden.
1898	„ E. H. v. Leeuwen, Utrecht.	„ E. F. Kruyff, Groningen.
	enz.	enz.

Ad al. 6. Ook deze al. vinde om bovenvermelde reden lager hare plaats en wel als 2e al. van het nieuwe art. dat den inhoud van al. 5 bevat. De toekomende tijd worde door den tegenwoordigen vervangen.

ART. 57. De Synode kiest zich uit de predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk haren *vasten secretaris*, die met der woon gevestigd zal zijn te *'s Gravenhage* of in den omtrek. Zijn *secundus* wordt benoemd voor drie jaren. Deze zal, bij aftreden van den secretaris, diens werkzaamheden waarnemen, tot dat een nieuwe secretaris, door de eerstvolgende Synode te benoemen, zijne betrekking zal hebben aanvaard.

Nopens het regt, den pligt, de toelaag en het ontslag van den secretaris zal door de Synode bij bijzondere overeenkomst en instructie nadere bepaling worden gemaakt, waarvan afschrift aan den *secundus* zal worden overgelegd.

Ook benoemt zij, bij voorkeur uit de leden der kerk-

gemeente te *Amsterdam*, eenen *quaestor* met zijnen *secundus*, voor onbepaalden tijd. Over hunne continuatie zal de Synode jaarlijks hare gedachten uitspreken. Hunne regten en pligten worden in eene bijzondere instructie omschreven.

Ad al. 1. „vasten secretaris". Daardoor moet, volgens verklaring der Synode in 1851 (*Handd.*, blz. 330) verstaan worden, dat „de secretaris, ofschoon daarom niet buiten het bereik van te geven ontslag, wanneer wangedrag of plichtverzuim of erkende onbekwaamheid daartoe nopen, niet te beschouwen is als een benoemde wiens dienst op bepaalden tijd is geëindigd."

De secundus van den secretaris pleegt diens werkzaamheden ook waar te nemen, wanneer hij óf door ziekte verhinderd óf voor eenigen tijd van huis is En zulks geheel terecht. Maar het worde dan ook vermeld! Nog leze men in deze zelfde zinsnede i. p. v. „door de eerstvolgende Synode" liever, gelijk bedoeld wordt: „ter eerstvolgende Synodale vergadering".

Ad al. 2. Het woord „toelaag" dunkt ons hier minder juist. Het doet denken aan iets wat aan de gewone bezoldiging wordt toegevoegd, er bij wordt „toegelegd". Liever: „bezoldiging".

Ook is „nadere bepaling" misplaatst, wijl er nog van geen bepaling gesproken is. Eindelijk bezige men voor „nopens" het juistere „omtrent", en make, zoo in deze als in de vorige en volgende al. de toekomende tijd voor den tegenwoordigen plaats.

Ad al. 3. „eenen quaestor". Wat is eigenlijk diens titel? Hier wordt hij eenvoudig quaestor genoemd. Reeds in art. 65 evenwel heet hij Quaestor-Generaal, gelijk hij ook betiteld wordt in het Reglement op de Kosten voor het Bestuur en in vele andere, nu eens mét en dan weer zónder de bijvoeging „der Algemeene Synode". Intusschen mag die benaming „Quaestor-Generaal der Algemeene Synode" niet juist heeten, want hij beheert niet de fondsen der Synode, maar die der Kerk. En gelijk men vroeger verkeerdelijk sprak van den „quaestor van het classicaal bestuur", welke uitdrukking 15 Januari 1885 terecht in onze reglementen plaats gemaakt heeft voor „classicale quaestor" of „quaestor der classis", zoo spreke men ook nu niet meer van den „Quaestor-Generaal der Synode", maar noeme men den bedoelden ambtsdrager — en noeme ook hij zich — „Quaestor-Generaal van de Nederlandsche Hervormde Kerk".

In de tweede zinsnede kieze men voor „continuatie" eene Hollandsche uitdrukking. Voorts schreven wij daar: „hare ge-

dachten". Zóó leest men nl. in het Algemeen Reglement, zooals het bij Besluit van Z. M. dd. 23 Maart 1852 is bekrachtigd en bij Ministeriëele circulaire den 29en Maart d. a. v. aan de Kerk is toegezonden, en waarin men dus wel de officiëele lezing zal mogen zien. Echter had de redactie van het Algem. Regl., zooals zij 9 Sept. 1851 door de Synode was gearresteerd: „haar goedachten" (Handd., blz. 554). En dat heeft ook reeds Bruna in zijne uitgave der Reglementen van 't jaar 1860 en ook van 1863. Evenzoo de heeren Douwes en Feith in hun Kerkelijk Wetboek van 1879. De heer L. Overman heeft in den zevenden druk van zijne „Reglementen voor de Ned Herv. Kerk": „haar gedachten" (waarschijnlijk eene over 't hoofd geziene fout van den zetter, die in het tweede woord de o wegliet; want in de volgende drukken staat: „haar goedachten"). Het schijnt dus, dat de achtereenvolgende uitgevers van ons Algem. Regl. „hare gedachten" voor eene drukfout in de officiëele redactie hebben aangezien en gemeend die woorden, in overeenstemming met het door de Synode bedoelde, te mogen veranderen in „haar goedachten", wat trouwens ook de gedachte van den wetgever zuiverder weergeeft.

ART. 59. De gewone Synodale Vergadering wordt, éénmaal 's jaars, te *'s Gravenhage* gehouden, aanvangende op den derden Woensdag van de maand Julij. Deze tijdsbepaling kan niet worden veranderd, noch eene buitengewone vergadering der Synode beschreven dan door de Synodale Commissie.

ART. 60. De Synode begint telken jare hare werkzaamheden met, onder leiding van den oudsten in diensttijd der afgevaardigde predikanten, uit dezen voor zich een president en vice-president, met plaatsvervanger, te verkiezen.

„der afgevaardigde". Liever: „der aanwezige"; want het zou kunnen gebeuren, dat de oudste der „afgevaardigde" predikanten niet ter vergadering aanwezig was.

„met plaatsvervanger". Liever duidelijkheidshalve: „alsook voor den laatste een plaatsvervanger."

Voorts behooren deze artt. 59 en 60 hare plaats lager te hebben, als betrekking hebbende op de vergaderingen der Synode.

Bovendien moet dan, gelijk dat ook t. a. v. de vergaderingen der classicale besturen en der provinciale kerkbesturen geschiedt of door ons werd voorgeslagen (bij artt. 47 en 49, blzz. 71 v., 76), voorzien worden in de gevallen, dat in het algemeen eenig lid der Synode of in het bijzonder eenig lid van haar moderamen afwezig is. In het eerste geval worde voorgeschreven, dat zoo spoedig mogelijk de secundus van het verhinderde lid wordt opgeroepen; in het tweede, dat de plaats van den afwezigen president door den vice-president, en die van dezen — zoowel wanneer hij als president optreedt als wanneer hij zelf afwezig is — door zijn plaatsvervanger wordt ingenomen, en dat in beide gevallen de vergadering een secundus-plaatsvervanger benoemt. [1]) Ingeval president en vice-president beiden afwezig mochten zijn, zal de plaatsvervanger des laatsten als president en zijn secundus als vice-president dienen op te treden. Er is echter bezwaar tegen om, als iemand slechts verhinderd is één of meer zittingen bij te wonen, hem telkens door zijn secundus te doen vervangen; weshalve het 't best zal zijn daaromtrent de Synodale vergadering te doen beslissen.

ART. 61. Bij de Synode berust de hoogste wetgevende, regtsprekende en besturende magt, onder de verschillende waarborgen in dit Algemeen Reglement en in bijzondere reglementen vastgesteld.

Het woord „Algemeen" kan als overbodig wegvallen.

ART. 62. De Synode stelt de reglementen vast, welke voor de geheele Kerk verbindend zijn.

Zij zendt elk door haar voorloopig aangenomen reglement aan de Provinciale Kerkbesturen en Classicale Vergaderingen, om er hunne consideratiën op in te winnen. De Synode neemt in hare vergade-

---

1) Zoo kon in 1895 de vice-president de laatste zittingen der Synode niet bijwonen. Zijn secundus werd bijtijds opgeroepen en verving zijn primus gedurende diens afwezigheid als gewoon lid. De plaatsvervanger van den vice-president trad nu als vice-president op, en op voorstel van den president werd voor den verderen duur der vergadering een secundus van den vice-president [d. w. z. van den als vice-president opgetreden plaatsvervanger] benoemd. *Handd.*, blz. 415.

ring van het volgende jaar kennis van deze consideratiën en maakt daarvan naar eigen oordeel gebruik. Indien zij besluit, dat het Reglement behoort te worden vastgesteld, met of zonder verandering, onderwerpt zij het aan de hoofdelijke stemming van de leden der Provinciale Kerkbesturen met dien verstande, dat in de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, vier leden hunne stem uitbrengen, en wel de drie predikanten en de ouderling die de oudste in zitting zijn. Tenzij de meerderheid der gezamenlijke leden, die hunne stem uitbrengen, zich tegen verklaart, wordt zoodanig reglement, als finaal aangenomen, door de Algemeene Synodale Commissie uitgevaardigd. Met veranderingen in de bestaande reglementen wordt evenzoo gehandeld.

De tegenwoordige redactie van dit art. is 31 Maart 1875 voor eene vroegere in de plaats gekomen in verband met onderscheidene ingevoerde wijzigingen t. a. v. het kerkbestuur, maar ook om die vorige redactie te verduidelijken, want er was over haar beteekenis in den laatsten tijd groot verschil van meening openbaar geworden, ja vrij heftige strijd gevoerd. [1]) Toch mag de tegenwoordige redactie niet volstrekt onberispelijk heeten.

Ad al. 1. Dat de Synode de algemeen verbindende reglementen vaststelt, is reeds bij art. 12 gezegd. Hier worde alleen de wijze geregeld, waarop zij dat doet en dus hare in het vorig art. genoemde wetgevende macht uitoefent — waarom wij ook bij art. 12 verwijzing naar dit art. 62 voorsloegen.

Ad al. 2. Bij die regeling nu mag wel begonnen worden met het begin, en dat is het ontwerpen van een reglement (of

---

1) Het gold daarbij de vraag, of de Synode een wetsbepaling, die ten vorigen jare voorloopig was aangenomen en waarop de consideratiën der Kerk gevraagd en ingekomen waren, na kennisneming van die consideratiën in elk geval moest vaststellen, dan of zij bevoegd was, zulks noodig achtend, haar in te trekken of ter zijde te leggen. Tal van brochures, couranten tijdschriftartikelen zagen daarover het licht, waarvan de belangstellende lezer eene bespreking kan vinden in de *Vaderlandsche Letteroefeningen*, jaargang 1871.

reglementsverandering). Het maakt inderdaad een zonderlingen indruk, in art. 62 eerst te lezen, dat de Synode de reglementen vaststelt, daarná een en ander beschreven te zien dat aan die vaststelling vooraf moet gaan, en dan nog eens die vaststelling, of liever het besluit dat zij behoort te geschieden, vermeld te vinden.

Dat voorts, volgens de tweede zinsnede van deze al., de Synode van de consideratiën op de door haar voorloopig aangenomen wetsbepalingen kennis neemt in hare vergadering van het volgende jaar, is een in sommige gevallen belemmerend voorschrift. Het kan nl. voorkomen, dat de Synode eene wetsbepaling, waarvan zij het wenschelijk acht dat ze zoo spoedig mogelijk in werking trede, voorloopig aanneemt in eene buitengewone vergadering, die in een van de eerste maanden des jaars wordt gehouden. Dan geven de provinciale kerkbesturen daarop in hunne Mei-vergadering en de classicale vergaderingen in Juni hunne consideratiën, en van dezen neemt de Synode kennis in hare vergadering niet van het volgende, maar van hetzelfde jaar. (Werkelijk heeft dat plaats gehad in 1886 met consideratiën op reglementsveranderingen, die de Synode voorloopig had aangenomen in eene buitengewone vergadering, in Maart bevorens gehouden)

„Indien zij besluit, dat het reglement behoort te worden vastgesteld”. Waarom niet: „Indien zij het reglement vaststelt”? Nu is het, alsof dat vaststellen door iemand anders dan de Synode geschiedt, en wordt eigenlijk niet eens gezegd, dat het geschiedt.

Eindelijk mocht de laatste zinsnede van het art. wel eene afzonderlijke al. uitmaken (gelijk trouwens vóór 31 Maart 1875 het geval was) en zal, door verwijzing naar de Slotbepaling, het noodige voorbehoud gemaakt moeten worden met betrekking tot het Algemeen Reglement.

ART. 63. De regtsprekende magt der Synode wordt uitgeoefend naar art. 15 van dit Algemeen Reglement en naar het Reglement van kerkelijk opzigt en tucht.

Zij beslist geschillen, welke in of tusschen Provinciale Kerkbesturen mogten ontstaan.

Ad al. 1. Het woord „Algemeen” valle als overbodig weg. Voorts had de wetgever niet moeten schrijven: „Reglement van

kerkelijk opzigt en tucht"; maar: „Regl. voor de uitoefening van kerk. opz. en t.", want zóó heette het toen bestaande. Bij zijn herziening, 1 Juli 1857, verkreeg het den naam: „Regl. voor Kerkelijk Opzigt en Tucht, en voor de behandeling van Kerkelijke Geschillen", en bij wijziging van 15 Februari 1891 is die naam nog verlengd met de woorden: „en van bezwaren tegen besluiten in bestuurszaken". Men zal dus nu in art. 63 „van" door „voor" moeten vervangen en achter „tucht" een „enz." moeten voegen.

Ad al. 2. Het hier gezegde staat in art. 70 van het in de 1e al. genoemde Regl. voor Opz. en T. enz. en deze al. is dus overbodig.

ART. 64. De besturende magt der Synode gaat over de algemeene belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk, en in het bijzonder over alles, wat de openbare Godsdienst en de kerkelijke instellingen betreft.

ART. 65. Bij de Synode berust het beheer der algemeene kerkelijke fondsen. Zij is echter bevoegd, het beheer over die fondsen, met uitzondering van het Fonds der Algemeene Kas en van het Fonds voor noodlijdende kerken en personen, op te dragen aan de Algemeene Synodale Commissie, en wijst daarom telken jare de Fondsen aan, waarover zij het beheer opdraagt aan genoemde Commissie, welke zich daarbij gedraagt naar de Reglementen op de verschillende Fondsen. De administratie is opgedragen aan den Quaestor-Generaal onder toezicht van de Synodale Commissie.

Van de kapitalen der Fondsen, ingeschreven op een van de Grootboeken der Nat. Werk. Schuld, wordt niet afgeschreven dan op lastgeving van de Synode.

Omtrent de administratie der bijzondere kerk-, pastory-, custory- en andere gemeentefondsen, en de betrekking tusschen derzelver bestuurders en de

Kerkeraden zullen nadere bepalingen worden ontworpen.

Ad all. 1 *en* 2. De stijl van deze all. mag wel een model van leelijkheid heeten.

„Bij de Synode berust het beheer". Waarom niet eenvoudig: „De Synode beheert"?

„Zij is echter bevoegd, het beheer over die fondsen... enz." In den eersten volzin hadden wij: „het beheer der fondsen". Waarom hier: „over die fondsen"? „Beheeren" is een overgankelijk werkwoord; „over een fonds beheeren" kan dus niet gezegd worden.

Voorts, de Synodale Commissie zal, als zij het beheer heeft, zich daarbij moeten gedragen „naar de reglementen op de verschillende Fondsen". Maar moet niet ook de Synode zich daarnaar gedragen, als zij beheert? Door aan de Synodale Commissie dien eisch te stellen is het, alsof hij voor de Synode niet geldt. Bovendien bestaan niet voor ál de fondsen der Kerk reglementen, b. v niet voor het Fonds der Synodale Bijbelvertaling en van den Vervolgbundel, voor het Fonds van het Gebouw der Synode enz. Daarom, en ook omdat het vanzelf spreekt, dat bedoeld beheer reglementair gevoerd wordt, late men de geheele bepaling weg.

Hoe wanluidend is verder dat „op te dragen", „opdraagt", „gedraagt" en „opgedragen" zoo kort na elkander!

Dan: „De administratie is opgedragen". Maar door wie? Als daarbij niet wordt gezegd, dat het door de Synode geschiedt, dan is het eene bepaling die niet hier, maar in de reglementen op de fondsen te huis hoort. Dáár komt zij dan ook in voor, echter weer niet in alle (b.v. niet in het Regl. op het Hooger Onderwijs enz.), en daarom is het noodig, dat zij bij dit art. wordt opgenomen.

Eindelijk worde in ons art. alles wat op het beheer der algemeene fondsen betrekking heeft onder ééne al. gebracht (gelijk het trouwens tot 15 Januari 1895 toe was), en luide deze dus als volgt:

„De Synode beheert de algemeene kerkelijke fondsen „en laat de administratie over die fondsen voeren „door den Quaestor-Generaal onder toezicht van de „Synodale Commissie. Zij is echter bevoegd, het beheer van een of meer dier fondsen, met uitzondering „van dat der Algemeene Kas en dat voor Noodlijdende „kerken en personen, over te dragen aan de Synodale

„Commissie en besluit telken jare in hare gewone „vergadering of en in hoeverre zij van die bevoegd- „heid gebruik zal maken. Van de kapitalen der „Fondsen, op een van de Grootboeken der Nat. „Werk. Schuld ingeschreven, geschiedt in geen geval „afschrijving dan op last van de Synode".

Ad al. 3. „ontworpen". Natuurlijk door de Synode, want over haar handelt niet alleen het art., maar de geheele Afdeeling waartoe het behoort; en bovendien: wie anders dan de Synode kan bepalingen ontwerpen omtrent de betrekking tusschen de bestuurders der „bijzondere ... gemeentefondsen" en de kerkeraden? Intusschen werd de geheele bepaling tot een doode letter gemaakt door de 2e reserve van den Koning bij zijne bekrachtiging van het Algemeen Reglement. Ook is zij, ondanks en na de intrekking van die reserve in 1870, nog steeds een doode letter gebleven, omdat over haar kracht en beteekenis groot verschil van meening bestaat, ja veel strijd is gevoerd. Laat ons hopen, dat de Commissie, aan welke de Synode ten vorigen jare opdroeg een concept-reglement op de regeling van het beheer der kerkelijke goederen en fondsen bij haar in te dienen, en die bestaat uit de heeren: Prof. T. Cannegieter, Prof. J. de Louter, Mr. L. Offerhaus, Dr. S. D. van Veen en Ds. G. D. Kruyff, er in slagen zal, aan den langdurigen strijd een einde te maken, althans ons het begin van zijn einde te doen zien!

TWEEDE AFDEELING.

De Algemeene Synodale Commissie.

In deze Afdeeling is, gelijk wij blz. 84 opmerkten, door den wetgever van 1852 de hoofdinhoud opgenomen van de Instructie, die de Synode in 1844 voor de Synodale Commissie had vastgesteld. Intusschen is die Instructie zelve daardoor niet vervallen. Althans in 1852 — ná de inwerkingtreding van ons tegenwoordig Alg. Regl. — verklaarde de Synode, dat zij „met uitzondering van de daarin voorkomende bepalingen welke in strijd zijn met het Alg. Regl., nog is van blijvende kracht", en een tweetal van zulke met het Alg. Regl. strijdige bepalingen veranderde zij toen en bracht ze er mee in overeenstemming.

Deze verklaring nu van de Synode is tot nog toe niet terug-

genomen, en zoo staan wij voor het zonderlinge feit, dat er is eene Afdeeling in het Algem. Regl. die de rechten en verplichtingen van de Synodale Commissie regelt, en eene Instructie voor diezelfde Commissie buiten het Reglement, aan welker bepalingen zij, voor zoover die niet met het Reglement in strijd zijn, gebonden is.

Nu bevat werkelijk die Instructie een paar bepalingen, die niet in het Algemeen Reglement voorkomen, daarmede niet in strijd zijn en dan ook in de practijk worden opgevolgd. Maar, aangezien meergenoemde Instructie dagteekent van vóór de invoering van het tegenwoordig in werking zijnd Reglement; aangezien — gelijk wij blz. 84 zeiden — de reglementaire wettigheid van den oorsprong dier Instructie niet boven betwijfeling verheven is, en het in elk geval geen houding heeft, dat er buiten het Reglement nog eene, in dat Reglement niet genoemde, Instructie bestaat die van kracht zou zijn, komt het ons noodig voor, dat de bepalingen waarop wij doelden een plaats verkrijgen in deze Afdeeling van ons Reglement. Het zijn de volgende:

volgens art. 2 der Instructie correspondeert de Synodale Commissie niet alleen met kerkelijke collegiën en commissiën, maar ook personen. Dat laatste heeft ons Reglement in art. 70 sub 7° niet. Toch geschiedt zulk correspondeeren zeer zeker — om maar iets te noemen: met den Quaestor-Generaal;

art. 15 der Instructie geeft aan de Synodale Commissie vrijheid om zaken, die spoed vorderen maar niet belangrijk genoeg zijn om er buitengewoon voor samen te komen, „bij onderlinge correspondentie der leden af te doen";

en volgens art. 16 mag de behandeling van hetgeen onverwijlde afdoening eischt door de Synodale Commissie „aan twee of drie harer leden worden gedemandeerd". Van beide die bevoegdheden maakt de Synodale Commissie dan ook gebruik; maar het Algem. Regl. gewaagt er niet van.

Art. 66. Tusschen de gewone jaarlijksche vergaderingen der Synode, worden, in haren naam, de belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk behartigd en waargenomen door een collegie, onmiddellijk uitgaande van, en in betrekking staande tot de Synode, onder den naam van Algemeene Synodale Commissie.

Hier wordt karakter en taak van de Synodale Commissie be-

schreven. Zij is een college dat geroepen is om, als de Synode niet bijeen is, „in haren naam" de belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk waar te nemen. Intusschen, de Synode behartigt die belangen door het uitoefenen. van de drieledige bij haar berustende macht, nl. de wetgevende, de rechtsprekende en de besturende (artt. 61—64). Wil de wetgever nu, dat de Synode voor den tijd dat zij niet vergaderd is al die drie bevoegdheden afstaat aan de Synodale Commissie? Neen, het is blijkens deze Afdeeling en andere plaatsen in het Reglement kennelijk zijne bedoeling, dat de wetgevende en de rechtsprekende macht die de Synode heeft niet op de Synodale Commissie overgaan, en deze dus alleen in zooverre „in naam der Synode" handelt, als bij haar de hoogste besturende macht berust. [1]) Ons dunkt, dat mocht in het eerste of grondartikel dat over de Synodale Commissie handelt wel uitgedrukt worden.

Voorts: „tusschen de gewone... vergaderingen....". De Instructie heeft: „wanneer de Synode niet vergaderd is". Dat is beter. Want hoe zou het anders zijn tijdens eene buitengewone vergadering van de Synode? Dan zijn er toch geen twee lichamen tegelijk die de hoogste besturende macht over de Kerk uitoefenen?

Dat de Synodale Commissie „onmiddellijk uitgaat van en in betrekking staat tot de Synode" behoeft hier niet te worden gezegd. Dat moet blijken — en blijkt trouwens genoegzaam — uit de verdere artikelen van deze Afdeeling. Wij zouden art. 66 willen lezen als volgt:

> „De belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk
> „worden, wanneer de Synode niet vergaderd is, in
> „haren naam, en in zooverre zij daarvoor hare be-
> „sturende macht zou hebben uit te oefenen, behartigd
> „en waargenomen door de Synodale Commissie."

ART. 67. Deze commissie bestaat uit den president, den vice-president en den secretaris der Synode; voorts uit drie predikanten en drie ouderlingen, zooveel mogelijk te benoemen uit de verschillende kerkressorten. Aan elk der leden van

---

1) Alleen zal, gelijk ons later blijken zal, t. a. v. de rechtsprekende macht een enkele uitzondering noodig zijn.

deze Commissie wordt een secundus toegevoegd. Zij hebben allen concluderende stem, behalve de secretaris, die eene adviserende heeft. Met uitzondering van den Secretaris, hebben alleen dienstdoende predikanten in deze commissie zitting.

ART. 68. De predikanten en ouderlingen, leden dezer commissie, benevens hunne secundi, worden benoemd door de Synode, voor den tijd van drie jaren. Telken jare treedt, met den dag op welken de gewone jaarlijksche vergadering der Synode gesloten wordt, een derde gedeelte af, zijnde de aftredende niet herkiesbaar dan na twee jaren.

De president, vice-president en secretaris ter laatste Synodale vergadering fungeren ook bij deze commissie als zoodanig.

Ad art. 67. Wat bij de laatste zinsnede van dit art. wordt bepaald, laat zich eenvoudiger en korter in de eerste uitdrukken, als men daar vóór het woord „predikanten" invoegt: „dienstdoende" (want de president en de vice-president zijn van zelf dienstdoende predikanten krachtens art. 60).

„drie predikanten en drie ouderlingen". Hieraan is toe te voegen: „of oud-ouderlingen". Althans blijkens de practijk zijn ook dezen benoembaar. En wanneer nu te dezer plaatse — die daarvoor alleszins geschikt is — tevens werd vermeld, dat de benoeming van die zes gewone leden door de Synode geschiedt, dan kon het volgende art. 68 geheel wegvallen; want al wat buitendien in dat art. wordt bepaald, is reeds vroeger op volgens ons meer geschikte plaats opgenomen.

„Aan elk der leden.... een secundus...." Was de Synodale Commissie een college, in allen deele van gelijken aard als een van „de besturen boven den kerkeraad", dan zou deze bepaling onnoodig zijn, als reeds voorkomend in art. 6 Nu zij dat echter niet is, moet ook omtrent hare leden bepaald worden, dat zij ieder een secundus hebben. Maar dan mogen ook geen bepalingen omtrent het optreden van de secundi ontbreken.

Ad art. 68, *al.* 2. Zooals deze al. geredigeerd is, zou zij tot onzekerheid aanleiding kunnen geven. Wie moet b v. bij de Synodale Commissie als president fungeeren, wanneer ter laatste Synodale vergadering in een deel der zittingen de president,

maar in een ander deel, omdat de president verhindering gekregen heeft, de vice-president den voorzitterstoel heeft ingenomen? De bedoeling der al. zal zijn, dat de president van de Synode ook president van de Synodale Commissie is. Men drukke dan echter die bedoeling duidelijk uit, voege deze al. nog aan art. 67 toe en leze dat geheele art. als volgt:

„De Synodale Commissie bestaat uit den president, „den vice-president en den secretaris der Synode, en „nog zes gewone leden, nl. drie dienstdoende predi„kanten en drie ouderlingen of oud-ouderlingen, welke, „evenals hunne secundi, door de Synode, en wel „zooveel mogelijk uit de verschillende kerkressorten, „worden benoemd. Voor de gevallen van tijdelijke „ontstentenis of tusschentijds aftreden van een primus „geldt hetgeen van het bepaalde bij art. 6 op de „Synode toepasselijk is.

„De president, vice-president en secretaris van de „Synode bekleeden diezelfde betrekkingen bij de Syno„dale Commissie".

ART. 70. Aan deze commissie is opgedragen:

1o. het uitvoeren van alles wat de Synode haar heeft in last gegeven;

2o. het toezigt op de nakoming van alle kerkelijke reglementen en synodale besluiten;

3o. Het behandelen en beslissen in vorderingen tot vernietiging van eene in hooger beroep gedane uitspraak en van eene genomen beslissing overeenkomstig Art. 15;

4o. het toezigt op de administratie der algemeene kerkelijke fondsen, met magt, om, waar de zaak bij uitstel lijden zou, daaromtrent te doen hetgeen der Synode is;

5o. het houden van zoodanig algemeen toezigt op de administratie van kerkelijke goederen, als haar bij een reglement zal worden opgedragen;

6o. De behandeling der diaconale, alsmede van

spoedvorderende zaken, welke tot de bevoegdheid der Synode behooren;

7°. de correspondentie, omtrent alle voorkomende zaken, met collegien van kerkelijk bestuur en beheer, met de van wege de Kerk benoemde Hoogleeraren in de Godgeleerdheid en met de Hooge Regering.

8°. het beslissen van geschillen over de uitlegging en toepassing van het Reglement op de Algemeene Weduwen- en Weezenbeurs der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Ad 1°. Wel zeer onbepaald uitgedrukt! Bestaat er geen gevaar, dat de Synode van deze hare bevoegdheid tot lastgeving aan de Synodale Commissie een al te ruim gebruik maakt? Ongetwijfeld. Toch — de hoogleeraar Doedes merkte het ten jare 1869 terecht op — „heeft het geen houding, dat de Synode zoo gereed is om de behandeling van kwestiën over te dragen op de Synodale Commissie". ZHGl. stelde daarom voor, dat „deze vergadering voor hoogst wenschelijk verklare, dat de Synode elk jaar de bij haar ter tafel komende zaken zooveel mogelijk afdoe en niet dan in den uitersten nood aan de Synodale Commissie opdrage, haar omtrent eene van die het volgende jaar te adviseeren". Eenparig heeft toen de Synode dat wenschelijke uitgesproken (Handd., blz. 238). Moge zij er steeds indachtig aan zijn! — zoo hooren wij de Synodale Commissie zeggen.

Ad 3°. Ook de beslissingen, waarvan vernietiging wordt gevraagd, moeten in hooger beroep zijn genomen. Dat wordt hier niet gezegd. Daarom beter: „.... van eene in hooger beroep gedane uitspraak of genomen beslissing". [1])

Ad. 5°. „bij een reglement". Uit den aard der zaak wordt hier bedoeld een reglement op het beheer. En daar geen ander lichaam dan de Synode aan de Synodale Commissie iets kan opdragen, ging de wetgever van 1852 ook bij dit art. blijkbaar uit van de onderstelling, dat de Synode zulk een reglement zou maken.

---

1) Wel zonderling. In dien juisteren vorm was de bepaling 23 Aug. 1889 door de Synode voorloopig aangenomen en waren op haar de consideratiën der provinciale kerkbesturen en classicale vergaderingen gevraagd!

Ad 6°. „spoedvorderende zaken, welke tot de bevoegdheid der Synode behooren". Dit is te onbepaald uitgedrukt. De tot de bevoegdheid der Synode behoorende zaken, waarvan de behandeling door de Synodale Commissie kan geschieden, mogen niet zijn zaken van wetgevenden of rechtsprekenden aard, maar moeten beperkt blijven tot het gebied, waarover de besturende macht der Synode gaat.

Ad 7°. Wanneer i. p. v. „collegien van kerkelijk bestuur en beheer" gezet wordt: „kerkelijke colleges, commissiën en personen" (zooals de Instructie heeft), dan behoeven de hoogleeraren niet afzonderlijk te worden genoemd en is tevens onder die „personen" de Quaestor-Generaal begrepen.

Overigens is de opsomming van hetgeen der Synodale Commissie is opgedragen met deze 8 nrs. ver van volledig. Zoo ontbreekt b.v.:

het uitvaardigen van reglementen en reglementsveranderingen, die door de Synode zijn vastgesteld en die ter finale aanneming het vereischt aantal stemmen van de leden der provinciale kerkbesturen hebben bekomen;

het in ontvangst en behandeling nemen van aanvragen om ondersteuning uit de algemeene kerkelijke fondsen;

het oproepen van de Synode tot eene buitengewone vergadering, wanneer zulks haar — der Synodale Commissie — om bijzonder gewichtige redenen noodig schijnt.

Er is misschien nog meer; maar, naar ons voorkomt, moeten althans deze drie zaken, als bij de reglementen aan de Synodale Commissie opgedragen, mede vermeld worden onder de nrs. van art. 70. Ook kon de volgorde van die nrs. logischer zijn.

ART. 71. De Synodale Commissie biedt jaarlijks der Synode een overzigt aan van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk.

ART. 72. De commissie vergadert te *'s Gravenhage*, gewoonlijk twee malen 's jaars, ééns in het voorjaar en ééns in het najaar, en voorts zoo dikwerf zulks door haar moderamen noodig zal worden geacht.

Hier moet voorzien worden in het geval dat eenig lid der Synodale Commissie verhinderd wordt ter vergadering te komen. Daartoe kan verwezen worden naar de bepalingen die op dit punt voor de vergaderingen der Synode gelden, b.v. aldus:

„Voor het geval, dat eenig lid verhinderd is ter „vergadering of in ééne of meer harer zittingen te „komen, gelden de bepalingen die in dit opzicht „voor de vergaderingen der Synode bestaan".

ART. 73. Alle kerkelijke collegien zijn verpligt, aan deze commissie alle door haar gevraagde inlichtingen te geven, en aan hare aanschrijvingen te voldoen, behoudens het bepaalde bij art. 14.

Wat wordt met die laatste woorden: „behoudens... enz." bedoeld? In art. 14 wordt gehandeld over bestuursbesluiten, en door de „aanschrijvingen" waarvan ons art. 73 spreekt, zullen dus zulke „besluiten" moeten worden verstaan (als wanneer de wetgever hier de Synodale Commissie wél als een „kerkelijk bestuur" beschouwt). Art. 14 echter spreekt in 't geheel niet van de verplichting om aan besluiten te voldoen en evenmin van eene uitzondering op die verplichting — welke uitzondering in art. 73 wordt aangeduid door het woord „behoudens".

Maar dat art. 14 luidde vroeger, d. w. z vóór 15 Febr. 1891, anders. Toen bepaalde het niet alleen, dat, als iemand zich door een bestuursbesluit bezwaard gevoelde, hij zich deswege bij nog hooger bestuur kon beklagen, maar ook, dat hij zich inmiddels naar het hem bezwarend besluit moest gedragen,.... tenzij de zaak bij einduitspraak niet meer zou kunnen worden gebracht in haar geheel. In dat geval moest er onverwijld kennis van worden gegeven, zoowel aan het bestuur waarover men zich beklaagde als aan dat, waarbij de eindbeslissing behoorde.

Zoolang deze redactie van art. 14 van kracht was, bestond er reden voor verwijzing er naar in art. 73. Want nu zeide de wetgever met dat art. b.v. tot een provinciaal kerkbestuur: „Als gij u over eene aanschrijving van de Synodale Commissie bezwaard gevoelt, moogt gij u daarover beklagen bij de Synode. Maar gij moet intusschen aan die aanschrijving voldoen, behalve wanneer de zaak in geschil niet meer zou kunnen worden gebracht in haar geheel". Maar nu spreekt ons art. 14 nóch van die verplichting, nóch van het geval waarin zij vervalt; in de plaats van het vroeger daaromtrent bepaalde is gekomen de bepaling in art 72, al. 2 van het Regl. voor Opz. en T. enz.; en er is dus thans voor verwijzing naar art. 14 in art. 73 geen de minste reden meer. Wij gissen voor 't naast dat, toen men aan art. 14 den tegenwoordigen vorm gaf, men er niet op be-

dacht is geweest, dat er in art. 73 naar verwezen werd en die verwijzing voortaan haar reden van bestaan verloor.

Hoe is het nu echter met de bevoegdheid der Synodale Commissie, om aan kerkelijke colleges en personen aanschrijvingen te doen, of liever met de verplichting om daaraan te voldoen? Is die verplichting onvoorwaardelijk? Dat kan natuurlijk niet. Maar dan moet daarin ook worden voorzien. Bij de mogelijkheid, dat iemand zich door een besluit of eene aanschrijving van de Synodale Commissie bezwaard gevoelt, moet de gelegenheid opengesteld worden, dat zoo iemand zich beklaagt. Bij wie? Bij de Synode. En dus worde in dit opzicht de Synodale Commissie beschouwd als een gewoon kerkelijk bestuur, dat de Synode boven en de provinciale kerkbesturen enz. onder zich heeft. Het worde in art. 73 b.v. dus uitgedrukt:

„Alle kerkelijke colleges zijn verplicht aan deze „Commissie alle inlichtingen te geven die zij als „zoodanig vraagt, en aan hare aanschrijvingen te „voldoen. Wie zich door eenige aanschrijving of „eenig besluit, van haar uitgegaan, bezwaard gevoelt, „kan zich daarover beklagen bij de Synode, die „eindbesluit neemt.

Verder is volgens art. 14 het bestuur, bij hetwelk een classicaal bestuur zich kan beklagen over een besluit van zijn provinciaal kerkbestuur, de Synode. Aangezien deze echter gewoonlijk slechts éénmaal 's jaars vergadering houdt en spoedige afdoening van bezwaren tegen een bestuursbesluit soms wenschelijk kan zijn, zou het goed zijn, dat een classicaal bestuur zijn beklag over eenig besluit van het provinciaal kerkbestuur, wanneer de Synode niet vergaderd is, des verkiezende kon indienen bij de Synodale Commissie en deze bevoegd was om een eindbesluit te nemen. Zij treedt dan ook in dit opzicht voor de Synode in de plaats en als gewoon kerkelijk bestuur op.

Eindelijk zou ook t. a. v. de toepassing van art. 13 al. 2 de Synodale Commissie als een kerkelijk bestuur moeten worden beschouwd, in dien zin, dat de provinciale kerkbesturen, wanneer de Synode niet vergaderd is, in plaats van bij deze, bij de Synodale Commissie voorlichting konden vragen. Dit is trouwens iets, dat zij nu reeds doen, ofschoon het volgens art. 13 al. 2 eigenlijk niet anders dan bij de Synode zou mogen.

De twee laatstgenoemde zaken zouden bij art. 70 moeten worden opgenomen onder hetgeen aan de Synodale Commissie is opgedragen, b. v. in dezer voege:

„het behandelen vân en eindbesluit nemen óp be-
„zwaren, die eenig classicaal bestuur gedurende den „tijd dat de Synode niet vergaderd is, in plaats van „bij deze bij háár mocht willen indienen tegen een „besluit van het provinciaal kerkbestuur waaronder „het ressorteert;

„het geven van voorlichting aan provinciale kerk-„besturen, waar dezen die, in plaats van bij de „Synode, bij háár vragen, in den tijd dat de Synode „niet vergaderd is."

ART. 74. De Commissie is, wegens alles wat door haar wordt verrigt, verantwoording schuldig ter eerste gewone Synodale Vergadering.

Bij de raadpleging over deze verantwoording heeft geen der Synodale leden, die tevens lid is van de Algemeene Synodale Commissie, eene concluderende stem. Van eene uitspraak door haar gedaan, en eene beslissing door haar genomen, ten gevolge van beroep in cassatie, geeft zij aan de Synode alleen verslag.

Ad al. 1. De wetgever drukt zijn bedoeling hier niet gelukkig uit. Deze zal zijn, dat de Synodale Commissie van al hetgeen zij verricht verantwoording schuldig is aan de Synode en dat zij die verantwoording doet — niet „ter eerste gewone Synodale vergadering", want die heeft plaats gehad in 1816, maar — telken jare ter gewone vergadering van de Synode. Men leze dus:

„De Synodale Commissie is van alles wat door „haar wordt verricht verantwoording schuldig aan „de Synode. Zij doet die verantwoording jaarlijks „in de gewone vergadering der Synode."

Ad al. 2. Voor „de raadpleging over" zette men liever: „het beoordeelen van" en voor: „geen der Synodale leden, die" liever: „geen lid der Synode dat".

Wat den laatsten volzin betreft: is „beroep in cassatie" juist gezegd? Het Reglement kent „hooger beroep" en „verzoek tot (of: „aanvrage om") cassatie [nl. van in hooger beroep gedane uitspraken of genomen beslissingen]". Die aanvragen om cassatie komen bij de Synodale Commissie in en worden door haar be-

handeld. Men vervange dus de uitdrukking „beroep in cassatie" door: „aanvragen om cassatie" of nog liever, ter vermijding van een uitheemsch woord: „aanvragen om vernietiging".

Voorts, de Synodale Commissie behandelt de bedoelde aanvragen niet alleen: zij besluit er ook op. Dit laatste heet in onze reglementen „uitspraak doen", en wel onverschillig of het aanvragen geldt om vernietiging van gedane uitspraken of van genomen beslissingen (zie Alg. Regl., art. 15, al. 3, vgl. met al. 7; Regl. voor Opz. en T. enz., art. 56, al. 5; 58, all. 1 en 3). Toen de wetgever van 1891 (de tegenwoordige redactie van onzen volzin dagteekent van 15 Febr. 1891) een vast spraakgebruik voor onze kerkelijke rechtspraak invoerde, bepaalde hij, dat in zaken van tucht „uitspraken" gedaan, in zaken van geschil „beslissingen" en in zaken van bestuur „besluiten" genomen zouden worden. De Synodale Commissie evenwel behandelt nooit tuchtzaken of zaken van geschil (zij is geen „kerkelijk bestuur"); zij behandelt alleen aanvragen om vernietiging van in hooger beroep gedane uitspraken en genomen beslissingen, en vraagt daarbij alleen of er ook schennis of verkeerde toepassing van reglementen heeft plaats gehad. Daarom is het wel eenigszins jammer, dat hetgeen door haar op die aanvragen om vernietiging wordt besloten ook het „doen van eene uitspraak" wordt genoemd, en ware het, tot vestiging van een zoodanig spraakgebruik waarbij aan elke der verschillende handelingen van rechtsprekende colleges een onderscheidende naam werd gegeven, wenschelijk geweest, dat de toenmalige wetgever er eenen anderen term voor had ingevoerd. Maar in geen geval komt het ons juist voor, dat hij de besluiten van de Synodale Commissie op tot haar gerichte aanvragen om vernietiging met twee verschillende termen („uitspraak" en „beslissing") aanduidt. Wij zouden den bedoelden volzin aldus willen lezen:

„Van hetgeen door haar gedaan is in zake aanvra-
„gen om vernietiging van in hooger beroep gedane uit-
„spraken of genomen beslissingen geeft zij aan de
„Synode alleen verslag".

De bepalingen, waarvan wij op blz. 102 spraken als naar onze meening uit de Instructie voor de Synodale Commissie moetende opgenomen worden in deze Afdeeling van het Algem. Regl., vinden, dunkt ons, het best hare plaats onmiddellijk na het art. dat over de vergaderingen der Synodale Commissie handelt, zoodat tusschen artt. 72 en 73 een nieuw artikel zou moeten komen, luidend:

„De Synodale Commissie is bevoegd om zaken,

„welker behandeling spoed vordert, maar die niet „belangrijk genoeg zijn om er buitengewoon voor „samen te komen, bij onderlinge correspondentie „der leden af te doen.

„Ook kan zij aan twee of drie harer leden de be„handeling opdragen van hetgeen onverwijlde af„doening vereischt, behoudens de verantwoordelijk„heid van die leden aan de geheele Commissie."

SLOTBEPALING.

In dit Reglement kan geene verandering gemaakt worden dan door de Synode. Tot verandering wordt vereischt, dat eerst de consideratiën der Provinciale Kerkbesturen en der Classicale Vergaderingen zijn gevraagd en voorts de toestemming van twee derden der gezamelijke leden van de Provinciale Kerkbesturen is verkregen, nadat deze gehoord zullen hebben de Classicale Besturen in hun ressort.

Ook bij deze stemming geldt voor de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken het ten deze in art. 62 bepaalde.

Waarom wordt hier de weg waarlangs een verandering in het Reglement tot stand komt, zoo geheel anders beschreven dan in art. 62 geschiedt t. a. v. reglementen en reglementsveranderingen in het algemeen?

Is het noodig, dat deze Slotbepaling begint met de vermelding dat alleen de Synode verandering kan maken in het Reglement? Dat staat immers reeds uitgedrukt in art. 12!

Waarom wordt hier niet gesproken van het „kennis nemen en naar eigen oordeel gebruik maken van de consideratiën der provinciale kerkbesturen en classicale vergaderingen"? Mag dit deel van den weg worden overgeslagen? En zou men nu niet den indruk kunnen krijgen, alsof eene voorloopig aangenomen verandering in het Algem. Regl. moet worden onderworpen aan de stemming van de leden der provinciale kerkbesturen en dus niet mag worden ingetrokken of ter zijde gelegd?

Eindelijk, alleszins begrijpelijk is het, dat voor de finale aan-

neming eener verandering in het Algem. Regl., als in de Grondwet onzer Kerk, zwaardere eischen worden gesteld dan voor die van veranderingen in de gewone reglementen en dus billijk, dat, i. p. v. de helft, twee derden van de stemmen der leden van de provinciale kerkbesturen er zich vóór moeten verklaren. Maar is het toeval of opzet, dat achter de woorden „der gezame[n]lijke leden" niet, zooals in art. 62, te lezen staat: „die hunne stem uitbrengen"? Als men in aanmerking neemt, dat de beide redactiën, die van art. 62 en die van onze Slotbepaling, tenzelfden tijde zijn op- en vastgesteld, valt moeilijk anders dan aan opzet te denken. Maar welke beteekenis heeft dan de uitlating van die woorden? Dat van ál de leden der provinciale kerkbesturen de toestemming moet worden gevraagd, en dus ook van hen die niet ter vergadering zijn geweest? En ook deze, dat niemand zich van het uitbrengen zijner stem mag onthouden? Of alleen deze, dat de bedoelde twee derden berekend moeten worden van het getal leden die te zamen in de provinciale kerkbesturen zitting hebben, geheel afgezien van het getal dergenen die aan de vergaderingen deelgenomen en daar hunne stem uitgebracht hebben? Dat laatste komt misschien 't meest met de letter der bepaling overeen. En aan die letter heeft de Synodale Commissie gemeend zich te moeten houden, toen zich ten jare 1886 het zeker hoogst merkwaardige geval voordeed, dat de afwezigheid van één enkel lid op de vergaderingen der onderscheidene provinciale kerkbesturen de vraag deed ontstaan, of eene wetsverandering, door de Synode in dat jaar vastgesteld, al dan niet zou uitgevaardigd worden. 1) Er waren nl. 44 stemmen vóór en 22 tegen die verandering uitgebracht; het gezamenlijk aantal leden der kerkbesturen was 67, en dus was wel de toestemming verkregen van twee derden der leden die hun stem hadden uitgebracht, maar niet van twee derden der gezamenlijke leden. En de Synodale Commissie, aan welke bij onderzoek „bleek, dat wel de bedoeling schijnt geweest te zijn om de slotbepaling geheel in overeenstemming te brengen met art. 62, wat betreft het getal der uitgebrachte stemmen, doch dat in elk geval aan die bedoeling geen uitvoering is gegeven, besloot de bedoelde verandering als niet [finaal] aangenomen te beschouwen en dus niet uit te vaardigen". De Synode heeft deze handelwijs goedgekeurd en o. i. terecht, omdat naar de letter

1) Zij betrof een aanvulling van art. 3*, waardoor de predikanten terstond na hunne bevestiging stemgerechtigde leden der gemeenten zouden worden.

der wet gehandeld was. Toch zal der Synodale Commissie toegestemd moeten worden, dat de bedoeling van den wetgever eene andere is geweest, gelijk dan ook moeilijk is in te zien, waarom het verschil van uitdrukking, dat nu op het punt van de berekening der stemmen tusschen de Slotbepaling en art. 62 bestaat, zou moeten blijven bestaan. Wij bevelen daarom voor de Slotbepaling de volgende redactie aan:

„Veranderingen in dit Reglement komen tot stand „op de wijze, omschreven in art. 62, met dit on„derscheid evenwel, dat voor de finale aanneming „van eene verandering de toestemming gevorderd „wordt van twee derden der gezamenlijke leden „van de provinciale kerkbesturen die hunne stem „uitbrengen (de Commissie tot de zaken der Waalsche „Kerken daaronder begrepen), en dat die kerkbesturen „vooraf moeten gehoord hebben de classicale besturen „in hun ressort."

Aan het einde gekomen onzer toelichtende en beoordeelende behandeling van het Algemeen Reglement, nemen wij de vrijheid den tekst voor dat Reglement te doen volgen, zooals hij in overeenstemming met de door ons gemaakte opmerkingen en voorgeslagene veranderingen en omzettingen zou luiden. Wij doen daaraan, bij wijze van overzicht, voorafgaan de volgende korte

INHOUDSOPGAVE VAN DE ARTIKELEN.

I. Algemeene Bepalingen.

II. Bijzondere Bepalingen.

1. Het kerkelijk bestuur in de enkele gemeenten en ringen.

EERSTE AFDEELING.

De Kerkeraden.

TWEEDE AFDEELING.

De Ringen.

2. Het kerkelijk bestuur over meer gemeenten te zamen.

EERSTE AFDEELING.

Algemeene Bepalingen.

TWEEDE AFDEELING.

Het Classicaal Bestuur.

DERDE AFDEELING.

Het Provinciaal Kerkbestuur.

3. Het kerkelijk bestuur over al de gemeenten te zamen.

Eerste Afdeeling.

De Synode.

Tweede Afdeeling.

De Synodale Commissie.

ALGEMEEN REGLEMENT

VOOR DE

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

I. Algemeene Bepalingen.

Art. I (I) [1]. De Nederlandsche Hervormde Kerk bestaat uit al de Hervormde gemeenten in Nederland, Waalsche, Presbyteriaansch-Engelsche en Schotsche zoowel als Nederduitsche.

Art. 2. (2). Tot elke bijzondere gemeente behooren de onder haar ressort woonachtigen, die:

a. op belijdenis des geloofs tot lidmaten der Nederlandsche Hervormde Kerk zijn aangenomen;

b. vooralsnog alleen door den doop in hare gemeenschap zijn ingelijfd;

c. door hunne geboorte uit Hervormde ouders of door den overgang hunner ouders tot de Nederlandsche Hervormde Kerk gerekend worden met die Kerk in betrekking te staan;

d. door doop of belijdenis lid zijn van eenig Protestantsch kerkgenootschap waarvan ter plaatse geen gemeente bestaat, en, met overlegging van doopbewijs of attestatie, verklaren tot bedoelde Hervormde gemeente, zoolang zij binnen haar ressort wonen, te willen behooren, als wanneer zij in al de daaraan verbonden rechten en plichten deelen, uitgezonderd de benoembaarheid tot lid van den kerkeraad of het kiescollege.

Art. 3 (3*). Stemgerechtigde leden eener gemeente zijn al hare manslidmaten, die den ouderdom van 23 jaren bereikt hebben en ten minste één jaar geleden, hetzij na afgelegde geloofsbelijdenis in de gemeente als lidmaat bevestigd, hetzij op ingediende attestatie of bewijs van lidmaatschap als lidmaat bij de gemeente erkend zijn. Predikanten en kerkeraadsleden behooren als zoodanig tot de stemgerechtigden.

---

1) De cijfers in parenthesi verwijzen naar de correspondeerende artt. van het vigeerend Reglement.

Geen stemrecht wordt uitgeoefend door hen die onder censuur of onder curateele staan, of in het jaar dat aan de stemming of verkiezing voorafgaat door eenig armbestuur zijn bedeeld geworden.

Art. 4 (3). De in art. 2 sub *a—c* genoemden blijven tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behooren, zoolang zij niet óf duidelijk hebben verklaard zich van haar af te scheiden, óf door haar, op grond van in woord of daad ten duidelijkste gegeven blijken dat zij zich afscheiden, van hunne betrekking tot de Kerk vervallen zijn verklaard. Deze vervallenverklaring kan echter ten aanzien van lidmaten alleen geschieden, wanneer zij vooraf van hun lidmaatschap zijn ontzet en de daartoe gedane tuchtuitspraak kracht van gewijsde heeft bekomen, en geldt in allen gevalle — ook ten opzichte van de leden — alléén wanneer de Synode, of in haren naam de Synodale Commissie, haar bekrachtigt.

Art. 5 (4). In de Nederlandsche Hervormde Kerk wordt het bestuur uitgeoefend:

1°. over de gemeenten, door kerkeraden;

2°. over meer gemeenten vereenigd, door classicale besturen en provinciale kerkbesturen;

3°. over al de gemeenten te zamen, door de Synode of, in haren naam, door de Synodale Commissie.

De betrekking der Synode tot de Indische Kerken wordt, zoolang zij niet nader is geregeld, onderhouden door tusschenkomst van den secretaris der Synode als lid der Commissie voor de zaken der Protestantsche Kerken in Neerlands Oost- en West-Indiën.

Art. 6 (5). De leden der in het vorig artikel genoemde bestuurscolleges worden benoemd door de Kerk, op de wijze welke verder in de verschillende hoofdstukken van dit Reglement is opgegeven.

Van de besturen boven den kerkeraad, alsook van de Synodale Commissie (met uitzondering van haar moderamen), worden de leden niet anders benoemd dan vóor den tijd van drie jaren. Jaarlijks treedt een derde of zoo na mogelijk een derde af, en wel bij de classicale besturen en de provinciale kerkbesturen met den 1en Januari, bij de Synode met den derden Woensdag van de maand Juli, terwijl de gewone leden der Synodale Commissie aftreden bij sluiting van de gewone jaarlijksche vergadering der Synode. De laatsten zijn eerst na twee jaren, de leden van alle andere bestuurscolleges zijn terstond herkiesbaar.

Art. 7 (5). Tot leden van een classicaal bestuur zijn alleen benoembaar de dienstdoende predikanten en de ouderlingen of oud-ouderlingen, wonende binnen het ressort.

Tot leden van een provinciaal kerkbestuur alleen die dienstdoende predikanten en ouderlingen of oud-ouderlingen binnen het ressort, die lid zijn of geweest zijn van een classicaal bestuur.

Van de leden der Synode worden de predikanten gekozen uit de leden der provinciale kerkbesturen en hunne secundi, de ouderlingen uit hen die als zoodanig in de provinciale kerkbesturen of de daaronder ressorteerende classicale besturen zitting hebben of gehad hebben, en uit de secundi der eerstgenoemden.

Niemand kan tenzelfden tijde lid zijn van een classicaal bestuur en van een provinciaal kerkbestuur.

Een lid van eenig classicaal bestuur, geroepen wordende tot een provinciaal kerkbestuur, treedt, bij aanvaarding van deze betrekking, in de eerste betrekking af.

Art. 8 (6). Aan elk der leden van de colleges boven den kerkeraad wordt een secundus toegevoegd, die de vereischten heeft om als lid op te treden.

Bij tijdelijke ontstentenis van den primus treedt de secundus voor hem op als gewoon lid; en ingeval de primus tusschentijds aftreedt, wordt de secundus gewoon lid voor den diensttijd van den primus. Het laatste heeft ook plaats, wanneer iemand eene benoeming tot primus heeft aangenomen, maar zijne betrekking door hem niet wordt aanvaard.

Alleen de secretaris en de scriba worden, in geval van tijdelijke ontstentenis zoolang deze duurt, en in geval van tusschentijds aftreden voor hunnen overigen diensttijd — behoudens het bepaalde bij art. 60 al. 1 — in hunne bijzondere betrekking vervangen door de secundi die hun als zoodanig zijn toegevoegd. Bij de Synode treedt echter in genoemde gevallen voor den president de vice-president in de plaats, en voor dezen de volgens art. 68 voor hem gekozen plaatsvervanger; bij de provinciale kerkbesturen en de classicale besturen voor den president de vice-president en voor den praeses de assessor, en voor vice-president en assessor hunne naar artt. 44, 56 gekozen plaatsvervangers, terwijl, wanneer bij de Synode of een provinciaal kerkbestuur president en vice-president, of bij een classicaal bestuur praeses en assessor beiden tegelijk komen te ontbreken, de plaats van den president of praeses door den plaatsvervanger van vice-president of assessor wordt ingenomen en die van den vice-president of assessor door den predikant die van de gewone leden het oudste is, gerekend naar den tijd van zijn zitting hebben in het bestuur of, bij gelijkheid van zittingduur, naar den leeftijd.

Is een secundus als lid opgetreden, dan wordt in de eerstvol-

gende daartoe bevoegde vergadering een ander tot zijn secundus verkozen.

Art. 9 (7). Van alle benoemingen geschiedt onverwijld kennisgeving aan de benoemden, en van die tot lid of secundus van eenig bestuur boven den kerkeraad wordt tevens zoo spoedig mogelijk, en met bericht of zij al dan niet zijn aangenomen, kennis gegeven aan den secretaris der Synode en aan dien van het provinciaal kerkbestuur dat er belang bij heeft.

Art. 10 (9). Geen kerkelijk bestuurscollege doet eenige uitspraak in zaken van tucht, of neemt eenige beslissing in zaken van geschil of eenig besluit in bestuurszaken dan bij tegenwoordigheid van minstens twee derden der leden waaruit het bestaan moet, tenzij de vergadering wegens ongenoegzaam getal van leden reeds eenmaal was uiteengegaan en ten tweedenmale tot behandeling der zaak wettiglijk was opgeroepen.

Om bij de colleges boven den kerkeraad de noodzakelijkheid der verdaging van vergaderingen wegens ongenoegzaam aantal aanwezigen zooveel mogelijk te voorkomen, worden van die leden, welker verhindering om ter vergadering te verschijnen bijtijds bekend is, de secundi of plaatsvervangers tot het deelnemen aan de vergadering opgeroepen.

Art. 11 (8). Alle stemmingen in kerkelijke vergaderingen ter vervulling van openstaande of openvallende plaatsen geschieden door de tegenwoordig zijnde leden en wel met gesloten briefjes.

Ter beslissing wordt gevorderd de volstrekte meerderheid der behoorlijk uitgebrachte stemmen. Wanneer bij de eerste stemming niemand die meerderheid verkrijgt, wordt tot eene tweede vrije stemming overgegaan. Is zij ook dan niet verkregen, dan heeft tusschen de twee personen op wie bij de tweede vrije stemming de meeste stemmen zijn uitgebracht herstemming plaats, zoo noodig na tusschenstemming, ingeval meer dan twee personen de meeste stemmen hadden verkregen. Zoo bij die tusschenstemming, en ook zoo bij de herstemming de stemmen staken, beslist het lot.

Voor elk lid en voor elken secundus wordt telkens afzonderlijk gestemd.

Art. 12 (10). De leden der kerkelijke bestuurscolleges stemmen in de vergaderingen waaraan zij deelnemen altijd hoofdelijk en zonder aan lastbrieven gehouden te zijn.

Bij stemmingen over zaken is elk lid verplicht zijne stem bepaald uit te brengen, tenzij de vergadering hem van die verplichting ontslaat.

Art. 13 (11). De zorg voor de belangen, zoo van de Chris-

telijke Kerk in het algemeen als van de Hervormde in het bijzonder, de handhaving harer leer, de vermeerdering van godsdienstige kennis, de bevordering van christelijke zeden, de bewaring van orde en eendracht, en de aankweeking van liefde tot het vaderland en eerbied voor de overheid moeten steeds het hoofddoel zijn van allen die, in onderscheidene betrekkingen, met het kerkelijk bestuur zijn belast.

Art. 14 (12). Geen voor de geheele Kerk verbindende reglementen, of veranderingen in de bestaande, kunnen worden vastgesteld dan door de Synode en wel op de wijze, in art. 62 bepaald.

Geen bijzondere reglementen voor de provinciale ressorten, of veranderingen daarin, kunnen in werking worden gebracht dan door de provinciale kerkbesturen, na de goedkeuring der Synode te hebben ontvangen;

geen bijzondere reglementen voor classicale ressorten, of veranderingen daarin, dan door de classicale besturen, na de goedkeuring der provinciale kerkbesturen te hebben erlangd;

geen bijzondere reglementen voor de ringen, of veranderingen daarin, dan door de ringpredikanten, na de goedkeuring van de classicale besturen te hebben ontvangen;

geen bijzondere reglementen voor de gemeenten, of veranderingen daarin, dan door de kerkeraden, na de goedkeuring van de classicale besturen te hebben bekomen.

Deze goedkeuring van een hooger bestuur mag niet geweigerd worden, tenzij blijken mocht, dat de bijzondere reglementen met de algemeene in strijd zijn.

Art. 15 (12). Dispensatie kan alleen gegeven worden van die bepalingen, welke uitdrukkelijk bij de reglementen zijn aangewezen, en op de wijze daarbij voorgeschreven.

Art. 16 (13). De kerkelijke besturen bepalen hunne werkzaamheid binnen de grenzen hunner bevoegdheid, zoodat zij niets behandelen wat uitsluitend tot den werkkring van een ander college behoort.

Kerkelijke besturen hebben het recht, in zaken welke tot hunne bevoegdheid behooren voorstellen in te dienen en voorlichting te vragen bij de in opklimmenden rang naastvolgende.

De verlangde voorlichting zal door dezen zoo spoedig mogelijk worden gegeven. Eerstgenoemden zijn gehouden, de aangevraagde berichten, bescheiden en consideratiën zonder verwijl op te zenden.

Art. 17 (15). Hij tegen wien door eenig kerkelijk bestuur eene uitspraak in zake van tucht is gedaan, kan daarvan in hooger beroep komen bij het in opklimmenden rang volgend bestuur, van welks uitspraak dan geen nieuw beroep wordt toe-

gelaten, maar alleen vernietiging kan worden gevraagd wegens schennis of verkeerde toepassing der reglementen; een en ander naar de bepalingen van het Eerste Deel van het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

Heeft de Synode, hetzij in eersten aanleg, hetzij in hooger beroep, uitspraak te doen, dan wordt zij bij uitloting verminderd op de helft harer leden, welke uitloting, wanneer de Synode niet vergaderd is, geschiedt in eene samenkomst van haar moderamen, bestaande uit den president, den vice-president en den secretaris. Van de uitspraak, door bedoelde helft der Synode gedaan, kan door den bezwaarde herziening worden gevraagd, als wanneer de zaak tot het doen van einduitspraak voor de geheele Synode wordt gebracht.

Art. 18 (15). Het in het vorig art. bepaalde is ook van toepassing ten aanzien van beslissingen in zaken van kerkelijk geschil, naar de bepalingen van het Tweede Deel van het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

Art. 19 (14). Kerkelijke personen of lichamen die zich bezwaard gevoelen over een besluit, in bestuurszaken genomen door het kerkelijk bestuur waaronder zij onmiddellijk zijn geplaatst, kunnen zich daarover bij het in opklimmenden rang volgend bestuur beklagen, naar het bepaalde in het Derde Deel van het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

Art. 20 (16). De gemeenten, in art. 1 genoemd, behoorende tot hetzelfde geheel en onder hetzelfde gemeenschappelijk bestuur geplaatst, kunnen echter, naar hare bijzondere behoeften en omstandigheden, hare afzonderlijke huishoudelijke inrichtingen hebben, onder de bepalingen in art. 14 voorkomende.

II. Bijzondere Bepalingen.

HOOFDSTUK I.

Het kerkelijk bestuur in enkele gemeenten en de ringen.

Art. 21 (17). De plaatselijke gemeenten blijven bepaald binnen de grenzen waarin zij nu bestaan, zoolang daarin niet op wettige, bij dit Reglement aangewezen wijze verandering is gemaakt. De belangen van elke dier gemeenten zijn toevertrouwd aan predikanten, benevens ouderlingen en diakenen, die allen door lidmaatschap aan die gemeente behooren verbonden te zijn.

EERSTE AFDEELING.

De Kerkeraden.

Art. 22 (18). In alle gemeenten, waar het personeel daartoe

niet ontbreekt, is een kerkeraad, bestaande uit den predikant of de predikanten en — behoudens het bepaalde bij art. 4 al. 3 van het Reglement voor de Kerkeraden — minstens twee ouderlingen en twee diakenen.

Is in eene gemeente, ten gevolge van bedanken of het wegens andere oorzaken uitvallen van leden van den kerkeraad, hun aantal gedaald tot beneden twee derden van de leden waaruit hij moet bestaan, dan is die kerkeraad onbevoegd tot het nemen van besluiten en wordt de gemeente tijdelijk geplaatst onder toezicht van het classicaal bestuur, hetwelk met de overige kerkeraadsleden, onder leiding van den voorzittenden predikant — of, zoo een consulent moet optreden, van dezen — doet wat des kerkeraads is en bevoegd is tot al hetgeen in dit Reglement en in de bijzondere reglementen aan den kerkeraad is opgedragen.

Hetzelfde heeft plaats in gemeenten die door gebrek aan genoegzaam geschikt en gewillig personeel geen kerkeraad kunnen hebben of geen kerkeraad, welks ledental minstens twee derden bedraagt van het getal waaruit hij moet bestaan.

Art. 23 (19). In gemeenten met drie of meer predikantsplaatsen wordt de kerkeraad, bestaande uit de predikanten, ouderlingen en diakenen, de algemeene kerkeraad genoemd, terwijl aldaar de predikanten en ouderlingen te zamen den bijzonderen kerkeraad vormen en dus de diakenen ook een afzonderlijk college uitmaken.

De kerkeraad vertegenwoordigt en bestuurt de gemeente, en wel bij de gemeenten, in de 1e al. genoemd, de algemeene of ook de bijzondere kerkeraad, naarmate de zaken die te behandelen zijn tot den eenen of tot den anderen behooren.

Art. 24 (20). Aan predikanten is toevertrouwd en aanbevolen: de openbare verkondiging van het Evangelie, het bedienen van Doop en Avondmaal, de leiding der openbare godsdienstoefening, de huwelijksinzegening, het geven van godsdienstonderwijs, de herderlijke zorg en het besturen van al de vergaderingen des kerkeraads.

Aan ouderlingen is toevertrouwd en aanbevolen: met de predikanten bezig te zijn in de herderlijke zorg voor de gemeente, de bevordering van het godsdienstonderwijs, en het toezicht daarop voor zoover het door godsdienstonderwijzers wordt gegeven, en de handhaving van orde en tucht; voorts het ijverig samenwerken met de predikanten in alles wat aan de christelijke opbouwing der gemeente kan dienstig wezen.

Aan diakenen is toevertrouwd en aanbevolen de meer bijzondere zorg voor de armen der gemeente. Daartoe zijn zij be-

last met het dagelijksch beheer der diaconiegoederen, met het innen van alle, onder welken titel ook, aan de diaconie der gemeente aankomende gelden, met de inzameling der liefdegaven en met het besteden van dit een en ander tot die godsdienstige en zedelijke einden, welke de christelijke gemeente voor hare armen beoogt.

In gemeenten van één of twee predikantsplaatsen doen zij dit onder medewerking, en in de overige onder toezicht van predikanten en ouderlingen.

De zorg voor de diaconiegoederen, het vaststellen van de collecten voor de armen en de behartiging van hunne geestelijke behoeften is overal aan predikanten, ouderlingen en diakenen te zamen opgedragen.

Art. 25 (21). De kerkeraden geven, wanneer zij verkeerdheden ontdekken in de administratie der kerkelijke goederen, daarvan kennis aan het classicaal bestuur.

Art. 26 (22). De kerkeraden houden opzicht over de leden en oefenen tucht over de lidmaten hunner gemeente, overeenkomstig de bepalingen van het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

Art. 27 (23). Het recht tot benoeming van ouderlingen en diakenen en tot beroeping van predikanten berust bij de gemeente en wordt uitgeoefend naar de bepalingen van het Reglement op de Benoeming van ouderlingen en diakenen enz.

Art. 28 (24). Wettig verkregen rechten van collatoren worden geëerbiedigd, tot zij door wet of overeenkomst zullen zijn opgeheven.

Geen kerkeraad of gemeente kan het recht van vrije beroeping in eene collatie veranderen noch ook immer aan iemand overdragen.

Art. 29 (25). De huishoudelijke belangen der gemeenten kunnen, in overeenstemming met de algemeene of provinciale verordeningen en met inachtneming van het bepaalde in art. 14 al. 5, door plaatselijke reglementen worden geregeld.

TWEEDE AFDEELING.

De Ringen.

Art. 30 (26). Predikantsplaatsen van ééne gemeente of van eenige gemeenten te zamen worden vereenigd tot ringen.

Naar plaatselijke omstandigheden is die vereeniging zóó ingericht, dat de dienst in de gemeenten, ook bij vacature en andere ongelegenheden, steeds behoorlijk kan worden waargenomen.

In de bestaande verdeeling kunnen geen veranderingen worden gemaakt dan door de provinciale kerkbesturen, die vooraf de consideratiën der in de zaak betrokkene classicale besturen inwinnen en van elke gemaakte verandering kennis geven aan de Synode.

Art. 31 (27 v.). De predikanten, dienstdoende bij gemeenten tot eenzelfden ring behoorende, zijn verplicht tot onderling hulpbetoon in geval van nood, behoudens de bepalingen van het Reglement op het Hulppredikerschap, en zorgen bij vacature of daarmede gelijkstaande gevallen voor de vervulling van al de deelen van het herders- en leeraarswerk in de openstaande gemeenten, overeenkomstig de bepalingen van het Reglement op de Vacaturen.

Tot dat einde verdeelen zij onderling de consulentschappen voor de verschillende gemeenten en maken huishoudelijke bepalingen ten opzichte van het godsdienstonderwijs, den openbaren eeredienst en het herderlijk werk in de hulpbehoevende gemeenten, een en ander onder goedkeuring van het classicaal bestuur.

Art. 32 (29). Zij vergaderen, zoo dikwerf zij dit noodig achten, in de hoofdplaats van den ring of in eenige andere plaats, door henzelven te bepalen, en kiezen jaarlijks uit hun midden een praetor, vice-praetor, scriba en quaestor, alsmede secundi voor den scriba en den quaestor.

De Waalsche predikanten zijn leden van de vergaderingen der ringpredikanten.

Art. 33 (30). Wegens het bij artt. 31, 32 van dit Reglement aan de ringpredikanten opgedragen werk zijn zij verantwoordelijk aan het classicaal bestuur.

Hunne verdere werkzaamheden bestaan in de overweging en behandeling van onderwerpen, den godsdienst en het christendom, de bevordering van bijbelkennis en de waarneming van hunne bediening betreffende.

Jaarlijks zenden zij een verslag van hunne werkzaamheden in bij het classicaal bestuur.

Art. 34 (31). De ringpredikanten hebben het recht, bij de onderscheidene kerkelijke besturen waaronder zij behooren voorstellen in te leveren; maar zij zijn wederkeerig verplicht, de door dezen verlangde berichten, consideratiën en bescheiden ten spoedigste in te zenden.

Art. 35 (32). Geschillen tusschen de predikanten van eenzelfden ring onderling, of tusschen hen en de kerkeraden, alsook tusschen de predikanten van den éénen ring en die van een anderen in hetzelfde ressort, worden gebracht voor het classicaal bestuur.

HOOFDSTUK II.

Het kerkelijk bestuur over meer gemeenten te zamen.

EERSTE AFDEELING.

Algemeene Bepalingen.

Art. 36 (33). Meerdere in elkanders nabijheid gelegene gemeenten worden, ter geregelde uitoefening van het kerkelijke bestuur, vereenigd tot classen.

De gezamenlijke classen in ééne provincie vormen een provinciaal ressort.

Art. 37 (34). Er zijn de volgende provinciale ressorten met hunne classen, van welke laatsten de namen tevens die harer hoofdplaatsen zijn:

Gelderland	met 6	classen:	*Arnhem, Nijmegen, Zutphen, Tiel, Bommel* en *Harderwijk.*
Zuid-Holland	„ 6	„	*'s Gravenhage, Rotterdam, Leiden, Dordrecht, Gouda* en *Brielle.*
Noord-Holland	„ 5	„	*Amsterdam, Haarlem, Alkmaar, Hoorn* en *Edam.*
Zeeland	„ 4	„	*Middelburg, Zierikzee, Goes* en *IJzendijke.*
Utrecht	„ 3	„	*Utrecht, Amersfoort* en *Wijk.*
Friesland	„ 5	„	*Leeuwarden, Sneek, Franeker, Dokkum* en *Heerenveen.*
Overijsel	„ 3	„	*Zwolle, Deventer* en *Kampen.*
Groningen	„ 4	„	*Groningen, Winschoten, Appingadam* en *Onderdendam.*
Noord-Brabant met Limburg	„ 5	„	*'s Hertogenbosch, Breda, Heusden, Eindhoven* en *Maastricht.*
Drenthe	„ 3	„	*Assen, Meppel* en *Emmen.*

De Waalsche gemeenten maken een afzonderlijk kerkressort uit. De Presbyteriaansch-Engelsche en Schotsche behooren tot dezelfde kerkelijke ressorten als de Nederduitsche gemeente in de plaatsen waar zij gevestigd zijn.

Art. 38 (35). In de grensscheidingen der classen en de bepaling harer hoofdplaatsen kunnen geen veranderingen worden gemaakt dan door de Synode, op voorstel van de classicale besturen die er in betrokken zijn, en nadat de provinciale kerkbesturen waaronder zij ressorteeren zijn gehoord.

Van alle zoodanige veranderingen wordt terstond kennis gegeven aan het daartoe aangewezen Ministeriëel Departement.

Art. 39 (36). De belangen van de gezamenlijke gemeenten in de afzonderlijke gedeelten der Nederlandsche Hervormde Kerk zijn toevertrouwd aan classicale vergaderingen, classicale besturen en provinciale kerkbesturen, behalve die van de Waalsche gemeenten, welke zijn opgedragen aan de Waalsche Reünie en de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken.

Art. 40 (38). De classicale vergaderingen worden jaarlijks in de hoofdplaatsen der classen gehouden op den laatsten Woensdag der maand Juni.

In elke classicale vergadering hebben zitting de dienstdoende predikanten van het ressort en even zoovele dienstdoende ouderlingen als er predikantsplaatsen in het ressort zijn. Deze ouderlingen worden door den kerkeraad van iedere gemeente, uit zijn midden, voor rekening der gemeente afgevaardigd.

Doet in eene gemeente het classicaal bestuur wat des kerkeraads is, dan vaardigt het geen ouderlingen af, wanneer onder de kerkeraadsleden niet één of meer ouderlingen zijn.

In gecombineerde gemeenten met meer dan één kerkeraad geschiedt de afvaardiging van de ouderlingen door hare kerkeraden bij toerbeurten.

Afgevaardigde ouderlingen worden niet zonder schriftelijk bewijs van benoeming ter vergadering toegelaten.

De afgevaardigden ter classicale vergadering doen aan de kerkeraden verslag van hetgeen daar belangrijks is geschied.

Art. 41 (39). Praeses, assessor en scriba der classicale vergadering zijn zij die deze betrekkingen in het classicaal bestuur bekleeden; doch de overige leden van dat bestuur hebben hier als zoodanig geen zitting.

Art. 42 (40). Aan de classicale vergaderingen behoort:

1°. het doen van de benoemingen, in artt. 44 en 51 vermeld, alsook het benoemen, telkens voor één jaar, van eenen classicalen quaestor en zijn secundus uit de predikanten der classe, welke quaestor den 1en Januari daaraanvolgende optreedt;

2°. het geven van consideratiën op door de Synode voorloopig aangenomen reglementen en reglementsveranderingen. Deze consideratiën, en ook die welke niet de vergadering in haar geheel, maar één of meer harer leden geven, worden, uiterlijk na tien dagen, rechtstreeks aan de Synode opgezonden;

3°. het opnemen en afsluiten der classicale rekeningen en de regeling van hetgeen betrekking heeft op de fondsen waartoe die rekeningen behooren;

4°. het beraadslagen over hetgeen bevorderlijk kan zijn aan de belangen der bijzondere en gezamenlijke gemeenten in het classicaal

ressort, inzonderheid wat betreft het godsdienstig en kerkelijk leven;

5°. het in overweging nemen van de voorstellen harer leden, om ze, als de haren overgenomen zijnde, aan de classicale besturen en de provinciale kerkbesturen, alsmede aan de Synode, op te zenden.

TWEEDE AFDEELING.

Het Classicaal Bestuur.

Art. 43 (41). In elk classicaal ressort is een classicaal bestuur, bestaande uit praeses, assessor en scriba en nog twee of meer andere dienstdoende predikanten, benevens één ouderling (of oud-ouderling) voor elk tweetal predikanten die in het bestuur zitting hebben.

Het getal predikanten, dat bij het moderamen zitting heeft in het classicaal bestuur, is voor ressorten van 20 of minder predikantsplaatsen: twee, voor die van 21 tot 35: drie en voor die van 36 en daarboven: vier.

Art. 44 (37 en 42). De praeses, assessor en scriba worden, evenals de verdere leden van dit bestuur, door de classicale vergadering benoemd bij vrije keuze. Ook benoemt zij voor elk der leden een secundus en wijst bovendien uit de leden buiten het moderamen een predikant aan als plaatsvervanger van den assessor, voor het geval dat deze mocht komen te ontbreken.

De scriba en zijn secundus worden bij voorkeur gekozen uit de predikanten van de classicale hoofdplaats of hare nabijheid.

Praeses, assessor en scriba blijven als zoodanig werkzaam gedurende den tijd van hunne zitting.

Art. 45 (37). De Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken bestaat uit vijf predikanten en twee ouderlingen of oud-ouderlingen. Zij worden, evenals hunne secundi, benoemd door eene Waalsche Vereeniging of Reünie, welke, zooveel als zulks mag te pas komen de classicale vergaderingen vervangende, jaarlijks gehouden wordt op zoodanige plaats als door de Reünie des vorigen jaars is bepaald.

Art. 46 (43). Aan de classicale besturen is opgedragen, behalve het vermelde in art. 14:

1°. het opzicht over de gemeenten, predikanten (emeriti zoowel als dienstdoende), candidaten tot den Heiligen Dienst, ouderlingen en diakenen, overeenkomstig de bepalingen van het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.;

2°. het kennis nemen van geschillen bij of tusschen de kerkeraden der gemeenten, alsmede van de in art. 35 genoemde;

3°. de behandeling van geschillen en van zaken behoorende tot

de kerkelijke tucht, te weten: over de leden der gemeente in hooger beroep, en over predikanten, candidaten tot den Heiligen Dienst, ouderlingen en diakenen in eersten aanleg;

4°. het examineeren van hen die de bevoegdheid wenschen te verkrijgen tot het geven van godsdienstonderwijs en het verleenen van die bevoegdheid bij gunstigen uitslag van het examen.

5°. het waken voor de belangen der vacante gemeente en van predikantsweduwen en -weezen in het ressort, alsmede voor de rechten van de predikanten der classe op de classicale weduwenbeurzen;

6°. het toezicht op de administratie der diaconie- en het acht geven op die der kerkelijke goederen;

7°. de erkenning van nieuwe gemeenten, de splitsing en het tot stand brengen van combinatiën en het nemen van de noodige maatregelen tot het bepalen in geval van onzekerheid, het beslissen in geval van geschil en het veranderen in geval van noodzakelijkheid van de grensscheidingen tusschen de onderscheidene gemeenten onder hun ressort, na de kerkeraden der betrokken gemeenten en andere belanghebbenden te hebben gehoord, in gemeen overleg met de colleges van toezicht, die de belanghebbende administratiën hooren, en, wat verandering betreft, onder goedkeuring van het provinciaal kerkbestuur, met kennisgeving van een en ander aan de Regeering en aan de Synode;

8°. de vestiging en de opheffing van predikantsplaatsen op aanvraag van den kerkeraad der gemeente en onder goedkeuring van het provinciaal kerkbestuur;

9°. het jaarlijks geven aan de classicale vergadering van een beknopt verslag der gewichtigste werkzaamheden, door hen verricht, welk verslag loopt tot medio Mei van het jaar waarin het wordt gegeven;

10°. het doen van hetgeen des kerkeraads is in de gevallen, bedoeld bij art. 22, all. 2 en 3 van dit Reglement.

Art. 47 (44). Tot dat einde:

1°. correspondeeren zij met de kerkelijke besturen en andere colleges en, waar zij het noodig achten, met bijzondere personen;

2°. doen zij jaarlijks kerkvisitatie volgens de bepalingen van het daarop betrekkelijk Reglement;

3°. onderzoeken zij voorloopig alle geschillen en aanklachten die tot hen gebracht worden, beoordeelen aan wie de behandeling er van moet worden opgedragen en brengen overeenkomstig die beoordeeling de zaak óf ten einde óf ter plaatse waar zij behoort.

Art. 48 (45). Zij zijn bevoegd tot het schorsen van predikanten, candidaten tot den Heiligen Dienst, ouderlingen en diakenen,

Art. 49 (46). De classicale besturen houden hunne gewone vergaderingen in de classicale hoofdplaats op de laatste Woensdagen van de maanden Maart, Mei, September en November. Zij kunnen echter hunne bijeenkomsten uitstellen of vervroegen, indien omstandigheden dit vereischen. De praeses heeft het recht en is, wanneer twee leden het hem schriftelijk verzoeken, verplicht buitengewone vergaderingen te beschrijven.

Art. 50 (47). Van de bestuursleden die verhinderd zijn eene vergadering bij te wonen worden, wanneer die verhindering tijdig genoeg bekend is, de secundi opgeroepen, welke dan als gewone leden aan de vergadering deelnemen, met uitzondering van den secundus van den scriba, die als scriba fungeert.

Is de praeses afwezig, dan wordt hij door den assessor vervangen. De plaats van dezen wordt, zoowel in dit geval als wanneer hij zelf afwezig is, ingenomen door zijn plaatsvervanger of, zoo die niet aanwezig is, door dien predikant die het oudste lid is dat buiten het moderamen ter vergadering is, gerekend naar den duur van zijn diensttijd als lid of, bij gelijkheid daarvan, naar zijn leeftijd.

Mocht zoowel de scriba als zijn secundus afwezig zijn, dan wijst de vergadering een harer leden aan om het scribaat waar te nemen.

DERDE AFDEELING.

Het Provinciaal Kerkbestuur.

Art. 51 (48). In elk provinciaal ressort is een provinciaal kerkbestuur, bestaande uit dienstdoende predikanten en ouderlingen of oud-ouderlingen.

Elke classe benoemt daartoe een predikant uit haar midden en, wanneer het provinciaal kerkbestuur zulks verlangt, bij beurtwisseling nog één daarenboven uit het provinciaal ressort.

Voor elk tweetal aldus benoemde predikanten is één ouderling (of oud-ouderling), door de classicale vergaderingen bij beurtwisseling te benoemen uit de in het provinciaal ressort woonachtigen.

De classicale vergaderingen benoemen voor elk door haar gekozen wordend lid van het provinciaal kerkbestuur een secundus, en bovendien voor de kerkbesturen die niet meer dan drie classen onder hun ressort hebben, nog zoovele predikanten tot tertii als er predikanten in het bestuur zijn.

Art. 52 (51). Aan de provinciale kerkbesturen is, behalve het in art. 14 genoemde, opgedragen:

1°. het toezicht over de classen en hare besturen, ter handhaving van de kerkelijke reglementen en verordeningen.

2°. het kennis nemen en beslissen van geschillen welke in de classicale vergaderingen en besturen, of tusschen dezelve zijn ontstaan;

3°. de behandeling van geschillen en van zaken behoorende tot de kerkelijke tucht, te weten in hooger beroep, en in eersten aanleg wanneer het verkeerdheden geldt voor welke de kerkorde afzetting eischt, of zaken waarin de classicale besturen of hunne leden als zoodanig betrokken zijn;

4°. het benoemen van de leden der Synode en hunne secundi, als ook dat van de leden en secundi-leden der Commissie van Voordracht voor de benoeming van hoogleeraren in de Godgeleerdheid vanwege de Nederlandsche Hervormde Kerk;

5°. het examineeren van candidaten in de Godgeleerdheid of houden van een *colloquium doctum* met predikanten uit het buitenland, en het toelaten tot de Evangeliebediening in de Nederlandsche Hervormde Kerk bij gunstigen uitslag van het onderzoek, alsmede het verleenen van emeritaat en van ontslag aan predikanten uit hunne bediening op daartoe ingediende aanvraag of, zoo noodig, ook ongevraagd, volgens de daaromtrent bestaande bepalingen;

6°. het waken en zorgen voor de godsdienstige en kerkelijke belangen in geheel het provinciaal ressort, met name ook voor de provinciale weduwenbeurzen;

7°. het behandelen en zoo mogelijk afdoen van zaken welke betrekking hebben op de diaconie-administratie, voor zoover zij door de classicale besturen niet beslist kunnen worden. In het belang der administratie van kerkelijke goederen stellen zij zich, zoo noodig, in verband met het provinciaal college van toezicht.

8°. de erkenning van nieuwe gemeenten, de splitsing en het tot stand brengen van combinatiën en het nemen van de noodige maatregelen tot het bepalen bij onzekerheid, het beslissen bij geschil en het veranderen bij noodzakelijkheid van de grensscheidingen tusschen twee of meer gemeenten in hunne provincie, behoorende tot verschillende classicale ressorten, na de classicale besturen, de kerkeraden der betrokken gemeenten en andere belanghebbenden gehoord te hebben, in gemeen overleg met de colleges van toezicht, die de belanghebbende administratiën hooren, en in geval van verandering, onder goedkeuring der Synode, met kennisgeving van een en ander aan de Regeering.

Art. 53 (52). Tot dat einde:

1°. correspondeeren zij met alle kerkelijke besturen en colleges zonder uitzondering en, waar zij het noodig achten, ook met alle burgerlijke en rechterlijke, of met bijzondere personen;

2°. geven zij der Synode geregeld die berichten van hunne verrichtingen en zenden aan haar die verslagen der classicale besturen toe, welker mededeeling door de bestaande reglementen gevorderd of door henzelven geraden mocht geacht worden.

Art. 54 (53). Zij zijn bevoegd, predikanten, candidaten, ouderlingen en diakenen af te zetten en aan emeriti het heilig dienstwerk te verbieden.

Art. 55 (50). De gewone vergaderingen der provinciale kerkbesturen worden gehouden drie malen 's jaars, op de eerste Woensdagen der maanden Mei, September en November. Zij kunnen echter worden uitgesteld of vervroegd, indien de omstandigheden dit vereischen. De president heeft het recht en is, wanneer twee leden het hem schriftelijk verzoeken, verplicht buitengewone vergaderingen te beschrijven.

De gewone vergaderplaatsen der provinciale kerkbesturen zijn: voor Gelderland, *Arnhem;* voor Zuid-Holland, *'s Gravenhage;* voor Noord-Holland, *Amsterdam;* voor Zeeland, *Middelburg;* voor Utrecht, *Utrecht;* voor Friesland, *Leeuwarden;* voor Overijsel, *Zwolle;* voor Groningen, *Groningen;* voor Noord-Brabant met Limburg, *'s Hertogenbosch* en voor Drenthe *Assen.*

De Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken vergadert te *'s Gravenhage*, *Amsterdam* of *Utrecht*, of ter plaatse waar de Reünie vergadert.

Art. 56 (49). Ieder provinciaal kerkbestuur kiest zich in zijne November-vergadering voor het volgende jaar, uit de predikanten die alsdan in zijn midden zullen zijn, een president en een vice-president, alsmede een plaatsvervanger voor den laatste voor het geval dat diens zetel open mocht komen.

In dezelfde vergadering wordt, mede voor het volgende jaar, een secretaris en een secundus voor hem benoemd, waarbij evenwel buiten den kring gegaan kan worden van de predikanten die alsdan in het bestuur zitting zullen hebben. Geschiedt zulks, dan heeft de secretaris slechts eene adviseerende stem.

Art. 57 (49). Van hen die verhinderd zijn eene vergadering bij te wonen, worden, wanneer die verhindering tijdig genoeg bekend is, de secundi opgeroepen, die dan als gewone leden ter vergadering zitting hebben, met uitzondering van den secundus van den secretaris, die als secretaris fungeert.

Is de president afwezig, dan wordt hij als zoodanig vervangen

door den vice-president, wiens plaats, zoowel in dit geval als wanneer hij zelf afwezig is, wordt ingenomen door zijn plaatsvervanger of, zoo die niet aanwezig is, door dien predikant, die het oudste lid is dat buiten het moderamen ter vergadering is, gerekend naar den duur van den diensttijd of, bij gelijkheid daarvan, naar den leeftijd.

Mocht zoowel de secretaris als zijn secundus afwezig zijn, dan wijst de vergadering een harer leden aan om het secretariaat waar te nemen.

HOOFDSTUK II.

Het kerkelijk bestuur over al de gemeenten te zamen.

EERSTE AFDEELING.

De Synode.

Art. 58 (55). De algemeene belangen der gemeenten, tot de Nederlandsche Hervormde Kerk behoorende, zijn toevertrouwd aan de Synode, die de Kerk vertegenwoordigt en voor haar in rechten optreedt.

Art. 59 (56). De Synode bestaat uit negentien leden, nl. dertien predikanten en zes ouderlingen of oud-ouderlingen, benoemd door de provinciale kerkbesturen en de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken.

De kerkbesturen wier ressorten meer dan 150 predikantsplaatsen bevatten (Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Holland, Friesland en Groningen) benoemen elk twee leden, en wel óf twee predikanten of één predikant en één ouderling, in dier voege dat zij gezamenlijk zeven predikanten en drie ouderlingen benoemen. De overige kerkbesturen (Zeeland, Utrecht, Overijsel, Noord-Brabant met Limburg, Drenthe) en de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken benoemen elk één predikant en bovendien gezamenlijk bij beurtwisseling drie ouderlingen. De benoeming der ouderlingen heeft plaats volgens vasten tweevoudigen rooster.

De gewone benoeming van de leden der Synode en hunne secundi geschiedt door de provinciale kerkbesturen in hunne vergadering van Mei. Benoemingen, ter vervulling van tusschentijds opengevallen of openvallende plaatsen of ook om andere redenen noodig, kunnen ook in de vergadering van September of November, of in eene buitengewone, plaats hebben.

De jaarlijksche aftreding van een derde of zoo na mogelijk een

derde van de leden der Synode geschiedt volgens daarvoor opgemaakten rooster. Wie in den loop van den diensttijd waarvoor het provinciaal kerkbestuur hem tot lid of secundus benoemde het ressort van dat kerkbestuur metterwoon verlaat, houdt daardoor op lid of secundus te zijn.

Art. 60 (57). De Synode heeft haren vasten secretaris, dien zij kiest uit de predikanten der Nederlandsche Hervormde Kerk en die metterwoon te *'s Gravenhage* of in den omtrek gevestigd moet zijn. Zijn secundus wordt voor drie jaren benoemd en neemt, zoo de secretaris wegens ziekte of andere oorzaken verhinderd wordt zijne werkzaamheden te verrichten, die voor hem waar. Bij aftreden van den secretaris doet hij zulks, totdat een nieuwe secretaris, ter eerstvolgende Synodale vergadering te benoemen, zijne betrekking aanvaardt.

Omtrent de rechten, de plichten, de bezoldiging en het ontslag van den secretaris worden door de Synode bij bijzondere overeenkomst en instructie bepalingen gemaakt, waarvan afschrift wordt overgelegd aan den secundus.

Ook benoemt de Synode, bij voorkeur uit de leden der Hervormde gemeente te Amsterdam, voor onbepaalden tijd iemand tot Quaestor-Generaal der Nederlandsche Hervormde Kerk, alsmede eenen secundus. Hunne rechten en plichten omschrijft zij in eene bijzondere instructie, en over hun aanblijven spreekt zij jaarlijks in hare gewone vergadering haar goedachten uit.

Art. 61 (61). Bij de Synode berust de hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht, onder de verschillende waarborgen, in dit Reglement en in bijzondere reglementen vastgesteld.

Art. 62 (62). Elk voor de geheele Kerk verbindend reglement wordt, na door de Synode ontworpen en voorloopig aangenomen te zijn, aan de provinciale kerkbesturen, de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken daaronder begrepen, en aan de classicale vergaderingen gezonden, ten einde dezen er hunne consideratiën op geven. Van de ingekomen consideratiën neemt de Synode in hare eerstvolgende vergadering kennis en maakt zij naar eigen oordeel gebruik, om daarna het reglement óf in te trekken óf, al dan niet gewijzigd, vast te stellen. In geval van vaststelling, onderwerpt zij het aan de hoofdelijke stemming van de leden der provinciale kerkbesturen en der Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken, met dien verstande dat van de laatste Commissie vier leden hunne stem uitbrengen, en wel de drie predikanten en de ouderling die de oudste in zitting zijn. Tenzij de meerderheid der gezamenlijke leden die hunne stem

uitbrengen zich tegen verklaart, wordt zoodanig Reglement, als finaal aangenomen, door de Synodale Commissie uitgevaardigd.

Met veranderingen in de bestaande reglementen wordt, behoudens het voorgeschrevene in de Slotbepaling van dit Reglement, evenzoo gehandeld.

Art. 63 (63). De Synode oefent hare rechtsprekende macht uit naar artt. 17—19 van dit Reglement en het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

Art. 64 (64). De besturende macht der Synode gaat over de algemeene belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk, en in het bijzonder over alles wat den openbaren godsdienst en de kerkelijke instellingen betreft.

Art. 65 (65). De Synode beheert de algemeene kerkelijke fondsen en laat de administratie over die fondsen voeren door den Quaestor-Generaal onder toezicht van de Synodale Commissie. Zij is echter bevoegd het beheer van een of meer dier fondsen, met uitzondering van dat der Algemeene Kas en dat voor Noodlijdende kerken en personen, over te dragen aan de Synodale Commissie en besluit telken jare in hare gewone vergadering of en in hoeverre zij van die bevoegdheid gebruik zal maken. Van de kapitalen der fondsen, ingeschreven op een van de Grootboeken der Nat. Werk. Schuld, geschiedt in geen geval afschrijving dan op last van de Synode.

Art. 66 (59). De gewone vergadering der Synode wordt jaarlijks te *'s Gravenhage* gehouden en vangt aan op den derden Woensdag der maand Juli. Deze tijdsbepaling kan niet worden veranderd, noch eene buitengewone vergadering der Synode beschreven dan door de Synodale Commissie.

Art. 67 (56). Behalve de leden, bedoeld in art. 59, nemen aan de vergaderingen der Synode deel:

met adviseerende stem haar secretaris en de Quaestor-Generaal, welke laatste alleen die zittingen bijwoont waarin geldelijke aangelegenheden worden behandeld;

met praeadviseerende stem twee hoogleeraren, door den secretaris der Synode naar vasten rooster, mits van verschillende universiteiten, telkens voor één jaar, op te roepen en bij ontstentenis of verhindering door hun ambtgenoot aan dezelfde universiteit te doen vervangen.

De secretaris, van de benoeming der leden van de Synode met hunne secundi kennis bekomen hebbende, doet eene naamlijst van de leden der vergadering aan elk van dezen toekomen, met aanwijzing van den oudsten in diensttijd onder de benoemde predikanten.

Art. 68 (60). De Synode begint hare gewone vergadering met, onder leiding van den oudsten in diensttijd der aanwezige predikanten, uit dezen, voor den tijd van één jaar, een president en een vice-president, alsook voor den laatste een plaatsvervanger te benoemen.

Art. 69. Zoo eenig lid der Synode verhinderd wordt de vergadering bij te wonen, wordt zoo spoedig mogelijk zijn secundus opgeroepen om als gewoon lid hem te vervangen. Bij verhindering van een lid om aan één of meer zittingen deel te nemen, wordt over het al of niet oproepen van zijn secundus door de vergadering beslist, zoodra zij van die verhindering in kennis is gesteld.

Is de president afwezig, dan wordt zijne plaats door den vice-president en die van dezen door zijn plaatsvervanger ingenomen, welke laatste ook bij afwezigheid van den vice-president dezen vervangt. In beide gevallen benoemt de vergadering een secundus-plaatsvervanger.

Zijn president en vice-president beiden afwezig, dan neemt de plaatsvervanger des laatsten het praesidium waar en treedt zijn secundus als vice-president op.

TWEEDE AFDEELING.

De Synodale Commissie.

Art. 70 (66). De belangen der Nederlandsche Hervormde Kerk worden, wanneer de Synode niet vergaderd is, in haren naam en in zooverre zij daarvoor hare besturende macht zou hebben uit te oefenen, behartigd en waargenomen door de Synodale Commissie.

Art. 71 (67). De Synodale Commissie bestaat uit den president, den vice-president en den secretaris der Synode, en nog zes gewone leden, nl. drie dienstdoende predikanten en drie ouderlingen of oud-ouderlingen, welke, evenals hunne secundi, door de Synode, en wel zooveel mogelijk uit de verschillende kerkressorten, worden benoemd. Voor de gevallen van tijdelijke ontstentenis of tusschentijds aftreden van een primus geldt hetgeen van het bepaalde bij art. 8 op de Synode van toepassing is.

De president, vice-president en secretaris van de Synode bekleeden dezelfde betrekkingen bij de Synodale Commissie.

Art. 72 (70). Aan de Synodale Commissie is opgedragen:

1°. het uitvoeren van hetgeen haar door de Synode in last wordt gegeven;

2°. het toezicht op de nakoming van alle kerkelijke reglementen en Synodale besluiten;

3°. de behandeling der diaconale, alsmede van spoedvorderende zaken welke tot de bevoegdheid der Synode als hoogste besturende macht behooren;

4°. het toezicht op de administratie der algemeene kerkelijke fondsen, met macht om, waar de zaak bij uitstel lijden zou, daaromtrent te doen hetgeen der Synode is;

5°. het beheer van die fondsen, voor zoover de Synode het aan haar overdraagt;

6°. het in ontvangst en in behandeling nemen van aanvragen om ondersteuning uit de onderscheidene algemeene fondsen der Kerk, overeenkomstig de bepalingen van de Reglementen op die fondsen;

7°. het houden van zoodanig algemeen toezicht op de administratie der kerkelijke goederen en fondsen als haar bij een reglement zal worden opgedragen;

8°. het behandelen van aanvragen om vernietiging van in hooger beroep gedane uitspraken of genomen beslissingen, naar de bepalingen van het Reglement voor Opzicht en Tucht enz.

9°. het behandelen van en eindbesluit nemen op bezwaren die eenig classicaal bestuur gedurende den tijd dat de Synode niet vergaderd is, in plaats van bij deze, bij háár mocht willen indienen tegen een besluit van het provinciaal kerkbestuur waaronder het ressorteert;

10°. het geven van voorlichting aan provinciale kerkbesturen, waar dezen die, in plaats van bij de Synode, bij háár vragen in den tijd dat de Synode niet vergaderd is;

11°. het uitvaardigen van door de Synode vastgestelde reglementen en reglementsveranderingen die haar blijken finaal aangenomen te zijn;

12°. het veranderen van de tijdsbepaling voor de gewone en het beschrijven van eene buitengewone vergadering der Synode, wanneer zij zulks om bijzondere redenen noodig acht;

13°. het beslissen van geschillen over de uitlegging en toepassing van het Reglement op de Algemeene Weduwen- en Weezenbeurs der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Art. 73 (73). Alle kerkelijke colleges zijn verplicht, aan de Synodale Commissie alle inlichtingen te geven die zij als zoodanig vraagt, en aan hare aanschrijvingen te voldoen. Wie zich door eenige aanschrijving of eenig besluit, van haar uitgegaan, bezwaard gevoelt, kan zich daarover beklagen bij de Synode, die eindbesluit neemt.

Art. 74 (71). De Synodale Commissie biedt der Synode jaarlijks een overzicht aan van den staat der Nederlandsche Hervormde Kerk.

Art. 75 (74). Zij is van alles wat door haar wordt verricht verantwoording schuldig aan de Synode en doet die verantwoording jaarlijks ter gewone Synodale vergadering. Bij het beoordeelen er van heeft geen lid der Synode, dat tevens lid van de Synodale Commissie is, eene concludeerende stem.

Van hetgeen door haar gedaan is in zake aanvragen om vernietiging van in hooger beroep gedane uitspraken of genomen beslissingen geeft zij aan de Synode alleen verslag.

Art. 76 (72). De Synodale Commissie vergadert te *'s Gravenhage*, gewoonlijk twee malen 's jaars, ééns in het voor- en ééns in het najaar, en voorts zoo dikwijls haar moderamen het noodig acht. Voor het geval dat eenig lid verhinderd is ter vergadering of in ééne of meer harer zittingen te komen, gelden de bepalingen die in dit opzicht voor de vergaderingen der Synode bestaan.

Art. 77. De Synodale Commissie is bevoegd om zaken, welker behandeling spoed vordert, maar die niet belangrijk genoeg zijn om er buitengewoon voor samen te komen, bij onderlinge correspondentie der leden af te doen.

Ook kan zij aan twee of drie harer leden de behandeling opdragen van hetgeen onverwijlde afdoening vereischt, behoudens de verantwoordelijkheid van die leden aan de geheele Commissie.

SLOTBEPALING.

Veranderingen in dit Reglement komen tot stand op de wijze omschreven in art. 62, met dit onderscheid evenwel, dat voor de finale aanneming van eene verandering de toestemming gevorderd wordt van twee derden der gezamenlijke leden van de kerkbesturen die hunne stem uitbrengen (de Commissie tot de zaken der Waalsche Kerken daaronder begrepen), en dat die kerkbesturen vooraf moeten gehoord hebben de classicale besturen in hun ressort.

HAM, Karel George F W — BX
Het algemeen reglement — 9474
der Nederlandsche Her- — .N5
vormde kerk. — H2